C.E.E.

O mare piață europeană comună?

Posibila creare a unei confederații a statelor Europei, la baza căreia să se afle dezvoltarea colaborării economice, științifice și culturale, apariția unei mari piețe europene comune și realizarea unui consens politic între popoarele continentului domină activitatea celei mai importante organizații economico-comerciale din lume.

Ideea lansată de președintele Franței, François Mitterrand, a fost predată președinției irlandeze în primele șase luni ale acestui an. Dar, nu numai atît, ea a fost primită favorabil de președintele Comisiei executive de la Bruxelles, Jacques Délors, și în capitalele țărilor membre.

Cum era și firesc, premierul Irlandei, Charles Haughey, care a preluat de la 1 ianuarie președinția Comunității Economice Europene de la Mitterrand, a reacționat imediat la imensa sarcină care revine, în aceste zile fierbinți, micului stat irlandez cu 3 milioane de locuitori din cele 324 ale comunității. Haughey s-a angajat să sprijine noile democrații din Europa răsăriteană: „Ne revine o responsabilitate uriașă, în etapa actuală, de a contribui la orientarea lor pe plan politic și de a extinde ajutorul economic destinat acestora", a declarat premierul la o conferință de presă relatată de agenția americană „Associated Press". Haughey a relevat — scrie „A.P.", în continuare — că președintele sovietic Mihail Gorbaciov „a declanșat un mare flux, care a străbătut Europa răsăriteană și a schimbat totul... Cred că această evoluție, aflată în curs, nu mai poate fi oprită", a opinat premierul irlandez.

Pe bună dreptate, purtători de cuvînt ai C.E.E. și ai țărilor membre doresc să se informeze la fața locului despre evoluțiile din Europa răsăriteană. Numeroase misiuni, în acest scop, au avut loc, sînt în curs de desfășurare sau au fost programate pentru zilele următoare.

În acest context, reluăm o importantă comunicare, difuzată de agenția de presă, a unui membru foarte activ al comunității — Spania. În depeșă se arată că acordul comercial din 1980 dintre C.E.E. și România, care a fost „înghețat" de facto din 1987, ar putea să reintre în curînd în vigoare. Surse comunitare, citate de „EFE", au exprimat speranța că ar putea avea loc rapid o întîlnire a Comitetului comun C.E.E. — România (de la care revista noastră nu a mai putut obține nici o informație în ultimii trei ani, în pofida tuturor diligențelor). Mai ales că acesta era însărcinat cu aplicarea acordului. Reamintim că, pînă la sfîrșitul anului 1988, România a fost singura țară est-europeană legată de Piața comună printr-un acord bilateral referitor la schimburi de produse industriale, inclusiv textile și siderurgice. În 1989 au fost întrerupte contactele oficiale, în fapt relațiile diplomatice între România și C.E.E.

S-a făcut cunoscut, la Bruxelles, că olandezul Frans Andrienssen, comisarul pentru relațiile externe, va efectua o vizită în țara noastră pentru a examina o serie de aspecte politice și economice în direct, la București.

O ultimă precizare din partea Bucureștiului: Consiliul Frontului Salvării Naționale intenționează să stabilească relații diplomatice cu Piața comună și să numească un ambasador pe lîngă aceasta — s-a anunțat în seara zilei de 7 ianuarie. C.F.S.N. se declară gata „să coopereze cu C.E.E. în diverse domenii de interes reciproc". Declarația indică în continuare: „acordăm o foarte mare importanță relațiilor cu țările membre ale C.E.E. și cu C.E.E. ca organizație".

Doina Topor

SOFIA

Mii de persoane s-au adunat la Sofia, în fața sediului Adunării Populare, cerînd garantarea unității, suveranității și integrității Bulgariei

Situație îngrijorătoare

În ziua de 5 ianuarie — informează agenția „BTA" —, în multe regiuni din Bulgaria s-a înregistrat o situație îngrijorătoare, în urma hotărîrilor C.C. al P.C. Bulgar, Consiliului de Stat și Consiliului de Miniștri, din 29 decembrie 1989, în temeiul cărora cetățenii bulgari musulmani au recăpătat dreptul de a-și alege în mod liber numele, religia și obiceiurile. Problema națională continuă să se afle în centrul vieții politice, să provoace reacții ascuțite în rîndul populației, aprecieri contradictorii, să genereze stări emoționale.

Începînd din noaptea de 5 ianuarie, în orașul Kărdjali se află în grevă toate întreprinderile industriale și instituțiile; nu funcționează transporturile. O grevă simbolică desfășoară instituțiile medicale, întreprinderile „cu foc continuu", unele obiective comerciale de bază. Se manifestă o îngrijorare generală în legătură cu posibilitatea izbucnirii de incidente. În Piața „9 Septembrie", participanții la un miting au scandat de cîteva ori: „Noi sîntem turci, noi sîntem turci!" Au apărut lozinci provocatoare în limba turcă, ceea ce a exercitat influență asupra stării generale de spirit a participanților la mitingul desfășurat în paralel de populația bulgară, ce durează deja de trei zile.

În orașul Haskovo se află în grevă întreprinderi industriale, transporturile auto, comunicațiile și comerțul. La un miting, la care au participat 25 000 de persoane, vorbitorii au subliniat că greva are loc în semn de protest împotriva hotărîrilor ultimei Plenare a C.C. al P.C.B., „care nu au ținut seama de realități". Pe lozincile purtate de participanți se putea citi, între altele: „Grevă generală pînă la victoria deplină", „C.C. a vîndut Bulgaria", „În Bulgaria — numai nume bulgărești" ș.a. La miting, a fost adoptată o petiție adresată Adunării Populare, în care se insistă asupra apărării limbii bulgare și a statului bulgar.

Aproape trei ore a durat un miting spontan organizat în orașul Stara Zagora. S-a dat citire unor declarații în care se exprimă dezacordul față de hotărîrea C.C. al P.C.B. din 29 decembrie 1989 și indignarea în legătură cu modul nedemocratic al adoptării hotărîrii în această problemă națională importantă. Vorbitorii au relevat, între altele, „necesitatea unirii forțelor patriotice și neadmiterii izbucnirii de conflicte".

La mitingul din orașul Burgas, demonstranții și-au exprimat dorința ca problema etnică să fie soluționată pe calea cea mai democratică și printr-un sondaj național de opinie.

În Declarația Consiliului de conducere al Uniunii Ziariștilor Bulgari se exprimă sprijinul față de hotărîrea ca musulmanii bulgari să-și poată alege, în mod liber, nu-

Din actualitatea internațională

mele. Se menționează că, în cursul ultimilor cinci ani, mijloacele de informare în masă din țară au participat la rușinosul spectacol organizat de regimul lui Todor Jivkov, difuzînd, în mod conștient, minciuni. Declarația menționează că, în unele locuri din Bulgaria, aparatul birocratic stimulează frămîntările, care pot duce la urmări tragice.

În ziua de 5 ianuarie au avut loc greve în orașele Sumen, Plovdiv, Silistra, Alfatar, Tutrakan, Varna și altele. La un mare miting din orașul Sumen s-au formulat acuzații la adresa organelor conducătoare de partid și de stat pentru adoptarea pripită a unor hotărîri importante pentru popor.

Asociația independentă „Ekoglasnost" și-a exprimat sprijinul față de hotărîrea Consiliului de Stat și a Consiliului de Miniștri, dar, totodată, le-a reproșat acestora că nu au dezvăluit cauzele dezbinării pe plan național.

În cursul întregii zile de 5 ianuarie s-a desfășurat un miting în fața sediului Adunării Populare din Sofia, la care au participat cetățeni veniți în capitală din orașele Kărdjali, Haskovo, Razgrad și Sumen.

Mii de persoane din întreaga țară s-au adunat la Sofia, cerînd garantarea unității, suveranității și integrității Bulgariei.

Bulgari din Haskovo, Kărdjali, Smolian și alte orașe și regiuni în care trăiește populație musulmană insistă asupra organizării unui referendum în problemele naționalităților. Ei protestează împotriva metodei nedemocratice prin care au fost adoptate hotărîrile C.C. al P.C. Bulgar, Consiliului de Stat și Consiliului de Miniștri cu privire la numele populației musulmane și de limbă turcă. După părerea majorității celor care au luat cuvîntul la miting, atît autoritățile oficiale, cît și Uniunea Forțelor Democratice și Federația Independentă a Muncii „Podkrepa" au întreprins acțiuni pripite și dăunătoare intereselor naționale ale țării, urmărind scopuri politice necinstite.

În petițiile înmînate reprezentantului parlamentului se cere adoptarea unei legi care să garanteze statutul limbii bulgare, ca limbă de comunicare între naționalități. Se exprimă îngrijorarea că elemente fanatice ar putea folosi hotărîrile privind revenirea la numele vechi pentru a ațița fundamentalismul islamic în rîndul musulmanilor bulgari. Se cere, în unanimitate, o înțelegere care să asigure acestora posibilitatea de a pleca definitiv din Bulgaria.

Un miting cu revendicări asemănătoare se desfășoară la Kărdjali, unde a sosit un grup de deputați. O parte considerabilă din producția acestui oraș din sudul Bulgariei a fost oprită. Pe străzi circulă coloane de automobile cu steaguri naționale. Președintele Comitetului Unității Cetățenești a declarat că revocă chemarea la grevă generală, avînd în vedere satisfacerea revendicărilor, inclusiv a întîlnirii cu Petăr Mladenov, dar participanții la miting continuă să insiste în privința grevei generale, cu care se solidarizează colective ale oamenilor muncii din toate colțurile Bulgariei.

Într-o cuvîntare rostită la 5 ianuarie la posturile de radio și televiziune bulgare, președintele Adunării Populare a Bulgariei, Stanko Todorov, a chemat întreaga țară la toleranță, conciliere și înțelegere. El a subliniat că scopul hotărîrilor adoptate la 29 decembrie este de a se pune capăt denaturărilor. Liderul bulgar a relevat necesitatea elaborării unei politici pe termen lung, de ansamblu și multilateral gîndite în problema națională. După părerea președintelui Adunării Populare, în prezent, foarte actuală este problema unității poporului bulgar. În legătură cu temerile exprimate de mulți cetățeni, Stanko Todorov a declarat că securitatea și integritatea teritoriului național sînt trainic garantate de Armata Populară Bulgară.

Referindu-se la procesele pozitive din Balcani, din Europa și din întreaga lume, A. Todorov a menționat că, în prezent, nici o problemă nu poate fi soluționată prin forță armată și este imposibilă schimbarea granițelor în Europa și în Balcani. Vorbitorul a dezmințit afirmațiile potrivit cărora rezolvarea problemelor etnice este legată de anumite concesii sau de un așteptat avantaj economic, caracterizînd asemenea afirmații ca rău intenționate. S-a menționat că limba oficială în țară este limba bulgară, dar că, paralel cu aceasta, cetățenii pot comunica între ei în orice limbă doresc. Limba bulgară se află și va sta la baza sistemului unic al învățămîntului bulgar.

Una din acțiunile ce trebuie să fie întreprinse de Adunarea Populară o constituie decretarea unei amnistii a tuturor oamenilor și a oricăror acțiuni întreprinse în legătură cu schimbarea forțată a numelor. Această amnistie trebuie să se extindă asupra tuturor participanților la aceste evenimente dramatice, a subliniat președintele Adunării Populare.

Stanko Todorov a propus ca, la următoarea sesiune a parlamentului, să fie creată o Comisie pentru problemele etnice, condusă personal de președintele Consiliului de Stat.

De asemenea, Ministerul Apărării Populare al R.P. Bulgaria a publicat, la 5 ianuarie, o declarație, în care se arată, între altele, că mulți cetățeni bulgari, mai ales din unele regiuni ale țării, ridică problema dacă hotărîrea Consiliului de Stat și a Consiliului de Miniștri din 29 decembrie nu amenință securitatea țării și nu creează pericol pentru granițele și teritoriul Bulgariei. Aprecierea Ministerului Apărării Populare este clară și fără echivoc : securitatea și integritatea teritorială ale Bulgariei sînt trainic garantate. Nu există temeiuri pentru îngrijorare, cu atît mai mult pentru dramatizarea situației. În țările din Tratatul de la Varșovia și, în primul rînd, în Uniunea Sovietică și forțele ei armate avem nu numai aliați de nădejde, ci și garanții trainice ale granițelor noastre, ale independenței și securității noastre naționale, subliniază declarația Ministerului bulgar. Granița de sud a Bulgariei este trainic garantată prin tot ceea ce este necesar pentru asigurarea inviolabilității ei. Noi apreciem că, în momentul de față, nu există o amenințare directă cu acțiuni militare din partea nici unui stat vecin cu Bulgaria. Relațiile în Balcani, oricît de complexe și contradictorii ar fi, sînt determinate de tendința spre destindere și eforturi spre bună vecinătate, subliniază documentul. Conducerea ministerului, ofițerii, sergenții și soldații Armatei Populare sprijină pe deplin — se arată în declarație — procesul de restructurare a societății socialiste.

Ministrul de externe maghiar, Gyula Horn (dreapta), și omologul său israelian, Moshe Arens, răspund întrebărilor ziariștilor, la puțin timp după sosirea primului pe aeroportul Ben Gurion. Dl Horn este oficialitatea maghiară cu cel mai înalt grad de reprezentare, care a vizitat Israelul în ultimele două decenii

În timpul unei demonstrații pentru pace desfășurate de curînd la Manila s-a manifestat și împotriva tentativelor unor cercuri filipineze de acaparare a puterii prin mijloace neconstituționale, respectiv prin intermediul unei lovituri de stat. Mișcarea democratică pentru Filipinele pașnice și-a precizat, drept obiectiv esențial, transformarea țării într-o societate liberă de arme. Organizînd acțiuni în apărarea Constituției, împotriva violenței, a vînzării libere a armelor, această mișcare relevă că, în mîinile persoanelor particulare din Filipine, se află în prezent 200 000 de arme

CIUDAD DE PANAMA

Epilog?

După ce s-au desfășurat cu repeziciune și adesea foarte tensionat, evenimentele de la Ciudad de Panama încep să-și arate urmările și semnificațiile lor mai adînci. Și, probabil, alte evoluții complexe nu sînt de exclus în perioada următoare.

În zorii zilei de 4 ianuarie, Manuel Noriega, care s-a predat trupelor americane din Panama, a sosit la baza aeriană de la Homeslead, lîngă Miami. Declarîndu-se prizonier politic, el a respins competența unui tribunal federal american în fața căruia va trebui să compară. Deocamdată, i s-a refuzat eliberarea pe cauțiune și se află în detenție preventivă, avocații apărării declarînd că nu vor fi pregătiți pentru proces înainte de nouă luni. Dacă va fi recunoscut vinovat în baza celor 12 capete de acuzare ce i se aduc, Noriega este pasibil de a totaliza 145 de ani detenție și o amendă de 1,1 milioane dolari. Între timp, la Ciudad de Panama, noile autorități au decis „degradarea și destituirea lui Noriega din toate funcțiile, rangurile și onorurile". Vicepreședintele Ricardo Arias Calderon a precizat că, dacă Noriega nu va fi condamnat în S.U.A., atunci „va trebui să revină în Panama pentru a răspunde de crimele comise împotriva poporului panamez".

Manifestații de bucurie în stil tradițional panamez

Agenți ai DEA l-au dus pe Manuel Noriega spre avionul, un C-130, la bordul căruia a fost transferat din Panama la Miami

După căderea lui Noriega, Panama a rămas să se confrunte cu grave probleme politice și economice decurgînd din lunga agonie a fostului regim și din cramponarea acestuia de putere, ceea ce s-a soldat, ca punct culminant, cu intervenția militară americană. Împrejurările căderii omului-forte al țării au făcut, încă înainte de predarea sa către trupele americane, obiectul unor dezbateri politice deschizătoare de posibile dificultăți pentru viitor. Președintele Guillermo Endara a insistat, de pildă, ca generalul să fie remis Statelor Unite, deși nu există un tratat de extrădare între cele două țări, declarînd că în Panama nu sînt condiții pentru judecarea sa; alți membri ai guvernului, și mai ales ministrul justiției, au subliniat caracterul neconstituțional al unei asemenea decizii.

Mai important, însă, este climatul politic general, marcat de confruntările legate de eventualele intenții de viitor ale S.U.A. Astfel, se așteaptă ca problema Canalului Panama — în condițiile în care se atribuie Washingtonului posibile tendințe de prelungire a prezenței trupelor americane în zonă, respectiv a Comandamentului Sudic al S.U.A. — să se afle în centrul confruntărilor politice interne panameze. De asemenea, o serie de dificultăți, tot în plan politic, pot apărea, apreciază observatorii locali, datorită diversității straturilor economico-sociale ale populației care au sprijinit actualele autorități încă din momentul alegerilor din 1989. Diversitatea electoratului o generează pe cea a aspirațiilor, ce se vor manifesta mai pregnant în viitor.

La toate acestea se adaugă recesiunea economică profundă, de circa 40 la sută, urmare a celor doi ani de conflicte cu S.U.A. și de funcționare a sancțiunilor economice americane. Încasările statului, care se ridicau la ceva mai mult de un miliard de dolari în 1987, nu ajunseseră, în 1988, la mai mult de 600 de milioane dolari. Datoria țării însumează, în prezent, 4,9 miliarde dolari, una din cele mai mari de pe continent, ținînd cont de numărul locuitorilor. Panamezii așteaptă din partea Statelor Unite tocmai o reducere substanțială a poverii acestei datorii. De precizat că Washingtonul a deblocat circa 70 de milioane, din cele 370 cîte au fost „înghețate" în cadrul sancțiunilor financiare (S.U.A. au ținut blocate sumele ce le datorau pentru trecerea vaselor lor prin canalul interoceanic). O serie de oameni politici consideră, pe de altă parte, că noul guvern trebuie să negocieze cu S.U.A. prevederile referitoare la încasările de pe urma Canalului Panama, în baza cărora un procent

Cronologie

Iată desfășurarea evenimentelor care au precedat predarea, de bună voie, a generalului Manuel Noriega:

— 15 decembrie: *generalul, care era și șeful forțelor americane panameze, este proclamat șef al guvernului de către Adunarea Națională a țării. Aceasta declară, de asemenea, „starea de război" cu SUA;*

— 17 decembrie: *un ofițer din trupele americane staționate în Panama este ucis în timpul unui incident între militarii americani și panamezi;*

— 18 decembrie: *președintele George Bush își exprimă „indignarea" față de moartea ofițerului amintit;*

— 19 decembrie: *în timpul unui alt incident, este rănit un subofițer panamez;*

— 20 decembrie: *are loc o intervenție militară de anvergură a trupelor americane în Panama, care mobilizează 26 000 de soldați; Guillermo Endara, învingător în alegerile de la 7 mai 1989, anulate de Noriega, preia puterea în țară cu sprijin american; Canalul Panama este închis, pentru prima dată din 1914;*

— 21 decembrie: *SUA oferă un milion de dolari recompensă pentru orice informație care ar permite capturarea lui Noriega; Canalul este redeschis;*

— 22 decembrie: *Organizația Statelor Americane (OSA) „deplînge" intervenția militară în Panama;*

— 23 decembrie: *sosesc trupe americane suplimentare (2 000 de militari);*

— 24 decembrie: *Noriega se prezintă la nunțiatura apostolică din Panama, cerînd azil politic;*

— 25 decembrie: *purtătorul de cuvînt al Vaticanului declară că generalul nu va fi predat americanilor, cu atît mai mult cu cît nu există un tratat de extrădare între Sfîntul Scaun și SUA;*

— 26 decembrie: *Washingtonul își anunță intenția de a cere blocarea a peste 10 milioane de dolari ,cît se presupune a reprezenta fondurile lui Noriega depuse în bănci din străinătate;*

— 29 decembrie: *Adunarea Generală a ONU „deplînge profund" intervenția în Panama și cere retragerea trupelor americane;*

— 30 decembrie: *președintele George Bush califică drept „eroare" percheziționarea ,de către forțele americane, a reședinței ambasadorului Nicaraguei în Panama; Nicaragua anunță expulzarea, în urma celor întîmplate, a 20 de diplomați americani;*

— 2 ianuarie: *sosesc, în Panama, Lawrence Eagleburger, numărul doi al diplomației americane, și un trimis special al Vaticanului;*

— 3 ianuarie: *mai multe zeci de mii de panamezi cer, în cadrul unei demonstrații, ca Noriega să fie deferit justiției; generalul părăsește ambasada Vaticanului și se predă; este transferat la baza Howard, din Panama, și dus imediat în SUA.*

de 20 la sută revine statului panamez și 80 la sută Statelor Unite.

După intervenție, care și-a atins, au declarat oficialitățile americane, scopurile pentru care a fost declanșată (între altele capturarea lui Noriega, restabilirea democrației în Panama, apărarea vieții cetățenilor americani aflați pe teritoriul acestei țări), Washingtonul analizează, acum, efectele ei negative și modalitățile de înlăturare a acestora. Președintele George Bush a recunoscut, joia trecută, că debarcarea trupelor a produs, pentru S.U.A., daune în plan politico-diplomatic, în special în America Latină, arătînd că se va strădui să le remedieze și să obțină, în cele din urmă, sprijin internațional. În acest scop, vicepreședintele Dan Quayle va face un turneu în țări latino-americane, călătorie considerată la Washington de mare importanță, prin care, comentează „France Presse", se urmărește să se dea asigurări că S.U.A. nu au de gînd să folosească forța cu orice preț și că actuala intervenție nu prefigurează intenția Statelor Unite de a fi „un jandarm al lumii". Din contră, a spus George Bush, S.U.A. doresc „relații prietenești" cu țările latino-americane. Washingtonul a asigurat, de asemenea, că va ajuta Panama în ce privește reconstrucția economică și că trupele debarcate vor fi retrase „rapid" (unele oficialități americane vorbesc de cîteva săptămîni). Concret, la primul punct, George Bush s-a referit la construcția de locuințe pentru cei rămași fără adăpost, ca urmare a luptelor, și la dinamizarea întreprinderilor particulare prin acordarea de împrumuturi bancare. Nu s-au dat totuși detalii despre felul cum S.U.A. vor sprijini Panama, pentru ca aceasta să poată compensa pierderile mult mai mari rezultate în urma operațiunilor militare și a celor doi ani de declin economic, datorat mai ales sancțiunilor impuse de Washington împotriva regimului lui Noriega. În altă ordine de idei, într-o conferință de presă, șeful Executivului american a precizat că S.U.A. nu vor face nici un tîrg cu Noriega pentru ca el să spună tot ce știe despre traficul de droguri, în schimbul anulării acuzațiilor ce i se fac. Generalul, a spus George Bush, va beneficia de „un proces echitabil".

În ce le privește, guvernele din statele latino-americane sînt confruntate cu problema normalizării relațiilor lor cu noile autorități panameze, instalate în urma intervenției americane, condamnată de majoritatea acestor guverne. Unele țări folosesc în diplomația lor „doctrina Estrada", bazată pe recunoașterea statelor și nu a guvernelor, ceea ce simplifică lucrurile ; altele, însă, nu merg pe același principiu. Deocamdată, doar cîteva state din America Centrală și Caraibe au recunoscut oficial noile autorități panameze.

Anca Voican

TOKIO

Turneu diplomatic cu efecte electorale

Primul ministru nipon, Toshiki Kaifu, a început, de luni 8 ianuarie, un turneu în Europa, destinat, dincolo de obiectivele strict diplomatice, să consolideze, prin rezultatele sale, poziția, pe scena politică a țării, a premierului și a formațiunii sale, în preajma unor alegeri generale, ce se prefigurează drept foarte delicate pentru partidul la putere, Partidul Liberal Democrat.

Turneul premierului nipon cuprinde state atît din Europa occidentală (R.F. Germania, Belgia, Franța, Marea Britanie, Italia), cît și din estul continentului (Polonia, Ungaria). Principalul său scop, potrivit declarațiilor oficiale, ar fi să demonstreze intenția Japoniei de a avea un rol mai activ și mai important în viața internațională, mai cu seamă în actualul context, al însemnatelor mutații produse sau în curs pe continentul european. Așa s-ar explica — consideră agenția „China Nouă" — deplasarea rapidă a premierului nipon, după Bonn, spre Berlin, etapă incluzînd și o vizită la „zid", însoțită de precizări despre optica sa în ceea ce privește „diplomația japoneză în perioada următoare «războiului rece»". Potrivit aceleiași agenții, cu prilejul prezenței sale în Europa, Toshiki Kaifu va reitera convingerea sa în sfîrșitul rapid al „erei confruntării" și orientarea eforturilor întreprinse pe plan mondial spre instaurarea unei noi ordini în lume. Iar, în acest context, nu va fi uitat rolul pe care Japonia înțelege să și-l asume în calitate de co-fondator al acestei „noi ordini mondiale".

Atît agenția „China Nouă" cît și „France Presse" s-au referit, în comentariile lor consacrate scopurilor turneului, la ajutoarele pe care Toshiki Kaifu urmează să le anunțe din partea Japoniei pentru statele est-europene vizitate și, probabil, alte țări din această parte a continentului. Dincolo de aceste ajutoare, dl. Kaifu — aprecia „AFP", citînd un reprezentant al Ministerului de externe nipon — va face cunoscut că Tokio înțelege să contribuie la edificarea unei „Europe unite", „o singură Europă liberă" și puternică. De altfel, într-un interviu acordat agenției „France Presse", înaintea turneului său european, premierul nipon a relevat că Japonia este favorabilă ideii ca Europa să devină „o entitate unită și coerentă". Ținînd cont de schimbările petrecute în Europa de est, relațiile nipono-europene vor fi mai importante ca oricînd, a spus el, adăugînd că va insista în timpul turneului în Europa asupra necesității de a întări cooperarea și coeziunea cu țările occidentale în ansamblul lor în această perioadă de schimbări. Referindu-se la piața unică vest-europeană, care va fi inaugurată în 1992, Kaifu a reafirmat dorința Japoniei de a vedea o Europă deschisă și nediscriminatorie. Întrebat asupra politicii de apărare a Japoniei, premierul a arătat că aceasta se va baza, în continuare, pe tratatul de securitate nipono-american, semnat în 1960, Japonia căutînd să mențină o forță de apărare „la un nivel mediu, dar eficient".

În sfîrșit, un alt obiectiv diplomatic urmărit de premierul nipon, în cursul turneului său, ar fi acela de a-și convinge interlocutorii — atît estici, cît și vestici — că Japonia nu adoptă tactica tergiversării în ce privește problemele destinderii. Dacă procesul dezarmării nu progresează și în Asia — este opinia împărtășită de sursele japoneze citate de agențiile de presă —, aceasta se datorează faptului că situația geopolitică este diferită de cea a Europei. După aceleași surse, „succesul călătoriei premierului nipon depinde de cît de abil va fi acesta pentru a deveni convingător, dacă nu elocvent, în ce privește optica sa despre diplomația japoneză în această nouă etapă".

Dar, pentru Toshiki Kaifu, turneul se va dovedi încărcat de succes sau nu, în primul rînd, în măsura în care el va putea influența asupra rezultatelor alegerilor generale, prevăzute, în principiu, pentru luna februarie. Acestea se prefigurează drept hotărîtoare pentru soarta Partidului Liberal Democrat (P.L.D.), aflat la putere de mai bine de 35 de ani, și a lui Toshiki Kaifu, decizînd dacă acesta își va păstra sau nu funcțiile de lider al partidului și, implicit, al guvernului japonez. Pentru majoritatea comentatorilor, rezultatele viitorului scrutin — organizat la numai șase luni după înfrîngerea suferită de P.L.D. în alegerile pentru cealaltă cameră a parlamentului, Camera Consilierilor (Senatul) — rămîn, încă, foarte incerte, făcînd cu atît mai necesar succesul actualului turneu în străinătate al premierului Kaifu, al doilea după vizitele sale oficiale în S.U.A., Canada și Mexic, din septembrie anul trecut. Decis, de altfel, încă din toamnă, turneul european își desvăluie totodată, semnificații aparte în contextul accelerării schimbărilor din Europa de est, evenimente care au solicitat, se pare, o reexaminare a atitudinii Tokio-ului față de Europa răsăriteană și, în genere, față de continentul european, în ansamblul său.

Înainte de a pleca spre Europa, primul ministru a anunțat dizolvarea, la 25 ianuarie, a Camerei Reprezentanților, în vederea organizării viitoarelor alegeri. Data oficială a acestora va fi anunțată pe 3 februarie. Premierul nipon s-a declarat încrezător în șansele partidului său de a cîștiga alegerile. „Nu am pierdut alegerile din Camera Consilierilor datorită unei politici eronate", a declarat Kaifu, într-un interviu acordat ziarului londonez „The Times". El a atribuit această înfrîngere unei pierderi a încrederii publicului în politică, datorită scandalurilor în care au fost implicate unele personalități, apreciind că rezultatele scrutinului, de anul trecut, nu se vor mai repeta.

Opoziția așteaptă viitoarele alegeri cu un interes mai mare decît de obicei, datorită speranței că, pentru prima oară după război, în Camera Reprezentanților, cea mai importantă în forul legislativ nipon, P.L.D. nu va mai deține majoritatea.

Liana Enescu

PANORAMIC

Odiseea unui petrolier eşuat

Petrolierul iranian „Khark 5", cu 280 000 tone petrol la bord, a provocat, la 19 decembrie, în urma unei explozii încă neidentificate, o „mareę neagră" în largul coastelor marocane. Iniţial, autorităţile de la Rabat n-au anunţat, oficial, nimic în legătură cu această catastrofă. Au făcut-o — potrivit ziarului marocan „L'Opinion" — după douăsprezece zile. De asemenea, — afirmă publicaţia — presa naţională nu a ştiut să evalueze corect dimensiunile catastrofei. Alertaţi, oceanograful francez Jacques Yves Cousteau şi fiul său, Jean Michel, au denunţat lipsa de interes internaţional pentru această „maree neagră" care ar fi putut produce o importantă catastrofă ecologică şi economică. Din fericire, proporţiile mareei au fost mai mici decît se crezuse iniţial. Echipajul s-a salvat, fiind primit pe un cargou sovietic, dar odiseea lui „Khark 5" nu s-a încheiat.

Patrulă a jandarmeriei marocane supraveghează apele Atlanticului. Asemenea patrule au fost plasate din cinci în cinci kilometri, de-a lungul litoralului

Deşi nu ultramodern ca „Exxon Valdez", eşuat anul trecut în Alaska, petrolierul iranian „Khark 5" a căpătat, în numai cîteva ore, aceeaşi tristă celebritate. La fel ca şi „Torrey Canyon", în 1967, sau „Amoco Cadiz" în 1978. Acelaşi lichid vîscos şi urît mirositor i s-a scurs din viscere, ucigînd peşti şi întinînd albastrul transparent al oceanului. O catastrofă în plus, o nouă rană în mediul marin, considerat, prea multă vreme, inalterabil.

Cele mai ameninţate au fost coastele marocane, spre care se îndreptau, ameninţător, pînzele negre.

După un „suspens" de aproape două săptămîni, o depeşă din Rabat anunţa, la 5 ianuarie : „Orice pericol a fost înlăturat şi catastrofa evitată". Era afirmaţia regelui Hassan al II-lea, într-un mesaj adresat regelui Fahd al Arabiei Saudite, în care îi mulţumea pentru solidaritatea manifestată faţă de Maroc, în aceste zile. Din surse oficiale marocane s-a aflat că „viaţa şi-a reluat cursul normal de-a lungul litoralului", pescarii ieşind în larg încă de sîmbătă, după cîteva zile de inactivitate. Potrivit comisiei interministeriale create pentru a urmări situaţia, tendinţa generală este de „deplasare a pînzelor de petrol spre vest şi îndepărtarea lor de coastele marocane". Un membru al echipei de experţi, trimise de Paris la faţa focului, a anunţat că pînzele de petrol, aflate în derivă în largul litoralului marocan, „nu reprezintă mai mult de 500 tone de hidrocarburi", faţă de 70 000 tone, cît se estimase iniţial.

Odată pescarii ieşiţi în larg, autorităţile marocane respiră uşurate: acest sector vital al economiei ţării, în care lucrează peste o sută de mii de persoane şi care aduce statului beneficii de peste 500 milioane dolari, a fost salvat. „Khark 5", în dificultate în Atlantic de peste trei săptămîni, continuă să constituie, însă, o ameninţare potenţială pentru mediul ambiant. Cîteva ţări au refuzat să-l primească — Maroc, Capul Verde, Senegal, Spania şi Portugalia, invocînd dreptul mării (convenţie din 1969, intrată în vigoare în 1975), care-i permite unui stat suveran să refuze primirea unei nave, în cazul în care aceasta ar pune-o „într-un pericol grav şi imi-

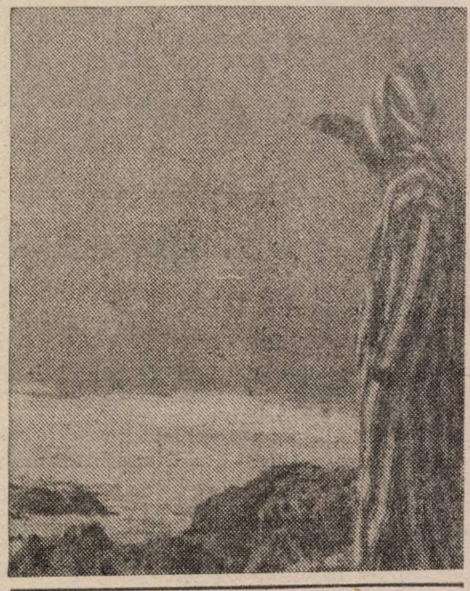

După explozie, incendiat, petrolierul iranian a fost tîrît de curenţi pe o distanţă de 240 kilometri, deversînd, în dreptul ţărmurilor marocane, o cantitate de 70 000 tone ţiţei. Incendiul avea să fie stins la 25 decembrie

nent". Societatea de asistenţă care a preluat nava, „Smit Tag", din Rotterdam, a decis, prin urmare, să o scoată în larg, pentru a încerca să-i astupe breşa, operaţiune posibilă doar dacă marea este calmă.

Pentru a răspunde unui asemenea tip de probleme, ministrul francez al mării, Jacques Mellick, a lansat ideea creării unui corp de „acari ai mărilor", plasaţi sub autoritatea Organizaţiei Maritime Internaţionale, o agenţie a Naţiunilor Unite, căreia i-ar reveni responsabilitatea ghidării unei nave aflate în dificultate. În planul indemnizaţiilor, situaţia este mai clară : responsabilul navei este armatorul — Societatea iraniană a petrolului. Din clipa în care nava a fost abandonată de echipaj, societatea de asigurări (UK Mutual Steampship Assurance Association) s-a substituit armatorului şi a semnat o convenţie de salvare cu „Smit Tag" din Rotterdam. Potrivit lui „Llyod's" din Londra, societatea iraniană este asigurată pentru 400 milioane dolari şi reasigurată pentru o sumă mult mai mare, printr-o convenţie numită „TOPALOR", obligatorie de la accidentul, din 1978, al lui „Amoco Cadiz". Dacă „Khark 5" va fi reparat, „Smit Tag" va primi 5 la sută din renta de asigurare. Dacă nu — nimic.

Petrolierul „Khark 5", tras de trei remorchere, îşi continuă odiseea spre sud-vest, cu o viteză medie de 5 kilometri pe oră. Un alt petrolier, „Shir Kodh", navighează la o distanţă de 12 mile de el, în aceeaşi direcţie, aşteptînd instrucţiuni pentru a proceda la transbordarea celor 200 000 tone de petrol ce se mai află încă la bordul lui „Khark 5".

În acest răstimp, petrolierul spaniol „Aragon", care, şi el, a lăsat dîre negre (25 000 tone petrol brut) pe suprafaţa Atlanticului, era remorcat spre portul Tenenerife (Canare). Potrivit autorităţilor spaniole, poluarea provocată de acest vas „nu este preocupantă".

Fenomenul în sine rămîne, însă, preocupant. A trebuit să apară morţii de la Minamata, la sfîrşitul anilor '50, intoxicaţi cu mercurul ce otrăvise peştii pe care-i consumaseră, apoi marile accidente petroliere ale anilor '70, ce ofereau spectacolul a kilometri de coastă devastată, pentru ca omul să discearnă, în sfîrşit, importanţa pagubelor şi să descopere limitele oceanelor. Căci, astăzi, ştim cu toţii că, în ciuda imensităţii lor — două treimi din suprafaţa globului —, mările au mărginirea lor. Iar coastele lumii, indiferent de punctul lor geografic, adevărate călcîie ale lui Ahile ale mediului marin, sînt ameninţate.

„Homme libre, toujours tu cheriras la mer" — spunea Beaudelaire... (Omule liber, vei iubi întotdeauna marea.)

Vom reuşi, oare, s-o cunoaştem pentru a o iubi ?

Rodica Dumitrescu

„GREENPEACE"

Istoria secretă a accidentelor nucleare navale

Nu „mareele negre", precum cea provocată, zilele trecute, de petrolierele „Khark 5" şi „Aragon", sînt cele mai grave accidente survenite pe mările şi oceanele lumii, ci cele nucleare, care le transformă „în cea de a şasea putere nucleară a lumii". Este concluzia unui studiu dat publicităţii de organizaţia ecologistă „Greenpeace" şi de Institutul de studii politice din Washington privind activitatea marinei americane. Studiul este prezentat succint de agenţia spaniolă de ştiri „EFE".

Accidentele nucleare sînt atît de frecvente, încît „pare cel puţin straniu că, pînă acum, nu s-a petrecut un dezastru de proporţii, care să afecteze un număr considerabil de locuitori" — se subliniază în studiu. Ca rezultat al celor peste 1 200 de accidente militare produse în ultimele trei decenii, adîncurile mărilor „găzduiesc" cel puţin 50 de focoase nucleare şi nouă reactoare, ceea ce face ca, „după SUA, URSS, China, Franţa şi Marea Britanie, profunzimile albastre ale mărilor să devină cea de a şasea putere nucleară".

Documentul, intitulat „Accidente nucleare navale — istoria secretă", subliniază că accidente importante au loc, „cu o frecvenţă de unul pe săptămînă, începînd cu zorii erei nucleare". „Recenta proliferare a accidentelor nu este neobişnuită", dat fiind că acestea sînt doar o parte a „unei lungi liste de incidente legate de cele nucleare", care s-au manifestat încă din anii '50. Totuşi — afirmă studiul — majoritatea acestor accidente nu au fost făcute cunoscute, deoarece respectivele forţe navale le-au ţinut secrete „din motive politice şi din fals orgoliu". Motivul acestui secret nu este acela de a-l înşela pe

Din convoiul catastrofelor şi avariilor maritime militare

1945

— aprilie. *Nava americană „Liberty", încărcată cu bombe, explodează în portul Bari (Italia) şi provoacă incendierea a trei vase comerciale şi numeroase victime.*

— august. *Un dragor de mine francez explodează în apropiere de Marsilia (Franţa). Incidentul se soldează cu cinci morţi.*

1946

— martie. *Submarinul francez „Orphée" explodează la Casablanca (doi morţi).*

— iunie. *Un submarin spaniol C-4 se scufundă, după ciocnirea cu distrugătorul spaniol „Lepanto", în apropiere de Insulele Baleare (Spania). Decedează toţi cei 46 de membri ai echipajului submarinului.*

— decembrie. *Un submarin francez se scufundă la 20 mile de Toulouse (Franţa) — 21 victime.*

1947

— iulie. *Vasul italian „Panigaglia" explodează, în timp ce descarcă muniţii : 68 victime.*

— septembrie. *Distrugătorul american „Douglas H. Fox" se ciocneşte cu o mină în Marea Adriatică, la 18 mile de Triest : 3 morţi.*

1951

— februarie. *Crucişătorul britanic „Vanguard" se ciocneşte cu un portavion, tot britanic, în Mediterana.*

— aprilie. *Nava britanică „Badenham" explodează în Gibraltar: 9 morţi.*

1952

— septembrie. *Submarinul francez „Sibylle" nu reuşeşte să iasă la suprafaţă, în apropiere de Toulouse : 46 de morţi.*

— noiembrie. *O navă militară israeliană dispare în timpul unei furtuni în Mediterana.*

1953

— februarie. *Pe portavionul britanic „Indomptable", aflat în Malta, are loc o explozie : 3 morţi.*

— martie. *Dragorul de mine egiptean „Sollum" se scufundă în timpul unei furtuni, în apropiere de coastele Alexandriei : 54 de victime.*

1956

— februarie. *Distrugătorul britanic „Chieftain" se ciocneşte cu petrolierul britanic „Blue Ranger", din cauza proastelor condiţii meteorologice, în timpul unei traversări din Malta spre Liban.*

1958

— decembrie. *În apropiere de coastele Ciprului, fregata britanică „Undaunted" se ciocneşte cu dragorul de mine britanic „Maxton".*

— *Distrugătoarele britanice „Jutland" şi „Dunkirk" se ciocnesc în timpul unor manevre, în apropiere de Malta.*

1959

— aprilie. *Marina americană abandonează o parte din reactorul submarinului „Seawolf" şi componente ale instalaţiilor acestuia, la 9 000 picioare adîncime, la o distanţă de circa 120 de mile de coasta Mariland-ului (SUA).*

1962

— martie. *Fregata britanică „Rothesay" se ciocneşte cu submarinul turc „Gur" în Mediterana, în timpul unor manevre NATO.*

— iunie. *Un dispozitiv de probe nucleare ale unei rachete secundare „Thor" cade în Oceanul Pacific, în apropiere de atolul Johnston.*

— *O a doua tentativă de detonare a unui dispozitiv nuclear în atmosferă eşuează, în urma distrugerii rachetei secundare „Thor", care cade în Pacific.*

1963

— aprilie. *Nava americană „Threshes" explodează şi naufragiază la 100 mile est de Cap Cop (Massachusetts, SUA) ; 129 de morţi.*

1965

— ianuarie. *Submarinul american cu propulsie nucleară „Ethan Allen"*

adversarul geopolitic, care, în general, este bine informat de serviciile sale de spionaj, ci el a fost păstrat față de țările aliate, de statele neutre și de opinia publică.

„În măsura în care acestea devin conștiente de faptul că cele cinci flote nucleare sînt periculoase și nesigure, libertatea lor de mișcare și generozitatea guvernelor nu mai sînt atît de mari" — subliniază „Greenpeace". Dovada o constituie încetarea cooperării militare cu Noua Zeelandă, decisă de Statele Unite, după ce această țară a interzis acostarea, în apele sale, a vreunei nave americane dotate cu arme nucleare.

Lungul șir de accidente militare, ce ar fi putut cauza catastrofe nucleare în largul mărilor, „dovedește pînă unde sînt capabile să meargă forțele militare navale pentru a înșela". Ca exemplu, organizația ecologistă citează cazul ciocnirii dintre crucișătorul american „Belknap" și portavionul „John F. Kennedy", la 22 noiembrie 1975. Ciocnirea, produsă în timpul unor manevre nocturne desfășurate la 70 de mile de coastele Siciliei, a cauzat distrugerea conductelor de combustibil ale portavionului și deversarea de petrol pe coverta lui „Belknap", ce a luat foc. Incendiul, care a durat peste două ore, a pus în pericol armamentul nuclear de pe crucișător, dar, „din fericire pentru coastele Italiei și pentru Mediterana, incendiul a fost stins cu zece metri înainte de a pătrunde în depozitul de rachete" — relatează raportul. „Greenpeace" afirmă că, în ciuda faptului că autoritățile militare ale Statelor Unite au fost alertate de pericol, ele nu au menționat niciodată faptul că „Belknap" purta arme nucleare, deoarece politica forțelor navale americane este „de a nu confirma și de a nega prezența armamentului nuclear la bordul navelor sale".

Pe de altă parte, evenimente precum cel relatat mai sus „sînt frecvente". Astfel, la puțină vreme după accidentul cu „Belknap", portavionul „J. F. Kennedy" s-a ciocnit cu fregata „Bordelon", în dreptul coastelor Scoției. Un alt exemplu relatat de „Greenpeace" în legătură cu violarea normativelor internaționale de către forțele militare navale americane este incidentul ce a avut loc, la 5 decembrie 1965, la bordul portavionului „Ticonderoga". Acesta, care realizase operațiuni de bombardamente asupra Vietnamului, s-a îndreptat spre Japonia, țară care interzice cu fermitate orice tip de arme nucleare pe teritoriul său. Cînd portavionul se afla la numai 80 de mile de insulele nipone Riukium, unul din avioanele sale — afirmă studiul organizației ecologiste — a fost lansat brusc de un elevator-catapultor și s-a scufundat în mare, cu pilot cu tot și cu o bombă termonucleară B 43. Acest incident a fost recunoscut de Pentagon în 1981, dar nu și existența bombei nucleare, ceea ce „ar fi dat naștere la întrebări privind prezența de arme nucleare în războiul din Vietnam".

Raportul „Greenpeace" relatează și alte cazuri, precum cel al submarinului american de atac „Scorpion", scufundat la 400 mile de Insulele Azore, cu 99 de oameni la bord și două torpile nucleare, „detaliu pe care armata americană încearcă să-l ascundă".

Studiul subliniază, totodată, că, „potrivit informațiilor de care dispunem", „spectaculoasele naufragii ale submarinelor sovietice în anii '80 sînt cele mai recente dintr-o lungă serie de dezastre sovietice în mare". Drept exemplu, „Greenpeace" amintește explozia și scufundarea unui submarin din clasa „Yankee" (cod NATO) în Bermude, în 1986, naufragiul unui submarin din clasa „Mike", în aprilie trecut, în dreptul Norvegiei, sau un accident la reactoarele spărgătorului de gheață „Lenin", survenite în 1959. „Se știe — scrie raportul — că un total de cinci submarine sovietice s-au scufundat, ducînd cu ele în adîncuri cel puțin 40 de rachete nucleare".

Organizația ecologistă subliniază că elementul comun în toate accidentele navale îl reprezintă „eroarea umană" care, în cazul navelor militare, crește, deoarece acestea se deplasează permanent și, „adesea, în circumstanțe dificile, trebuind să detecteze, în fiece clipă, semnale ale unui presupus inamic". Din această cauză — conchide documentul — „se vor produce accidente în continuare; perfecționările aduse nu vor elimina greșelile care însoțesc funcționarea unei mașinării atît de complexe".

---

se ciocnește cu cargoul norvegian „Octavian", în Mediterana.

— august. *Portavionul american „Shangri la" și distrugătorul „Newman K. Perry", ambele americane, se ciocnesc în apropiere de coastele Sardiniei.*

1967

— decembrie. *Un submarin sovietic cu propulsie nucleară suferă un accident în Mediterana.*

1968

— ianuarie. *Submarinul israelian „Dakar" dispare, cu cei 52 de membri ai echipajului, în apele Mediteranei orientale, la 250 mile de coastele Israelului.*

— *Submarinul francez „Minerve" (52 de persoane la bord) se scufundă în apropiere de Toulouse.*

— aprilie. *Nava americană „Scorpion", cu două torpile nucleare la bord, se scufundă la 400 mile de Azore : 99 de morți.*

— *Un submarin sovietic cu rachete balistice, cu trei rachete SS-N-5 și, probabil, două torpile, naufragiază în Pacific, la 750 mile nord-vest de Insula Oahu (Hawaii).*

1969

— iulie. *Navele americane „Cambria" și „Shadwell" se ciocnesc în apropiere de coastele Maltei, în timpul unor exerciții nocturne.*

1970

— aprilie. *Submarinul francez „Eurydice" explodează și se scufundă la 30 mile de Toulouse. Mor cei 57 membri ai echipajului.*

— *Un submarin sovietic cu propulsie nucleară suferă un accident și se scufundă, în timp ce efectua manevre la 300 mile nord-est de Spania.*

1971

— iunie. *Nava-escortă franceză „Surcouf" și petrolierul sovietic „Busarov" se ciocnesc în Mediterana, la 50 mile sud de Cartagena (Spania). „Surcouf" se rupe în două : 9 morți.*

1973

— februarie. *Un recif nesemnalat pe hărțile nautice deschide o breșă în nava amfibie americană de debarcare „Fairfax Country", în apropiere de coastele Spaniei.*

1975

— noiembrie. *Crucișătorul american „Belknap" și portavionul „John F. Kennedy", tot american, se ciocnesc, în timpul unor exerciții, la 70 mile est de Silicia : 7 morți.*

1977

— ianuarie. *Coliziune între nava americană „Trenton" și cargoul spaniol „Uriea", în portul Barcelona : 48 victime.*

1978

— noiembrie. *Nava grecească „Ayos Nikolaos" se scufundă, în Mediterana, după o ciocnire cu o corvetă turcească.*

1982

— ianuarie. *O navă americană se ciocnește cu un petrolier italian în strîmtoarea Messina (Italia).*

1983

— ianuarie. *Crucișătorul american cu propulsie nucleară, „Arkansas", se ciocnește cu nava comercială italiană „Megara Ilea", în strîmtoarea Messina.*

1984

— septembrie. *Un submarin nuclear sovietic suferă grave daune în urma ciocnirii cu un petrolier, tot sovietic, în strîmtoarea Gibraltar.*

1985

— septembrie. *Nava auxiliară de antrenament sovietică „Khasan" se ciocnește cu un vas de patrulă turcesc în Bosfor, rupîndu-l în două.*

1986

— aprilie. *Submarinul nuclear american „Atlanta" eșuează în strîmtoarea Gibraltar.*

— octombrie. *Un submarin sovietic nuclear cu 16 rachete și, probabil, două torpile nucleare ia foc și explodează, scufundîndu-se la 600 mile nord-est de Bermunde.*

1988

— mai. *Incendiu pe submarinul nuclear britanic „Conqueror", în timp ce se afla în portul Gibraltar.*

1989

— aprilie. *Un submarin nuclear sovietic se scufundă la 300 mile de coastele norvegiene.*

(Cronologie realizată după agenția „EFE")

Președintele Braziliei, Fernando Collor de Mello (în dreapta), în timpul vizitării catedralei italiene Sf. Francis. Lîngă el, ambasadorul brazilian la Roma

1000+1

Natsuki Saito (5 ani) scrie o urare de Anul Nou în cadrul unui concurs ce se desfășoară, anual, la Tokio. La această festivitate pot participa japonezi sau străini, indiferent de vîrstă, cu condiția de a putea picta litere uriașe

Premieră

Prima întîlnire a Ligii pentru drepturile omului din Europa răsăriteană va avea loc la Praga în perioada 18—20 ianuarie, a anunțat Federația Internațională pentru Drepturile Omului, organizatoarea reuniunii. Delegații vor studia strategiile comune pentru dobîndirea și garantarea drepturilor și libertăților democratice, pentru apărarea drepturilor minorităților și edificarea unei Europe a drepturilor omului. La reuniune vor participa Liga poloneză pentru drepturile omului, Comitetul pentru apărarea persoanelor persecutate pe nedrept din Cehoslovacia, Liga ungară a drepturilor omului, Liga pentru drepturile omului din România, Asociația independentă pentru drepturile omului din Bulgaria, Liga armeană pentru drepturile omului și Liga pentru drepturile omului din Slovenia. Vor fi, de asemenea, prezenți observatori din partea Ligii pentru drepturile omului din R.D.G. și a Ligii ruse pentru drepturile omului, ambele în curs de formare, precum și membri ai Biroului Executiv al Federației Internaționale pentru Drepturile Omului.

Hotărîre

Ministrul de externe al Argentinei, Domingo Cavallo, a declarat, la o conferință de presă, că Marea Britanie a hotărît să ridice restricțiile privind accesul navelor comerciale argentiniene în zona economică exclusivă, instituită în jurul Insulelor Malvine.

Partid

Secretarul general al P.C. Italian, Acchille Occhetto, a declarat, în cadrul unei conferințe de presă, că redeschide lupta pentru reformarea P.C.I., reafirmînd propunerea de a se impulsiona „faza constitutivă" internă, care să finalizeze crearea unei noi formațiuni politice de stînga. A. Occhetto a subliniat că această idee nu presupune „lichidarea" partidului său, ci „un act de curaj" care va duce la schimbarea denumirii partidului și la aderarea lui la Internaționala Socialistă.

Ambasadoarea Statelor Unite la Praga, actrița Shirley Temple-Black, împreună cu premierul Marian Calfa, care se amuză că dna. Temple-Black i-a oferit cartea ei de vizită, gest inutil avînd în vedere popularitatea ei

Decizie

Schimbîndu-și hotărîrea inițială, prezidiul C.C. al U.C.I. a decis să nu invite reprezentanți ai partidelor și mișcărilor din alte țări la lucrările Congresului al XIV-lea, extraordinar, al U.C.I., care urmează să aibă loc în perioada 20—22 ianuarie. Decizia a fost luată — informează „Taniug" — după ce s-a ajuns la concluzia că acest congres trebuie să aibă un caracter exclusiv de lucru și să fie axat pe problemele privind reformele sociale, relațiile din cadrul U.C.I. și definirea noii orientări programatice a partidului. De asemenea, la adoptarea hotărîrii s-a ținut seama de dificultățile de finanțare a congresului. Prezidiul C.C. al U.C.I. a exprimat speranța că decizia sa va fi corect interpretată.

Declarație

Într-o declarație a Forumului Cetățenesc, dată publicității la Praga, se relevă, între altele, că locuitorii unor zone din Cehoslovacia, unde trăiesc germani, au cerut guvernului cehoslovac să-și ceară scuze în legătură cu acțiunea de strămutare a lor în perioada postbelică. Sîntem convinși — se arată în declarația preluată de agenția „CTK" — că o astfel de măsură unilaterală ar fi inoportună. Se impune ca problema respectivă să fie abordată într-un context internațional și istoric mult mai larg, fie și numai pentru faptul că această acțiune de strămutare a minorităților naționale din țări europene în perioada postbelică a fost determinată de hotărîrea statelor victorioase în cel de-al doilea război mondial.

Comunicare

În cadrul unei conferințe de presă, organizată la Berlin, s-a comunicat că Erich Honecker, fostul secretar general al C.C. al P.S.U.G., nu se mai află sub stare de arest la domiciliu, deoarece măsura nu era justificată din punct de vedere juridic. Lui Erich Honecker i s-a oferit o nouă locuință, relevă agenția „ADN".

Joanne Stebbings (20 ani), campioană a Marii Britanii la schi nautic (juniori), „se plimbă" prin portul londonez Chelsea, cu ajutorul unei „roți-minune". O parte din portul Chelsea este, în prezent, folosită de către Expoziția internațională londoneză a ambarcațiunilor, unde se află expusă și o roată cu palete folosită de vapoarele din veacul trecut

Donație

Președintele Solidarității, Lech Walesa, a anunțat donarea a 200 mii dolari pentru „Fondul național de ajutor pentru guvern", care este o fundație creată recent în Polonia, cu scopul de a strînge ajutoare materiale pentru păturile sociale sărace, ca și pentru spitale. Walesa a primit, în 1983, Premiul Nobel pentru pace și suma de 192 mii dolari, care, în timpul celor șase ani cît a stat depusă într-o bancă norvegiană, a ajuns la 200 mii dolari.

Victime

Federația Internațională a Ziariștilor (F.I.Z.), cu sediul la Bruxelles, a anunțat că, în 1989, 58 de ziariști au murit în timp ce își exercitau meseria. Potrivit organizației „Reporteri fără frontieră", cifra ar fi de 65. Între aceștia, să nu-i uităm pe cei care și-au dat viața exersîndu-și profesiunea în timpul revoluției din România. Cifra pe 1989 este mai mare decît în anii anteriori : 45 în 1988, 32 în 1987 și 19 în 1986. Anul trecut, numai în America Latină și-au pierdut viața 43 de ziariști. Președinta F.I.Z., Mia Dornart, a subliniat că moartea unui ziarist „nu este numai o tragedie personală, ci și un atac direct la libertatea de expresie".

Aniversare

George și Barbara Bush au sărbătorit, zilele trecute, într-un cadru restrîns, la Casa Albă, 45 de ani de căsătorie. După un dineu, perechea prezidențială a mers la teatru, refuzînd orice comentarii pentru presă pe acest subiect. În ajunul aniversării, dna și dl Bush și-au invitat mai mulți prieteni să urmărească împreună un film. George Bush avea 17 ani cînd a cunoscut-o pe Barbara, în vîrstă de 16 ani.

Centenar

Pe 7 ianuarie, s-au împlinit 100 de ani de cînd, în centrul orașului Clermont-Ferrand (Franța), primul tramvai electric își făcea apariția, la doi ani după linia din Richmond (Virginia, S.U.A.). Apariția tramvaiului electric, care rula cu 20 km pe oră, a revoluționat transportul în comun, înlocuind tramvaiul tras de cai. În anii '50, în Franța tramvaiele au dispărut, fiind înlocuite de automobile. În prezent, în cinci mari orașe franceze, s-a revenit la acest mod de transport nepoluant.

Renunțare

Purtătorul de cuvînt al guvernului polonez, ministrul Malgorzata Niezabitowska, a informat că a fost elaborată o hotărîre privind renunțarea la închiderea șantierului naval de la Gdansk. S-a convenit să fie creată societatea „Șantierul naval Gdansk", ale cărei acțiuni vor putea fi cumpărate de membrii acestui colectiv și de capitalul străin.

Neglijare

Profundele transformări care au loc în țările Europei răsăritene și interesul manifestat de Europa occidentală față de aceste state riscă să plaseze lumea a treia pe un plan secundar, a apreciat ministrul de externe al Algeriei, Sid Ahmed Ghozali, citat de „AFP". „Trebuie să fim convinși că, în fața acestor evoluții, bizuirea pe forțele proprii devine mai mult decît oricînd un imperativ", a afirmat ministrul algerian. „Țările bogate — a spus Ghozali — sînt preocupate de propriile probleme, în special în legătură cu dezarmarea. Energiile sînt concentrate în direcția soluționării acestei mari probleme și, în așteptarea efectelor pozitive ale încetării războiului rece, vom traversa o perioadă în care, în mod necesar, lumea a treia va fi ceva mai neglijată".

Retragere

Un total de 29 557 de combatanți internaționaliști cubanezi au revenit în țară din Angola, pînă la 31 decembrie 1989, a informat Ministerul forțelor armate cubaneze. Retragerea treptată a forțelor cubaneze din Angola a început în aprilie anul trecut, în baza acordului bilateral semnat la 22 decembrie 1988 de guvernele de la Luanda și Havana.

Depuneri

În anul 1989, Uniunea Sovietică și-a îndeplinit integral obligațiile financiare față de O.N.U., a declarat șeful direcției informații a Ministerului Afacerilor Externe al U.R.S.S., Ghennadi Gherasimov, în cadrul unei conferințe de presă. Partea sovietică a plătit 86,4 milioane dolari în bugetul Organizației mondiale și 96,8 milioane dolari pentru finanțarea forțelor O.N.U., a menționat el. La sfîrșitul anului trecut, Uniunea Sovietică a depus suplimentar 47 milioane dolari în contul stingerii datoriei pentru forțele O.N.U. din anii precedenți, iar, în prezent, această datorie reprezintă 125 milioane dolari, a informat reprezentantul U.R.S.S.

Colaborare

„KGB preconizează să-și extindă, în acest an, contactele cu serviciile speciale din diferite țări, în special cu CIA" — a declarat săptămînalului „Moskovskie Novosti" președintele Comitetului Securității Statului al U.R.S.S., Vladimir Kriucikov. Potrivit afirmațiilor sale, aceste contacte vor urmări, în primul rînd, curmarea terorismului, a traficului de narcotice și contrabandei. Avînd în vedere interesul comun al U.R.S.S. și S.U.A. de a reduce încordarea în „punctele fierbinți" ale lumii, KGB și CIA pot efectua schimburi de date și informații pentru a elabora și întreprinde acțiuni comune, a menționat conducătorul KGB.

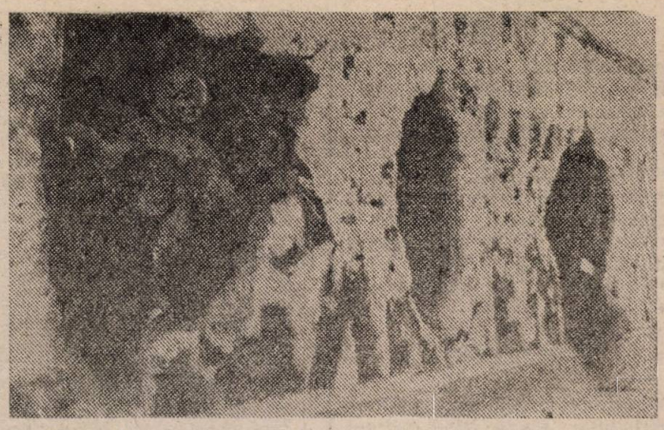

Copiii se joacă „de-a v-ați ascunselea" în „nișele" zidului berlinez, în apropiere de Poarta Brandenburg. Acestea au fost făcute de turiștii din întreaga lume, care au ținut să ia mici bucăți din zid ca amintire. „Miezul" zidului este, de fapt, construit din plăci de beton, așa încît trecerea prin aceste „hublouri" este imposibilă

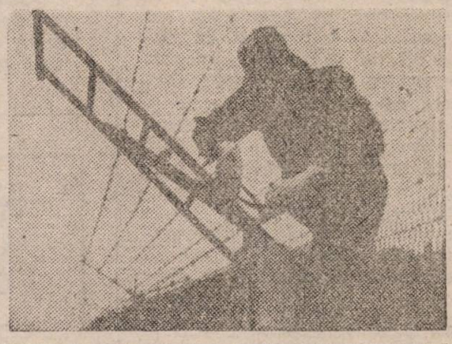

Un specialist din cadrul trupelor de grăniceri taie gardul electric la granița dintre R.F.G. și R.D.G., în apropiere de orașul Schwerin. De altfel, acest sistem de securitate a fost eliminat de-a lungul întregii frontiere

Membri ai forțelor de ordine din Magdeburg (RDG) demostrează pentru reforme economice și pentru reducerea serviciului militar. Pe una din pancarte scrie : „Și noi sîntem poporul !"

Echilibre

Ministrul francez al apărării, Jean Pierre Chevenement, a declarat, într-un interviu radiodifuzat, că Alianța nord-atlantică și Tratatul de la Varșovia „pot fi menținute pentru a facilita un cadru de securitate colectivă". „Ne pronunțăm împotriva blocurilor, dar nu sîntem împotriva acestor alianțe, în măsura în care ne îndreptăm spre o reducere a forțelor staționate și de o parte și de alta", a explicat Chevenement.

Alianță

Șase mișcări de opoziție din R.D.G., toate nou apărute pe scena politică a țării — Noul Forum, Reînnoirea Democratică, Democrația Acum, Partidul Social Democrat, Stînga Unită și Inițiativa pentru Pace și Drepturile Omului — au anunțat crearea unei alianțe în vederea alegerilor legislative, ce vor avea loc la 6 mai 1990. Sînt prevăzute un program comun și desemnarea de candidați unici.

Sistem

Începînd de la 1 ianuarie 1990, C.E.E. a început să pună în aplicare un sistem de preferințe privind exportul de mărfuri poloneze. Sistemul respectiv de facilități oferă șansa stabilirii, pe calea negocierilor, a unor prețuri mai avantajoase în urma lichidării sau reducerii taxelor vamale achitate de beneficiarii mărfurilor poloneze.

Precizări

Guvernul R.D.G. va menține principiul participării majoritare a statului în societățile economice mixte în curs de formare în R.D.G., a declarat Christa Luft, viceprim-ministru însărcinat cu problemele economice, în cadrul „mesei rotunde" cu participarea reprezentanților partidelor de opoziție. S-a precizat că guvernul nu dorește să repete „experiența altor țări socialiste ca Polonia, Ungaria și Bulgaria, unde participarea străină poate ajunge pînă la sută la sută". Christa Luft și-a exprimat preocuparea în legătură cu faptul că „unele partide din coaliția guvernamentală afirmă că doresc să se separe de socialism". Dar a recunoscut necesitatea de a introduce în economia R.D.G. „spiritul de performanță" și „conștiința proprietății". „Cel care creează mai multe resurse trebuie să primească o parte mai mare din rezultatele producției" — a spus ea. Vicepremierul a declarat că datoria R.D.G. față de țările occidentale se ridică la 20,6 miliarde dolari și a programat, pentru acest an, o nouă creștere a datoriei externe. Guvernul va continua să ramburseze, însă, la termen ratele și dobînzile scadente.

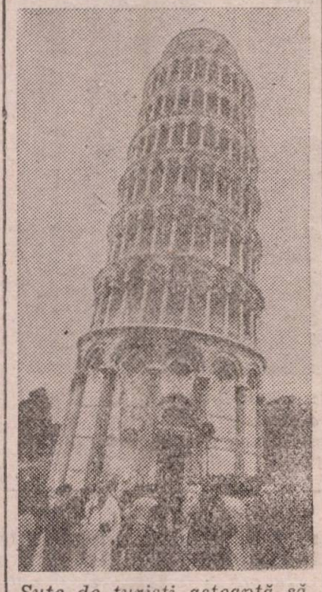

Sute de turiști așteaptă să viziteze celebrul Turn din Pisa înainte ca acesta să fie închis pentru reparații. Construirea Turnului a început în 1172 și a durat — cu numeroase întreruperi — peste un secol. Înălțimea monumentului este de 50,36 m, iar înclinația actuală este de 4,422 m. În ultimii 70 de ani, înclinația a crescut cu aproape 9 cm. Turnul este vizitat de aproximativ 800 000 persoane pe an, vînzarea biletelor aducînd un venit de 2 milioane dolari

Numeroși proprietari de autoturisme din Polonia își pregătesc mașinile pentru „hibernat", scoțîndu-le temporar din circulație ca urmare a creșterii taxei de asigurare cu circa 10 la sută și a benzinei cu 100 la sută. În orașul Lublin, unul din zece automobiliști a renunțat la folosirea, în următoarele luni, a mașinii

1000+1

Opinie

Președintele Franței, François Mitterrand, a declarat la o întîlnire cu presa că orice acțiune în direcția reunificării germane trebuie să țină seama de tratate, frontiere și de U.R.S.S. „Reunificarea este o aspirație legitimă, dar R.D.G. trebuie să dispună de instituții democratice. Poporul să se poată exprima, să-și aleagă un parlament și un guvern. Atunci vom vedea ce vor cere ei comunității internaționale". Mitterrand a subliniat că „Statutul Berlinului există și nu a fost considerat depășit. Dacă poporul german va aprecia că cele patru puteri garante au o poziție neadecvată, atunci se va produce o schimbare".

Incidente

Președintele Consiliului central al evreilor din Germania, Heinz Galinski, și-a exprimat consternarea în legătură cu numărul crescînd de incidente antisemite în R.D.G. Într-un text difuzat la Bonn, Galinski a cerut guvernului, partidelor politice și diverselor organizații „să ia măsuri energice pentru a se opune, cu fermitate, acestor excese". El și-a exprimat speranța că autoritățile din cele două state germane vor acorda, în viitor, mai multă atenție acestui gen de acțiuni pentru a le pune capăt. Galinski a afirmat că nu există nici o îndoială că grupările de extremă dreaptă din R.F.G. și R.D.G. mențin legături strînse între ele.

Susan Eisenhower, nepoata președintelui Dwight Eisenhower, împreună cu viitorul ei soț, omul de știință sovietic Roald Z. Sagdeev. Căsătoria va avea loc pe 9 februarie. Întrucît dna Eisenhower (38 de ani) are trei copii, iar dl Sagdeev (57 de ani) doi copii, cuplul va locui alternativ la Washington și Moscova

Inițiativă

În cadrul inițiativei „Cerul liber" pentru întărire a securității și încrederii, un avion de transport S-130 „Hercules" al forțelor militare canadiene a efectuat un zbor deasupra teritoriului Republicii Ungare, aterizînd pe aeroportul din Budapesta. Referindu-se la această inițiativă, adjunctul șefului Direcției Statului Major al Forțelor Armate ale U.R.S.S., general-maior Vladimir Kuklev, a declarat, într-un interviu acordat agenției „TASS", că partea sovietică împărtășește sincer și aprobă concepția „Cerului liber" ca „factor al deschiderii", în continuare, în domeniul militar.

Confiscare

În primele zile ale lunii ianuarie, la Leipzig a fost distribuit material de propagandă al Partidului Republican (de extremă dreaptă) din R.F.G. informează ziarul „Neues Deutschland". Potrivit agenției „ADN", la sesizarea cetățenilor, poliția populară a confiscat, între altele, aproximativ 5 000 de manifeste, materiale scrise de mînă și 500 de ziare ale „republicanilor". Referindu-se la acțiunile elementelor de extremă dreaptă, Ghennadi Gherasimov, șeful Direcției informații a Ministerului afacerilor externe al U.R.S.S., a prezentat, la o conferință de presă la Moscova, o declarație în care se arată că „Republicanii" folosesc deschiderea graniței dintre R.F.G. și R.D.G. pentru a expedia literatură fascistă, mijloace tehnice și chiar promit colaborarea lor și sprijinul în cadrul alegerilor pentru Camera Populară a R.D.G. În prezent, a spus Gherasimov, neonazismul cîștigă din nou teren în legătură cu campania declanșată în R.F.G. privind refacerea Reich-ului german și revizuirea frontierelor europene postbelice.

Lege

Guvernul R.S. Cehoslovace a adoptat o lege privind devalorizarea cu 18,6 la sută a coroanei cehoslovace, în raport cu valutele convertibile, precum și revalorizarea cu 10 la sută a monedei naționale, comparativ cu rubla transferabilă — a informat, în cadrul unei conferințe de presă, ministrul cehoslovac al finanțelor, Vaclav Klaus.

Rubrică realizată de Ștefan Cârjă

Mihail Gorbaciov se destăinuie

La sfîrşitul săptămînii trecute s-a anunţat că Mihail Gorbaciov a fost desemnat omul anului 1989, *în cadrul unei anchete organizate de Radio „France International", revista „Paris Match" şi Canalul 5 al Televiziunii franceze. La sondajul de opinie au participat 34 000 persoane din 134 de ţări. Numele lui Mihail Gorbaciov a fost înscris de 72,2 la sută din cei prezenţi la sondaj, 51 la sută dintre aceştia situîndu-l pe primul loc.*

În aceste condiţii este cu atît mai justificat interesului opiniei publice faţă de biografiile oamenilor politici şi chiar faţă de unele aspecte mai puţin publice. Iar cînd precizările le fac chiar respectivele personalităţi politice se poate spune că aşteptările oamenilor obişnuiţi n-au fost în zadar.

În cele ce urmează reproducem, după revista sovietică Sputnik *(numărul din noiembrie 1989), extrase din interviul acordat de Mihail Gorbaciov publicaţiei* „Izvestia Tsk K.P.S.S." *(buletin al CC al PCUS).*

Mihail Gorbaciov : „...M-am născut şi am crescut în regiunea Stavropol, într-o familie de ţărani. Părinţii şi bunicii mei erau ţărani. Ani la rînd, bunicul meu din partea mamei, Pantelei Efimovici, organizator de întovărăşiri şi apoi de colhozuri, a fost preşedinte al unui colhoz. Tatăl meu, Serghei Andreievici, şi mama mea, Maria Panteleievna, au lucrat, şi ei, pămîntul : mai întîi, în cadru individual, apoi într-o întovărăşire şi, în final, în colhoz şi într-un SMT...

Asemeni tuturor copiilor de ţărani, am început foarte devreme să muncesc la cîmp. La 13 ani, am lucrat din cînd în cînd la colhoz, iar la 15 ani eram ajutor de conducător de combină. Timp de cinci ani, am lucrat la SMT şi mi-am făcut studiile. Atmosfera şi organizarea vieţii unei familii ţărăneşti, cît şi lucrul alături de adulţi, încă din adolescenţă, mi-au influenţat, în mod evident, caracterul şi comportarea în viaţă. Terminînd şcoala, am intrat, în 1950, la facultatea de drept a Universităţii din Moscova.

În vremea celor cinci ani de studii la Universitate, am activat în cadrul organizaţiei de tineret. În 1952, am aderat la P.C.U.S. Sînt recunoscător Universităţii din Moscova, profesorilor, membrilor de partid şi organizaţiei de tineret şi colegilor mei studenţi (mă aflu, astăzi, în legătură cu mulţi dintre ei) pentru ceea ce m-au învăţat, pentru prietenia şi camaraderia lor.

Aceştia au fost ani unici, fără de care, astăzi îmi imaginez greu ceea ce ar fi devenit viaţa mea.

— Dar familia dumneavoastră ? Cum s-a constituit ea şi care îi este locul în viaţa dumneavoastră ?

— Am întîlnit-o pe Raisa Maximovna pe cînd eram student la Universitate. Ea este originară din Rubţovsk, în regiunea Altai din Siberia. Părinţii ei lucrau la căile ferate. Terminînd şcoala cu medalia de aur, a intrat la facultatea de filosofie a Universităţii din Moscova. Ne-am cunoscut în 1951 şi ne-am căsătorit în 1953.

După Universitate, am lucrat în zona Stavropol, regiunea mea natală. Nu am practicat, multă vreme, meseria, întrucît am devenit activist în organizaţia de tineret. Apoi am îndeplinit mereu funcţii în această organizaţie şi în partid. Mai mulţi ani, am activat în cadrul comitetului de partid al teritoriului. Am fost, nouă ani, prim-secretar al acestui comitet. Această perioadă este, de asemenea, foarte importantă în viaţa mea.

Întrucît trebuia să rezolv multe probleme agricole, am făcut studii prin corespondenţă şi am obţinut diploma facultăţii de economie a unui institut de agricultură, ceea ce a constituit o completare foarte utilă a formaţiei mele de jurist.

În ce o priveşte, Raisa Maximovna a predat în mari şcoli, a scris şi susţinut o teză de doctorat asupra vieţii ţăranilor colhoznici şi a devenit lector. În total, ea a predat în învăţămînt timp de peste 20 ani şi a primit munci de răspundere în societatea „Znanie".

Fiica noastră, Irina, s-a născut la Stavropol, unde a făcut studiile şi s-a căsătorit. Ea şi soţul ei sînt medici. Irina este candidat în ştiinţe şi şef de lucrări într-un institut de medicină. Soţul ei, Anatoli, este chirurg şi lector, teza lui (de doctorat — n.n.) a fost consacrată chirurgiei vasculare şi lucrează de nouă ani într-un spital municipal din Moscova. La Moscova, familia noastră s-a mărit : avem două nepoţele — Xenia şi Anastasia.

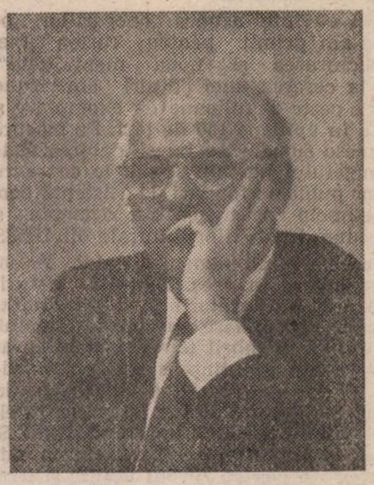

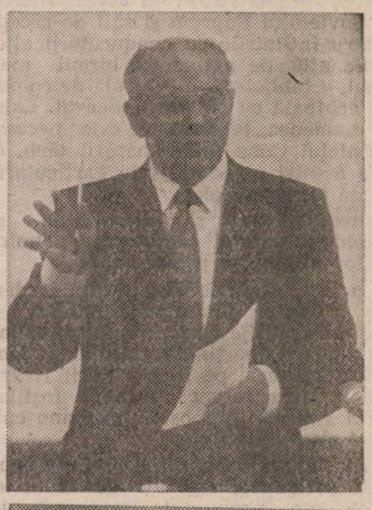

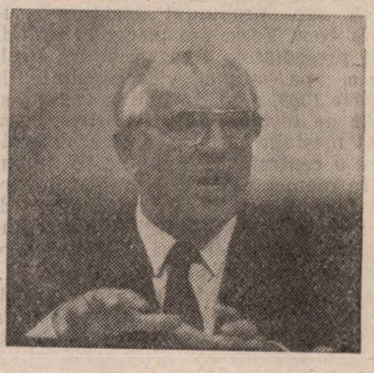

— În scrisorile pe care le primim sînt multe întrebări care vă privesc personal. Cum vă organizaţi timpul ? Care sînt condiţiile de viaţă şi de trai ? Care este salariul dv, onorariile etc.? Puteţi să ne răspundeţi la aceste întrebări ?

— Întrucît cititorii se interesează de ele, trebuie să le răspund.

Regimul meu de muncă este determinat de timpul în care trăim, de sarcinile ce şi le-a asumat societatea noastră şi, firesc, de funcţiile îndeplinite de conducătorii partidului şi statului. Cu excepţia cîtorva ore de somn, nu am practic timp să ră-

mîn în afara problemelor statului, fie că mă găsesc la C.C., la Prezidiul Sovietului Suprem sau acasă. Chiar în timpul vacanţelor există mereu lucruri de făcut.

În ce priveşte salariul meu, primesc, ca toţi membrii Biroului Politic (indiferent de funcţia lor), 1 200 de ruble pe lună. Membrii supleanţi au 1 100 ruble, iar secretarii C.C. 1 000 ruble. Toate onorariile mele primite pentru publicarea rapoartelor, alocuţiunilor şi discursurilor sînt vărsate bugetului partidului.

Cîteva cuvinte asupra onorariilor pe care le-am primit pentru cartea mea „Restructurarea şi noua mentalitate", scrisă la cererea unei edituri americane, trasă în peste 2 milioane de exemplare şi vîndută în aproape 100 de ţări. Pe măsură ce primesc sumele ce mi se datorează, le vărs bugetului partidului sau le consacru operelor publice : fonduri de asistenţă pentru victimele seismelor din Armenia şi Tadjikistan, fundaţiilor culturale din URSS.

Să trecem la problema locuinţei. Avem un apartament în oraş. Datorită naturii muncii lor, conducătorii ţării au dreptul la reşedinţe secundare aparţinînd statului. Nici eu, nici membrii familiei mele n-au avut vreodată reşedinţe secundare particulare. Cea care este pusă la dispoziţia secretarului general al C.C. şi preşedintele Prezidiului Sovietului Suprem al U.R.S.S. dispune de serviciile necesare. Există săli de conferinţe pentru Biroul Politic şi Prezidiul Sovietului Suprem şi săli de recepţii pentru întîlnirile cu conducătorii altor state. Se află, de asemenea, biroul meu personal, o bibliotecă, o centrală de comunicaţii echipată cu material adecvat. Există, de asemenea, tot ceea ce este necesar preşedintelui Consiliului apărării ţării. O parte a acestei reşedinţe este particulară, rezervată familiei mele.

Comitetul Central şi guvernul au, şi ele, imobile special rezervate primirii oaspeţilor străini şi protocolului.

Azi, a devenit posibil să punem la dispoziţia organelor de sănătate publică o parte din hotelurile particulare şi reşedinţele secundare aparţinînd statului, îndeosebi, din Crimeea, pe malul Mării Negre. Ele vor fi rezervate copiilor şi foştilor luptători sau vor adăposti organisme culturale şi alte organizaţii.

Mijloacele de transport de care dispun sînt, de asemenea, stabilite de funcţie. După ce am pronunţat alocuţiunea la ONU, la New York, am plecat la întîlnirea cu preşedintele Reagan şi cu Bush, care era, pe atunci, vicepreşedinte (în decembrie 1988, n.n.). Întîlnirea trebuia să aibă loc pe insula Guvernatorilor. Am mers în maşinile noastre, care erau echipate cu o centrală de comunicaţii ambulantă. În momentul în care ne-am îmbarcat pe feribot, am primit un telefon de la Moscova. Era Nikolai Rîjkov (preşedintele Consiliului de Miniştri al URSS) care mi-a anunţat tragedia din Armenia.

Ne-am pus de acord asupra constituirii unei comisii a Biroului Politic şi asupra primelor măsuri de urgenţă ce trebuiau luate. Aceasta face ca oriunde merg să am mereu posibilitatea de a fi în contact cu oricare parte a ţării, cu reprezentanţii sovietici din străinătate şi cu conducătorii altor ţări.

— *Cînd aveţi timp liber, ce faceţi cu el ?*

— Încerc, întotdeauna, să profit la maximum de rarele ore de repaus pe care le am. Am preocupări foarte variate : cărţi de ficţiune, teatru, muzică, cinema. Ceea ce prefer este plimbarea prin păduri. Dar mărturisesc că am, din ce în ce mai puţin, ocazia s-o fac.

Versiune românească
Dumitru Constantin

Idei care nu mai sînt captive

Libertatea, fiinţă fragilă

Aproape de cînd există această revistă de politică externă — de fapt, seria ei veche, începută în noiembrie 1963 — au fost prezentate cititorilor cărţi, fragmente din cărţi, reportaje pe cele mai diverse subiecte de larg şi, adesea, de enorm interes, din domeniul istoric şi politic. Dar, de mai bine de un deceniu şi jumătate, pentru apariţia serialelor acestei publicaţii s-a dat o luptă internă greu de descris : unele subiecte erau parţial sau în întregime interzise ; unii autori nu puteau apărea în românește, pentru motive care, cel mai adesea, nici nu se explicau. Chiar textele publicate erau, nu o dată, mutilate nu din raţiuni de concentrare a textului sau din lipsă de spaţiu — practici lesne de înţeles şi utilizate de orice publicaţie din lume —, ci din motive strict „ceauşiste" : trebuia să avem grijă ca un anume text să nu dea curs unor interpretări ; anume situaţie să nu se potrivească cu vreo realitate românească ; anume politician să nu fi fost cunoscut de-al tiranului etc. Încălcarea oricăreia din aceste „indicaţii" ducea automat la interzicerea publicării textului. Subiecte politice mai aproape de zilele noastre erau excluse. Chiar cărţile de istorie erau mutilate, atunci cînd descriau un asasinat („să nu se dea idei !"), o revoltă în masă ş.a. În serialele pe care revista le-a publicat în ultimul deceniu, de pildă, în legătură cu moartea preşedintelui Kennedy, au fost excluse, permanent, toate detaliile concrete privind împuşcăturile din Piaţa Dealey (din fericire, fosta Editură Politică a dovedit un curaj mai mare şi a reuşit să publice, în urmă cu cîţiva ani, o antologie fără penibilele amputări).

Nenumărate sînt aceste subiecte interzise. Iniţiem cu acest număr o nouă rubrică, în care vom publica texte (din cărţi, din rapoarte internaţionale, din reviste) care nu şi-au găsit locul niciodată în presa română şi care erau sortite sertarelor, oricîte eforturi de publicare am fi făcut noi. Texte interzise chiar şi atunci cînd nu se refereau, explicit, la o situaţie românească sau est-europeană, dar care sugerau că, în acest spaţiu geografic, lucrurile sînt cel puţin asemănătoare, dacă nu chiar cu mult mai grave. Fragmentul publicat, în continuare, face parte din această categorie a textelor „de idei" pe care publicul român nu trebuia să le cunoască.

Fragmente dintr-o convorbire cu FRANÇOIS MITTERRAND,

preşedintele Republicii Franceze publicată la 14 iulie 1989 de revista L'Express

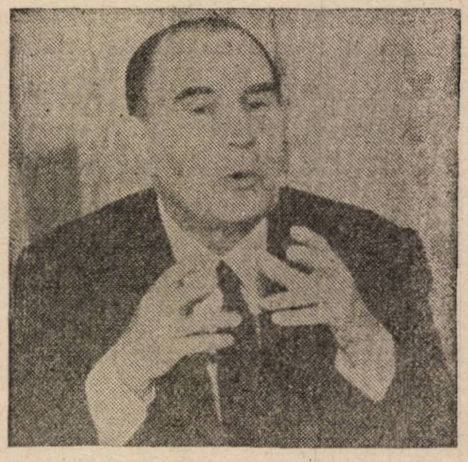

— *Vi se pare că francezii au, la fel ca în urmă cu două secole, pasiunea libertăţii ?*

— Cred că da, deşi n-am verificat. Dar remarcaţi că atitudinea generală s-a tradus prin refuzul perioadei staliniste, a comunismului, a gulagului. Prin refuzul apartheidului din Africa de Sud sau a regimului lui Pinochet. Cînd are de făcut o alegere de aces tip, poporul francez se simte, printr-o mişcare de gîndire naturală, în marea sa majoritate, solidar cu luptele pentru libertate în lume. A dovedit-o, încă o dată, în legătură cu ce s-a petrecut la Beijing.

— *Credeţi că marşul spre democraţie este, în lume, ineluctabil ?*

— Nu ! Să învăţăm lecţia suişurilor şi coborîşurilor istoriei. Mi-am trăit tinereţea într-un mediu în care libertatea era proscrisă. Era epoca lui Stalian, a lui Hitler, al lui Mussolini, a lui Franco, Salazar şi a altor cîţiva în Europa... Numeroase amintiri invită la prudenţă. Dar este adevărat : Europa s-a eliberat ,sau aproape. Alte continente cunosc, la rîndul lor, o evoluţie similară. De pildă, America Latină : cea mai mare parte din ţările acestei regiuni s-au scuturat de dictaturile lor.

— *Şi, totuşi, sînteţi neliniştit..*

— Libertatea este fragilă. Am repetat-o în tot timpul vieţii mele : libertatea nu se găseşte în stare naturală, ci rezultă dintr-o construcţie socială. Pentru a prezerva libertatea, sînt necesare instituţii care să arbitreze între interese şi pasiuni. Instituţiile au, la rîndul lor, tendinţa să devină sufocante şi pot deveni mijloace de opresiune. Libertatea se află, întotdeauna, într-un echilibru instabil. Pentru că vă vorbeam de noile democraţii din America Latină, putem fi siguri că ele nu vor rezista mult timp la subdezvoltare. Libertatea şi democraţia reclamă un efort permanent. E imposibil ca acela care le iubeşte să poată dormi.

— *Dezvoltarea economică a lumii a treia este o condiţie a democraţiei, sau democraţia e o condiţie a dezvoltării ?*

— Cele două sînt legate. Un mare număr de ţări subdezvoltate au cunoscut sau continuă să cunoască dictatura. Pentru că nu există o răspîndire suficientă

a științei, pentru că nu există o partajare. În lipsă de cadre, se impune domnia partidelor unice. Nu poți scăpa de asta decît prin dezvoltare. Da, dezvoltarea și democrația sînt, după părerea mea, inseparabile.

— În legătură cu aceasta, ce scenariu optimist ați putea avea în vedere în U.R.S.S. ?

— Sovieticii au pierdut — presupunînd că rușii au avut-o, înainte de 1917 — obișnuința libertății cotidiene. Perestroica se exercită pe un teren care n-a fost pregătit. Mihail Gorbaciov are nevoie să obțină o mutație economică a țării sale și, deci, să instaureze condițiile unui început de prosperitate, pentru a reuși din punct de vedere politic. Trebuie să spun că depune o inteligență, o energie și o imaginație fără egal. Occidentul trebuie să înțeleagă și, dacă e posibil, să contribuie la aceasta, în caz contrar, atenție la revenirea în forță a elementelor conservatoare.

— Domnule președinte, cînd am văzut că tineretul din Beijing scria pe steagurile sale „1789"...

— Ei bine, cred că e un fapt extraordinar că, într-o țară atît de închisă precum China, și încă de mult timp, cu un tineret educat, precum generația precedentă, de un sistem închis, statuia Libertății — ideea de libertate — a putut traversa, intactă, toate aceste opacități. Aici se află dovada suplimentară a puterii de atracție a cîtorva idei simple, precum acelea ilustrate de Revoluția noastră. Dar 1789 fusese, într-o măsură, anunțat de evoluția spirituală, prin ceea ce se numește „filosofia iluministă". Această filosofie a sfîrșit prin a zdruncina monarhia, privilegiile, puterea Bisericii. În timp ce, în China, nimic nu pare să fi pregătit evenimentele. Pe scurt, e imposibil, în lumea de astăzi, să izolezi o țară în spatele unor frontiere ermetice. Ideile trec pe oriunde. Mijloacele audiovizuale, la fel.

— Mijloacele audiovizuale au servit pînă acum, în ansamblu, libertatea ?

— Da. Este limba lui Esop. Progresul tehnic, pus la dispoziția spiritului, reprezintă un formidabil factor de libertate, cum a fost și va fi, dacă nu avem grijă, un factor de opresiune. Să nu uităm că fascismul, nazismul au fost impuse o dată cu o mulțime de spectacole amplificate de film și de radio. Omul este stăpînul mersului evenimentelor. Instrumentele pe care el le creează sînt la dispoziția sa. Mașina a fost inventată în secolul al XVIII-lea, la începutul primei revoluții industriale, pentru a elibera forța fizică a omului. Or, în tot secolul al XIX-lea, ea l-a obligat să lucreze și mai dur. Mașina secolului al XX-lea se substituie memoriei judecății. Ce vom face cu ea ? Va trebui să devină, în mod normal, un instrument de eliberare. Dar putem ști ? Priviți precauțiile ce trebuie luate în domeniul informaticii. Sau vedeți ce se întîmplă cu limbajul binar al ordinatorului, care va deveni limba cea mai răspîndită și care neutralizează pînă la exces sentimentele, nuanțele, bogăția cuvîntului. Progresul nu are decît în ma celui ce se servește de el.

— Cum ar t ebui fixate condițiile exercițiului libertății ?

— Trebuie să le dezbatem, și dezbaterea această e dificilă. Noi (în Franța) am creat un Comitet național de etică, trecut în sarcina unor personalități puțin contestabile, reprezentînd diferitele discipline ale spiritului și ale științei și care dau avize asupra acestor subiecte foarte delicate. Am propus, de asemenea, crearea unui comitet de etică la nivel internațional. Trebuie ca minți înțelepte să interpreteze tehnicile și să contureze regulile.

— Și să preceadă, astfel, oamenii politici...

— ...să informeze și să ghideze politicienii care i-au numit — și care decid, în cele din urmă.

— Se simte, în Franța, o foarte puternică aspirație egalitară...

— Inegalitatea atentează la libertate. În timpul primei revoluții industriale, ce voia să spună „libertate — egalitate — fraternitate" pentru un muncitor care lucra 14 ore pe zi, care nu avea nici repaos, nici protecție socială ? Sau pentru un copil de mai puțin de zece ani, supus unui ritm identic ? Să cauți o egalitate reală într-o țară înseamnă să lupți pentru libertate. Există o solidaritate între aceste principii. De ce s-au dus atîtea lupte pentru libertate ? Pentru că ea este, ca și pîinea, existențială. Egalitatea aparține aceleiași căutări. Aceasta e conținută, o repet, în cîteva principii simple. În Declarația drepturilor omului, despre ce anume se vorbește ? Despre dreptul de reuniune, dreptul de exprimare, dreptul de asociere ; toate sînt ușor de enunțat, dar întotdeauna foarte complicat de îndeplinit.

— Dar egalitatea economică produce, în mod necesar, inegalitate...

— Aveți dreptate. Orice libertate obligă la constrîngeri. De ce n-ar exista ele și în domeniul economic ? Facilitarea la maximum a creației și, deci, a inițiativei, favorizarea calității, învingerea concurenței cînd ești mai bun — toate sînt binevenite. Crearea de obiecte, schimbarea lor, vinderea lor, administrarea beneficiului obținut — și acestea sînt normale și chiar necesare. Dar sosește și momentul în care trebuie să se degajeze conștiința comună a unui interes comun, pentru a scăpa de legea junglei. Pentru a proteja, pur și simplu, libertatea, există judecători și jandarmi. Pentru ca libertatea economică să se exercite sănătos, e nevoie de pavăză. Acesta e rolul puterii publice, aleșii poporului pentru aceasta sînt desemnați. Dialogul, contractul între patroni și angajați, între grupuri de interese au același scop. Regula e cea pe care ți-o faci. Să nu confundăm această datorie cu o putere centralizată, abuzivă, care se ocupă de toate. Regulile se impun tuturor pentru a proteja libertatea fiecăruia, corectînd, atît cît se poate, inegalitățile.

— Simplificînd mult, se poate spune că socialismul este, astăzi, pentru dv, deopotrivă liberalism al pieței și refuz absolut al oricărei excluderi ?

— Liberalismul economic, sau ceea ce îi ține locul, mă face, v-ați putut da seama, bănuitor. Acoperă prea mult arbitrar, prea multe nedreptăți. Îl servește pe cel mai puternic și ruinează efortul celui mai slab. Uzurpă numele pe care și-l dă. Piața nu reglementează decît pînă la un anume punct. Atît timp cît rămîne astfel, este de neînlocuit prin virtuțile sale de incitare. Deîndată ce încetează să mai fie, nimic nu mai merge într-o societate care se vrea democrată. De unde și obligația de a armoniza puterile, puterile pieței, puterile (și îndatoririle) statului. Este ceea ce eu am numit societate cu economie mixtă. În orice caz, trebuie, la un moment dat, să redistribuim bogăția, fără a cădea în exces reductor sau malthusian. Țările scandinave, social-democrate, au pus accentul pe redistribuirea socială. În țările... să zicem de drept roman, există, mai ales, o sensibilitate la împărțirea puterii economice. Socialismul a îmbrăcat în Europa, fiecare o știe, chipuri diferite. Dar să fim clari. Țările care au basculat de partea dictaturii n-au atins socialismul, pentru că n-au atins libertatea. Totul se regăsește în sinteză.

DICȚIONAR

Consiliul de Securitate al O.N.U.

Așa cum s-a anunțat, începînd cu data de 1 ianuuarie 1990, România și-a preluat mandatul de membru nepermanent al Consiliului de Securitate, pe o perioadă de doi ani. Țara noastră a mai deținut acest mandat în anii 1962 și 1977.

Consiliul de Securitate a fost conceput și creat ca organ permanent și de acțiune cu o componență restrînsă, cu funcții și împuterniciri speciale, adecvate îndeplinirii răspunderii sale principiale — menținerea păcii și securității internaționale.

Inițial, Consiliul de Securitate a fost format din 11 membri, dintre care 5 membri permanenți desemnați expres în Cartă : Anglia, China, Franța, SUA și URSS și 6 membri nepermanenți. Membrii permanenți nu pot fi schimbați, deoarece această modificare implică o amendare a Cartei.

În anul 1963, pe baza unui amendament adus Cartei ONU, numărul membrilor nepermanenți a fost sporit la 10, totalul membrilor acestui organ fiind acum de 15. Modificarea compunerii Consiliului de Securitate a fost determinată de creșterea considerabilă a statelor membre, în special după admiterea în Organizația mondială a țărilor devenite independente din Asia și Africa. Carta stabilește că membrii nepermanenți sînt aleși de Adunarea Generală a ONU.

Prin rezoluția Adunării Generale, din 1963, care a modificat numărul membrilor nepermanenți ai Consiliului de Securitate, a fost stabilită, în termeni categorici, următoarea repartiție geografică a locurilor : 5 locuri pentru țările afro-asiatice ; 1 pentru statele din Europa răsăriteană ; 2 pentru statele din America Latină ; 2 pentru statele din Europa occidentală. Membrii nepermanenți sînt aleși pe o perioadă de doi ani; în fiecare an cîte cinci. Statul al cărui mandat expiră nu poate fi reales imediat. În cadrul ședinței plenare a Adunării Generale a O.N.U., din 18 oct. 1989, au mai fost aleși ca membri nepermanenți ai Consiliului, o dată cu țara noastră, Cuba, R.P.D. Yemen, Côte d'Ivoire și Zair.

Fiecare membru al acestui organ are un reprezentant permanent la sediul Organizației. Consiliul ține ședințe periodice și cînd situația internațională o cere.

Președinția Consiliului de Securitate este asigurată, prin rotație lunară, de către șefii delegațiilor statelor membre. Limbile oficiale de lucru sînt : engleza, franceza, chineza, rusa, spaniola și araba.

Particularitatea cea mai importantă a funcționării Consiliului de Securitate o constituie sistemul de vot. În acest sens, Carta prevede că : fiecare membru al Consiliului dispune de un vot ; hotărîrile în problemele de procedură sînt luate cu votul afirmativ a 9 membri ; în toate celelalte probleme de fond, hotărîrile vor fi luate cu votul afirmativ a 9 membri, în care să figureze toți cei cinci membri permanenți (art. 27). Calificarea unei probleme dacă este de fond ori procedurală constituie unul dintre cele mai controversate aspecte ale activității Consiliului de Securitate.

A. Z.

INTERNATIONAL
Herald Tribune
Published with The New York Times and The Washington Post

„PRIMA FAZĂ A REVOLUȚIEI"*)

DUPĂ UN AN de tumult est-european și demonstrații de masă, în spațiul geografic cuprins între Sofia și Berlinul de est, mulți comuniști continuă încă să ocupe posturi guvernamentale importante.

Membri de partid de carieră ocupă posturi-cheie în noul guvern provizoriu al României ; reformatorul comunist cehoslovac Alexander Dubcek ocupă poziția a treia în guvern iar în Polonia guvernul condus de Solidaritatea are un președinte comunist.

Analiștii occidentali îi descriu pe mulți dintre acești lideri comuniști drept persoane în măsură să folosească experiența lor, pentru a umple un vid politic temporar. Dar sînt și analiști care consideră că și cei mai talentați și mai reformatori membri ai acestui grup ar putea fi înlăturați de o maree politică ce ar transforma o zonă largă din Europa centrală într-o zonă ne-comunistă.

În acest context, alegerea dramaturgului Vaclav Havel drept primul președinte necomunist al Cehoslovaciei, din ultimele patru decenii, poate fi amintită nu numai ca un eveniment al sfîrșitului acestui remarcabil an politic, dar și ca începutul unei ere noi.

„Vorbim de ceva tranzitoriu", spune Charles Gati, profesor de științe politice, de la Union College, New York. „Orice revoluție trece printr-o primă fază. Faza următoare va fi crearea unei noi Europe răsăritene. Există un curent anti-comunist puternic și eu cred că ei (comuniștii) vor fi îndepărtați de la putere".

Unii observatori au notat că un asemenea fenomen ar putea avea anumite ecouri în Uniunea Sovietică și în restul lumii comuniste. Atît timp cît reformatorii comuniști, ca Hans Modrow, din Germania răsăriteană, Petăr Mladenov, în Bulgaria, și Ion Iliescu din România, rămîn la conducerea acestor țări, președintele Mihail Gorbaciov poate spune că Europa răsăriteană urmează drumul său, adaptînd comunismul la condițiile moderne.

Domnul Mladenov și domnul Iliescu, pe care Gorbaciov îi cunoaște, vor asigura contactul personal dintre liderul sovietic și evenimentele tumultuoase care au loc în Europa răsăriteană. Deocamdată, nu este foarte clar ce fel de formă politică va lua noua Europă răsăriteană. Începînd de la Marea Baltică și pînă la Marea Neagră, zeci de grupări cetățenești, partide, coaliții și forumuri se organizează, în prezent, pentru a concura partidele comuniste în alegerile care vor avea loc în prima jumătate a anului 1990. În Ungaria, de pildă, au fost înregistrate 47 de partide.

Istoricii își amintesc, desigur, că, în urmă cu 70 de ani, la începutul anilor '20, a existat o perioadă asemănătoare, cînd națiunile Europei centrale au fost libere să-și hotărască destinele.

Germania a fost slăbită de primul război mondial, iar Rusia de revoluție. Un regim bolșevic, condus de Bela Kun, a fost instalat, pentru o perioadă scurtă, în Ungaria iar, în Bulgaria, Cehoslovacia și Iugoslavia au luat naștere puternice partide comuniste.

Cea mai serioasă concurență pentru partidele burgheze a venit din partea partidelor agrare și țărănești. Acestea erau puternice în Bulgaria, în Croația și în Polonia, unde ele au devenit influente pentru populații ce se ocupau, în principal, cu agricultura.

Chiar și astăzi mai există vestigii ale acestor vechi mișcări agrare, exemple în acest sens fiind Solidaritatea rurală poloneză sau partidele țărănești care iau naștere în alte țări. Unul din primele partide nou create în România a fost Partidul Creștin Țărănesc, care promovează libertatea religioasă și condiții mai bune pentru țărani.

Din păcate, însă, experiența celor 70 de ani constituie doar un ghid limitat pentru clarificarea situației de astăzi. Întrucît Europa răsăriteană a devenit, în principal, urbană și industrializată, observatorii cred că linia politică pe care o va urma această parte a continentului va reflecta interesele populației care, în mare parte, este constituită din muncitori și clasă mijlocie.

Se pare că est-europenii sprijină atît ideea unei piețe mai libere, cît și schimbări economice care ar asigura un flux stabil de bunuri de consum, dar, în același timp, își exprimă rezerve atunci cînd e vorba să renunțe la unele beneficii, cum ar fi alocația pentru copii, concedii de maternitate și alte beneficii sociale.

Mulți cehi spun că ar fi atrași de o versiune de democrație occidentală mai blîndă, de tip scandinav. Dl. Havel a declarat că nu dorește să copieze, slugarnic, modelul occidental.

Dacă partidele conservatoare de tip occidental au probleme în prima fază a democratizării, observatorii remarcă faptul că situația este mult mai complicată în cazul partidelor comuniste.

Confruntați cu o opoziție fragmentată, comuniștii est-europeni ar mai putea fi, poate, în stare să se regrupeze, într-o oarecare măsură, pentru a se prezenta onorabil în unele țări, dar ultimele evenimente infirmă această ipoteză. Referindu-se la unii comuniști reformatori, Zbigniew Brzezinski, fostul consilier al SUA și un cercetător pasionat al Europei răsăritene, a spus : „Ei nu vor fi jucători puternici în arena politică. Cred că, la alegerile din 1990, ei vor fi îndepărtați de pretutindeni. Americanii nu realizează dimensiunile resentimentelor politice din Europa răsăriteană împotriva comuniștilor. Americanii nu înțeleg în ce măsură acele regimuri au fost creații artificiale".

Românii au decupat stema comunistă de pe drapelul național, și unii demonstranți adunați în Piața Palatului, din București, au strigat „Nu mai vrem comunism !". La alegerile din iunie 1989 din Polonia, comuniștii au cîștigat numai unul din cele 261 de locuri în Parlament. Un sondaj de opinie efectuat în vederea alegerilor locale, din primăvara care va veni, arăta că numai trei la sută din candidații comuniști se bucură de simpatia alegătorilor. Imre Pozsgay candidează pentru funcția de președinte al Ungariei, ca membru al Partidului Socialist, succesor al Partidului Comunist, care a fost dizolvat în octombrie. Un reformator plăcut de public, Imre Pozsgay părea să fie favoritul nr. 1 în alegeri. Dar analiștii americani și est-europeni spun că popularitatea lui a scăzut, datorită unei organizări mai bune a celorlalte partide.

Comuniștii est-europeni cu cele mai mari șanse de cîștig par să fie cei ce pot face apel la sentimentele naționale. Milan Kucan este unul din liderii comuniști populari din Slovenia Iugoslaviei, unde, în această primăvară, vor avea loc alegeri

*) „International Herald Tribune", nr. 33235/1990.

Lech Walesa:

„Fără modificări economice, nu vor apărea efectele așteptate"

„Nu intrați în euforie. Noua ordine nu se construiește la mitinguri și nici prin modificarea guvernului. Îmi vine să plîng cînd aud aprecieri că Polonia s-ar fi reformat în 10 ani, Ungaria în 10 luni, iar alții și mai repede. Dorim să edificăm o Europă unită pentru copiii noștri, iar, pentru aceasta, este nevoie de reforme economice, pe care le-a început, deocamdată, numai Polonia" — a declarat Lech Walesa, în cadrul întîlnirii cu o delegație a grupărilor independente din RDG, condusă de Jens Reich, din „Noul Forum".

Referindu-se la schimbările care au loc în Polonia și în celelalte țări ale Tratatului de la Varșovia, Walesa a relevat pericolul formării unor noi monopoluri politice și, dînd exemplul Poloniei, pericolul crescînd pe care îl reprezintă monopolul „Solidarității". „Am deja dispute cu premierul, întrucît, în caz contrar, aș susține monopolul, iar eu sînt adeptul pluralismului — politic, economic și social".

În ce privește situația din Europa răsăriteană, Lech Walesa a avertizat : „Să nu ne îmbătăm cu victoria noastră... Este nevoie de cadre și programe, iar acestea nu le au încă nici RDG, nici Cehoslovacia. Fără modificări economice, nu vor apărea efectele pe care le așteaptă populația. Numai egalizarea între Occident și Răsărit a nivelurilor economice poate să ducă la integrare în Europa".

(După agenția „PAP")

pluripartite. El este considerat un puternic apărător al drepturilor slovenilor, în cadrul federației multinaționale iugoslave. Analiștii occidentali îi descriu pe noii comuniști progresiști, ce au intrat în conducerile multor țări est-europene, drept un grup interesant și talentat. Cîțiva dintre ei s-au opus politicilor staliniste, cu mult înainte ca această atitudine să fie sigură.

Gregor Gysi, noul lider al partidului est-german, în vîrstă de 41 de ani, avocat, a apărat, în această calitate, reformatori și disidenți. Andrei Lukanov, 51 de ani, un nou membru al Biroului politic bulgar, sprijină, se pare, schimbări pentru o economie de piață liberă și a dorit să-i întîlnească pe disidenți. Printre cei mai marcanți lideri, se numără și noul președinte provizoriu al României, Ion Iliescu, în vîrstă de 59 de ani, care a fost coborît în funcție de Ceaușescu, deoarece l-a criticat, deschis, pe acesta din urmă. În anul 1973, Daniel N. Nelson, expert în probleme românești, s-a întreținut de cîteva ori cu domnul Iliescu și l-a caracterizat ca pe un om cu o inteligență deschisă și de o onestitate remarcabilă.

Un fir comun, care unește cîțiva dintre acești membri progresiști, este faptul că părinții lor au devenit comuniști în perioada mai idealistă, mai riscantă, a anilor '30—'40, cînd partidul lupta împotriva fascismului.

Tatăl domnului Gysi a fost un membru al Partidului Comunist German, în timpul celui de-al doilea război mondial. Domnul Iliescu este fiul unuia din fondatorii partidului comunist din România, din perioada de dinaintea războiului al doilea mondial, mulți dintre membrii săi luptînd în Brigăzile Internaționale din Spania. Ivica Racan, noul lider al Partidului Comunist din Croația, care a votat luna trecută pentru alegeri libere, s-a născut în Leipzig, în timpul războiului, părinții lui fiind prizonieri într-un lagăr nazist. Vasil Mohorita, în vîrstă de 37 de ani, unul din noii conducători de partid din Cehoslovacia, a crescut într-o familie pe care o caracterizează drept o „familie comunistă, în care părinții mei nu au profitat niciodată de faptul că sînt membri de partid".

În cazul acelor oameni neprofitori se poate vorbi de o legătură cu perioada cînd comuniștii din Europa răsăriteană erau luptători pentru idealuri înalte de justiție. Astfel de familii de comuniști, de „modă veche", au simțit, probabil, că au fost trădați atunci cînd sprijinitorii stalinismului din Moscova au impus crearea de state polițienești birocratice în Europa centrală.

Mulți observatori occidentali cred că este mult prea tîrziu pentru o revenire a acestor oameni sau a partidelor lor, dată fiind izbucnirea de resentimente împotriva corupției comuniste, terorii polițienești și a proastei conduceri economice. O mare parte a istoriei comunismului european nu a fost încă scrisă în întregime. Cehii au început să facă cercetări pentru a descoperi care dintre concetățenii lor au colaborat cu invadatorii Cehoslovaciei, în 1968. Ungurii ar dori să știe cine dintre comuniștii români au fost implicați în răpirea liderilor revoluției maghiare din 1956...

Dan Morgan
(Washington Post Service)

Traducere de Adrian Dascălu

PROFIL

VACLAV HAVEL

președintele R.S. Cehoslovace

Vaclav Havel s-a născut la 5 octombrie 1936 la Praga. În 1951, a absolvit școala elementară obligatorie. Nu a putut să-și continue studiile pentru motivul că provenea din familia unui mare patron. Timp de patru ani, a lucrat ca ucenic, laborant chimist și a absolvit, între timp, gimnaziul seral. La 20 de ani, Havel a început să-și publice materialele și articolele în reviste de literatură și teatru. Din motive de origine a familiei, el nu a fost primit la facultăți umaniste. De aceea, timp de doi ani și-a continuat studiile într-un institut tehnic, iar, apoi, doi ani, și-a făcut serviciul militar. Apoi, a lucrat ca tehnician la un teatru, iar din 1966 a început să funcționeze la teatrul din Praga, „Na zabradli", unde i-au fost puse în scenă primele piese. Între cele mai cunoscute se află „Picnicul", operă care a devenit o întruchipare a tendinței de renaștere în arta și societatea cehă. Această tendință a atins punctul culminant, în 1968, în timpul „primăverii de la Praga". După înfrîngerea mișcării reformatoare din acel an, spectacolele cu piese scrise de Vaclav Havel au fost interzise în Cehoslovacia.

Havel devenise, însă, o personalitate internațională încă din anii '60, în următoarele două decenii ale așa-numitei perioade a „normalizării", remarcîndu-se prin atitudinea fermă împotriva asupririi de orice fel și devenind unul din cei trei reprezentanți ai viitoarei organizații pentru drepturile omului — „Carta 77". V. Havel a fost condamnat de trei ori. În timpul detenției și al represiunii, Havel a creat nu numai opere dramatice, dar și cunoscutul volum de scrisori din închisoare — „Scrisori pentru Olga" — și trei culegeri de eseuri. Pentru operele și activitatea sa de luptător pentru drepturile omului, Vaclav Havel a fost distins cu importante premii internaționale — Premiul Erasmus din Rotterdam, 1986, Premiul pentru pace al negustorilor de carte germani — 1989, și Premiul Olof Palme — 1989.

La 29 decembrie 1989, Vaclav Havel a fost ales de Adunarea Federală, cu unanimitate de voturi, în funcția de președinte al Republicii Socialiste Cehoslovace.

Associated Press

Sondaj de opinie organizat concomitent în U.R.S.S., S.U.A. și Japonia

Rezultatele sondajului de opinie organizat în perioada 28 noiembrie — 12 decembrie cu 4 001 subiecți din Japonia, 3 015 din SUA și 2 970 din Uniunea Sovietică, aleși la întîmplare, arată cotidianul nipon „Mainichi Shimbun", indică faptul că 72 la sută dintre americani sprijină propria Administrație, în timp ce numai 60 la sută dintre cetățenii sovietici și 41 la sută dintre japonezi susțin propriile guverne.

De asemenea, 92 la sută dintre subiecții americani au declarat că sînt mulțumiți de actualul mod de viață, comparativ cu procentajul de 73 la sută înregistrat în Japonia și 26 la sută în U.R.S.S.

La întrebarea „Care societate este superioară : capitalismul sau socialismul ?", 51 la sută dintre cetățenii sovietici au indicat capitalismul, 32 la sută socialismul, iar 17 la sută au spus că nu știu.

Întrebați care sînt țările lor favorite, 30 la sută dintre japonezi au indicat SUA, 10 la sută Elveția și 8 la sută Australia. Uniunea Sovietică s-a clasat pe locul 10, cu un procentaj de 1 la sută.

La aceeași întrebare, 32 la sută dintre sovietici au ales S.U.A., 10,9 la sută Japonia și 10,3 la sută Israelul. Cei care au indicat China — plasată pe locul 10 — au reprezentat numai 2 la sută din totalul celor întrebați.

În cazul americanilor, 18 la sută dintre aceștia au preferat Canada, 15 la sută Marea Britanie și 2 la sută Japonia.

UN NOU SERIAL

Arhipelagul Gulag

Aleksandr Soljeniţîn

*Începînd cu acest număr, revista „Lumea azi" îşi propune să prezinte cititorilor săi fragmente din, poate, cea mai cunoscută carte a lui Aleksandr Soljeniţîn — „Arhipelagul GULAG" *). Varianta pe care o prezentăm este preluată din revista sovietică literară „Novîi mir", care a publicat, în cîteva numere din anul 1989, un text prescurtat al acestui volum. Trebuie precizat, din capul locului, că „Arhipelagul GULAG" nu este un roman în sensul clasic al cuvîntului, personajele sale fiind cele cîteva milioane, poate chiar zeci de milioane, de oameni care au fost arestaţi şi trimişi în lagărele Direcţiei de Stat a Lagărelor de către Stalin şi acoliţii acestuia, într-o perioadă de aproape 30 de ani (1924—1953). Lucrarea este, de fapt, mai mult o relatare documentară despre ceea ce i-a fost dat lui Soljeniţîn să vadă în numeroasele lagăre ale „Arhipelagului" prin care a trecut, datele obţinute pe „propria-i piele" fiind completate cu numeroase alte informaţii primite de la colegii de detenţie, prieteni sau, pur şi simplu, persoane necunoscute.*

Arestul

Cum se ajunge pe acest misterios Arhipelag ? Spre el pleacă oră de oră avioane, nave, trenuri, dar nici o inscripţie pe acestea nu indică destinaţia. Iar casele de bilete şi agenţii „Sovturist"-ului şi „Inturist"-ului vor fi foarte miraţi dacă le veţi cere un bilet cu această destinaţie. Ei nu au auzit nici de Arhipelag, nici de numeroasele sale insule.

Cei care merg să conducă Arhipelagul nimeresc acolo prin instituţiile de învăţămînt ale Ministerului de interne.

Cei care merg să păzească Arhipelagul sînt înrolaţi prin centrele militare.

Iar cei care merg să moară acolo, cum este cazul nostru, cititorule, trebuie să treacă, neapărat, ca singură modalitate, printr-un arest.

Universul are atîtea centre cîte fiinţe există în el. Fiecare dintre noi este un centru al universului şi lumea întreagă se prăbuşeşte în momentul în care vi se adresează cuvintele : „Sînteţi arestat !"

Cu mintea întunecată, incapabili să înţeleagă aceste transformări ale universului, cei mai experimentaţi sau simpli dintre noi nu găsesc din toată experienţa vieţii lor, în acest moment, nimic altceva decît să întrebe, pierduţi :

— Eu ?? Pentru ce ?!?

Întrebare repetată de milioane de ori pînă la noi, întrebare la care nu s-a primit niciodată nici un răspuns.

Arestul reprezintă o schimbare radicală, fulgerătoare, o aruncare dintr-o stare în alta.

Am fugit fericiţi sau am mers nefericiţi pe lunga şi întortocheata stradă a vieţii noastre pe lîngă garduri, garduri, garduri putrezite, de lemn, cărămidă, beton, din fier. Niciodată nu ne-am întrebat ce este dincolo de ele. Nici cu ochii şi nici cu mintea nu am încercat să pătrundem în spatele lor. Iar acolo, acolo începea ţara GULAG, foarte aproape, la doi metri depărtare. Şi nu am observat în aceste garduri numărul deosebit de mare de uşiţe bine închise şi mascate. Toate aceste uşiţe au fost pregătite pentru noi şi, iată, în mod fatal, una dintre ele se deschide rapid, patru mîini bărbăteşti, albe, neobişnuite cu munca, ne prind de mînă, de picior, de guler, de căciulă, de ureche şi ne trag ca pe un balot înăuntru, închizînd portiţa în spatele nostru, închizînd pentru totdeauna uşa spre vechea viaţă.

Gata. Sînteţi arestat.

Nu găsiţi ce să răspundeţi în afara unui behăit de miel :

— Eu ?? Pentru ce ??

Arestul este o explozie, o lovitură prin care prezentul se mută într-o secundă în trecut, iar imposibilul devine un prezent perfect valabil.

Gata. Nu mai sînteţi în stare să înţelegeţi nimic, nici în prima oră şi nici chiar în primele 24 de ore.

Tot restul care s-a constituit deja într-o noţiune tradiţională şi chiar literară privind arestul se va cumula nu în memoria dumneavoastră dată peste cap, ci în memoria familiei şi a vecinilor de apartament.

Acesta este sunetul strident al soneriei în noapte, sau bubuiturile în uşa de la intrare. Este pasul svelt al lucrătorilor operativi, treji, martorul speriat în spatele lor. (Pentru ce mai este nevoie de acest martor ? Victimele nu mai reuşesc să-şi pună întrebarea, iar lucrătorii organelor nu se mai obosesc să şi-o pună. Dar aşa prevede instrucţiunea şi omul trebuie să stea toată noaptea de faţă, iar dimineaţa să-şi dea o semnătură. Pentru omul ridicat cu japca din pat, este un chin să meargă în fiecare noapte şi să ajute la arestarea vecinilor şi prietenilor săi).

Arestul tradiţional mai constă, de asemenea, din adunarea cu mîinile tremurînde a lucrurilor pentru cel ce pleacă — lenjerie, o bucăţică de săpun, ceva mîncare şi nimeni nu ştie ce trebuie, ce se poate, cu ce e mai bine să se îmbrace, iar lucrătorii operativi grăbesc şi aruncă cuvintele : „Nu trebuie nimic. Acolo o să vi se dea de mîncare. Acolo este cald". (Mint. Iar graba este pentru a accentua frica).

Arestul tradiţional este cînd, apoi, după ce sărmanul om în cauză a fost dus, începe o căutare febrilă în apartament. Este spargerea, desfacerea, ruperea şi aruncarea de pe pereţi, scoaterea din dulapuri şi mese, scuturarea, vărsarea a tot ce se poate pe jos şi călcarea în picioare. Nimic nu poate fi sfînt în timpul percheziţiei ! La arestarea mecanicului de locomotivă Inoşin, în cameră stătea sicriul în care se afla copilaşul lui mort de curînd. Lucrătorii au aruncat corpul din sicriu, căutînd pînă şi acolo. Ei îi ridică pe bolnavi din pat, desfac bandajele. Nimic nu poate părea absurd în timpul unei percheziţii ! La anticarul Cetveruhin au fost ridicate „cîteva foi conţinînd ordine ale ţarului". Ordinul privind încetarea războiului cu Napoleon, privind formarea Sfintei Alianţe şi rugăciunea pentru mîntuirea de holeră în 1830. De la cel mai bun cunoscător al nostru al Tibetului, Vostrikov, au fost ridicate preţioase manuscrise tibetane (elevii celui dispărut cu greu au reuşit să le smulgă de la KGB peste 30 de ani !). La arestarea orientalistului Nevski au fost luate manuscrise tangute (peste 25 de ani, pentru descifrarea acestora, dispărutului îi va fi decernat Premiul Lenin). De la omul de ştiinţă Karger a fost luată arhiva unei populaţii de pe rîul Enisei, au fost interzise scrierea descoperită de acesta, ca şi abecedarele întocmite de el, iar acest mic popor a rămas fără scriere. Este greu să descrii într-un limbaj decent toate aceste lucruri. Poporul spune mai simplu — se caută ceea ce nici nu a fost vreodată.

Pentru cei care au rămas acasă după arest viaţa devine inutilă, este dată cu totul peste cap. Încep încercările de a transmite ceva celui ridicat. Dar de la toate ghişeele solicitanţilor li se latră ca răspuns — „nu figurează", „nu există". Şi, în aceste zile grele, mai trebuie să şi aştepţi alte patru-cinci zile să ajungi la ghişeu. Poate doar peste vreo jumătate de an, sau chiar un an, cel arestat va reuşi să transmită o veste sau vi se va comunica — „fără drept de corespondenţă". Asta înseamnă pentru totdeauna. „Fără drept de corespondenţă" înseamnă — aproape sigur — a fost executat.

Aşa vedem noi arestul.

Şi, într-adevăr, arestul de noapte de tipul celui descris se practică larg la noi, pentru că el are o serie întreagă de avantaje importante. Cel arestat este scos din căldura patului, este încă pe jumătate adormit, mintea nu i s-a limpezit. La arestul de noapte lucrătorii operativi deţin un avantaj de forţe. Sînt cîţiva înarmaţi, împotriva unui singur om, care încă nici nu a apucat să-şi încheie pantalonii. În timpul percheziţiei, mai mult ca sigur că la intrarea în bloc nu se va aduna o mare de oameni, posibili susţinători ai victimei. Succesiunea vizitării unui apartament, apoi a altuia, şi a altuia, oferă posibilitatea folosirii judicioase a cadrelor operative şi trimiterii la închisoare a unui număr mult mai mare de locuitori ai oraşului decît numărul acestor lucrători operativi.

Mai există un avantaj al arestărilor de noapte, şi anume faptul că nici cei din casele alăturate, nici de pe străzile apropiate nu vor vedea cîte anume persoane au fost ridicate într-o noapte. Sperîndu-i pe vecinii cei mai apropiaţi, arestările nu constituie un eveniment pentru cei mai îndepărtaţi. Este ca şi cum nu ar fi avut loc. Pe aceeaşi bandă de asfalt, pe care noaptea circulau maşinile operative,

*) GULAG — Direcţia de Stat a Lagărelor.

ziua mărşăluieşte cu steaguri şi flori, cîntînd cu veselie, tînăra generaţie.

Arestările au o largă clasificare, conform unor diferite criterii — arestări care au loc noaptea sau ziua, la serviciu, în grup, în timpul unor călătorii, arestări simple sau repetate. Arestările se deosebesc în ceea ce priveşte factorul necesar de surpriză, posibila rezistenţă (în zeci de milioane de cazuri nu s-a aşteptat nici un fel de rezistenţă, cum de fapt nici nu s-a manifestat). Arestările se deosebesc şi după gradul de temeinicie a percheziţiei ce urmează, după necesitatea de a se inventaria sau nu bunurile pentru confiscare, de a se sigila camera sau apartamentul, după necesitatea arestării şi a soţiei, a copiilor, ce vor fi trimişi la „casa copilului", a ostracizării întregii familii sau a trimiterii şi a bătrînilor în lagăr.

Da, arestările sînt foarte diferite în ceea ce priveşte forma lor. Irma Mendel, unguroaică, a făcut rost prin Komintern (1926) de două bilete la Teatrul Mare din Moscova, în primele rînduri. Anchetatorul Klegel îi făcea curte şi ea l-a invitat. Au stat alături tot spectacolul, iar după aceea a dus-o direct pe strada Lubianka (sediul de atunci al Direcţiei generale politice). Şi dacă, într-o zi frumoasă de iunie în 1927, pe strada Kuznetki Most, tînăra şi frumoasa Anna Skripnikova, care tocmai îşi cumpărase un cupon de material pentru rochie, este invitată de un tînăr să ia loc în birjă (iar birjarul deja înţelege şi este nemulţumit — organele nu-i vor plăti), să ştiţi că nu este vorba de un randez-vous, ci de un arest. Şi dacă (22 de primăveri mai tîrziu), căpitanul de rangul II, Boris Burkovski, într-o uniformă albă, mirosind a parfum scump, cumpără un tort pentru o fată, nu fiţi siguri că tortul va ajunge la destinatară, că nu va fi tăiat de cuţitele lucrătorilor operativi şi nu va fi adus de căpitanul de rangul II în prima sa celulă de închisoare. Nu, nu, niciodată n-a fost la noi ignorat arestul efectuat ziua, sau pe drum, sau în tumultul mulţimii. Dar arestările au fost întotdeauna operate „curat". Şi ce este de mirare, victimele se poartă în acord cu lucrătorii operativi cît mai natural, ca să nu ofere celor ce trăiesc posibilitatea de a vedea moartea unui condamnat.

Nu toată lumea poate fi arestată acasă, bătînd la uşa de la intrarea în apartament. Nu toată lumea poate fi arestată la locul de muncă.

Oamenii de vază, conducătorii militari sau de partid primeau, cîteodată, o nouă numire, li se oferea un vagon-salon, iar pe drum erau arestaţi. O persoană lipsită de importanţă, „îngheţată" de valul de arestări şi speriată de privirile sumbre pe care i le arunca de o săptămînă şeful său, este brusc chemată la comitetul sindical, unde, într-o atmosferă destinsă, i se înmînează un bilet pentru un sanatoriu din Crimeea. Iepurăşul este încîntat, temerile lui au fost nefondate. El mulţumeşte şi, încîntat, se repede acasă să-şi strîngă lucrurile. Pînă la tren mai rămîn două clipe, două ore, el îşi grăbeşte soţia înceată. Dar iată şi gara. Mai sînt cîteva clipe. În sala de aşteptare sau la restaurantul unde se serveşte bere este strigat de un tînăr simpatic. — „Nu mă recunoaşteţi, Piotr Petrovici?" Piotr Petrovici este într-o vădită dificultate — „Cred că nu, deşi..." Tînărul, plin de amabilitate, îi spune — „Ei, cum să nu, să vă aduc aminte..." Şi, adresîndu-se reverenţios soţiei lui Piotr Petrovici — „Cred că îl scuzaţi pe soţul dumneavoastră pentru un minut..." Soţia îşi dă acordul, tînărul îl ia pe Piotr Petrovici confidenţial de braţ — pentru totdeauna sau pentru zece ani!

Gara îşi trăieşte viaţa, nimeni nu observă nimic... Cetăţeni, cei cărora vă place să călătoriţi ! Nu uitaţi că în fiecare gară există o secţie a GPU (Direcţia Politică de Stat) şi cîteva celule.

Această insistenţă a aşa-numiţilor cunoscuţi este atît de evidentă, încît unui om care nu a trecut prin lagăr îi este greu să se debaraseze de ea. Să nu credeţi că dacă sînteţi, de exemplu, lucrător al ambasadei americane, să zicem, Aleksandr Dolgan, nu puteţi fi arestat în plină zi, pe strada Gorki, în apropierea telegrafului central. Prietenul dumneavoastră necunoscut se va repezi prin marea de oameni de pe stradă, desfăcînd larg mîinile. Saşa nu se ascunde, ci pur şi simplu ţipă el. „Scumpule, de atîţia ani nu ne-am văzut ! Hai să ne dăm un pic la o parte să nu deranjăm oamenii". În acest moment, spre trotuar trage o maşină... (peste cîteva zile, TASS va declara cu indignare, prin toate ziarele, că organele competente nu ştiu nimic despre dispariţia lui Aleksandr Dolgan). De fapt, nu este nimic de mirare. Bravii noştri lucrători operativi operau în acest mod arestări, chiar şi la Bruxelles (aşa a fost ridicat Jora Blednov). Ce să mai vorbim de Moscova.

Desigur orice maşină îşi atinge capacitatea pe care nu o mai poate depăşi. În anii grei 1945—1946, cînd trenurile soseau şi soseau din Europa, trebuind absorbite dintr-o dată şi trimise în GULAG, acest joc superfluu a dispărut, teoria arestărilor s-a decolorat şi a pierdut penele rituale, iar arestarea zecilor şi zecilor de mii apărea mai degrabă ca o verificare primitivă de liste. În conformitate cu aceste liste, oamenii erau mutaţi dintr-un tren în altul, în aceasta constînd arestul.

Arestările politice efectuate timp de cîteva decenii se caracterizau la noi tocmai prin faptul că erau ridicaţi oameni nevinovaţi şi, de aceea, nepregătiţi pentru orice fel de rezistenţă. Se crea o senzaţie generală că este imposibil să te ascunzi de GPU — NKVD (Comisariatul poporului pentru afacerile interne). Chiar şi în momentele de vîrf ale epidemiei de arestări, cînd oamenii, plecînd la serviciu, îşi luau rămas bun în fiecare zi de la familie, nefiind siguri că se vor întoarce seara acasă, chiar şi atunci cei vizaţi nu fugeau (iar, în unele cazuri, se sinucideau). Ceea ce şi trebuia. Oaia blîndă cade uşor pradă lupului înfometat.

Acest lucru se întîmpla şi din cauza neînţelegerii mecanismului epidemiilor de arestări. Cel mai adesea, organele nu aveau motive fondate de alegere — pe cine să aresteze şi pe cine nu, încercînd doar să atingă o cifră de control. Atingerea acestei cifre putea să fie un proces legic sau să aibă un caracter cu totul întîmplător. În 1937, la informaţiile secţiei NKDV din oraşul Novocerkask, a venit o femeie să întrebe ce să facă cu copilul sugar al vecinei ei arestate. „Staţi aici, i s-a răspuns, o să aflăm imediat". Ea a rămas pe loc vreo două ceasuri, după care au luat-o şi au dus-o direct în celulă — trebuia atinsă urgent cifra stabilită, lucrătorii organelor nu mai prideau în oraş, iar această femeia era deja aici ! Dimpotrivă, la lituanianul Andrei Pavel, de lîngă Orşa, au venit lucrătorii NKDV pentru a-l aresta. El, însă, fără să le deschidă uşa, a sărit pe geam, a fugit şi a plecat direct în Siberia. Şi, deşi acolo a locuit sub numele său, iar din documente rezulta clar că este din Orşa, el nu a mai fost niciodată întemniţat, convocat la organe sau suspectat. Există trei tipuri de urmărire — unională, republicană şi regională. În peste jumătate din cazurile de arestări în timpul acelor epidemii, nu s-ar fi decretat o urmărire mai amplă decît cea regională.

Este adevărat, însă, şi faptul că NKDV, în lipsa persoanei vizate, solicita rudelor acesteia să nu părăsească localitatea şi, desigur, nu era nici o dificultate ca cel vizat să fie înlocuit cu unul dintre cei rămaşi.

Arestarea mea a fost, probabil, una dintre cele mai uşoare care pot fi imaginate. Ea nu m-a smuls din braţele celor apropiaţi, nu m-a scos din ambianţa scumpă a vieţii de familie. Într-o mohorîtă zi de februarie, ea m-a scos de pe o limbă de pămînt din apropierea Mării Baltice, unde noi i-am încercuit pe nemţi sau ei pe noi, şi m-a privat doar de preacunoscutul divizion şi de ultimele trei luni ale războiului.

Comandamentul de brigadă m-a chemat la punctul de comandă, m-a rugat, nu ştiu de ce, să-i dau pistolul, iar eu, fără să bănuiesc nimic, i l-am înmînat. Dintr-o dată, din suita încordată de ofiţeri, din colţul camerei, au sărit doi CI-işti, şi, apucîndu-mă simultan de steluţa de pe căciulă, de epoleţi, curea şi port-hart, au exclamat cu voci dramatice.

— Sînteţi arestat !!

Străpuns din cap pînă-n picioare de aceste cuvinte, nu am găsit nimic mai bun decît să întreb.

— Eu ? Pentru ce ?!

Şi, deşi la această întrebare nu există răspuns, de mirare, dar eu l-am primit. Faptul este demn de menţionat, pentru că este prea puţin asemănător cu ceea ce se obişnuia. Abia au terminat CI-iştii să mă caute, luîndu-mi, împreună cu port-hartul, cîteva gînduri politice aşternute pe hîrtie, că am şi auzit, adresate mie, peste această frontieră ciumată, care nu putea fi străpunsă de nici un sunet, peste hotarul cuvîntului „arestat", căzut greu între mine şi restul lumii, cuvintele inimaginabile, de-a dreptul fermecate ale comandantului de brigadă :

— Soljeniţîn, înapoi.

Printr-o întoarcere bruscă, am scăpat din mîinile CI-iştilor şi am făcut cîţiva paşi înapoi, spre comandantul de brigadă. Îl cunoşteam prea puţin, el nu cobora la simple discuţii cu mine. În urmă cu zece zile, dintr-o încercuire în care a rămas divizionul lui, douăsprezece tunuri grele, eu am reuşit să scot aproape întreagă bateria mea de cercetare. Iar acum, el trebuia să renunţe la mine, în faţa unui petic de hîrtie ştampilat ?

— Dumneavoastră... — a întrebat el cu greutate, — aveţi un prieten pe frontul I Ucrainean ?

— Este interzis !... nu aveţi dreptul ! — au zbierat la colonel căpitanul şi maiorul de contrainformaţii. Pentru mine, însă, a fost suficient — am înţeles imediat că sînt arestat pentru corespondenţa purtată cu prietenul meu de şcoală şi am înţeles imediat din ce parte va veni pericolul.

Fapta făcută ar fi putut să fie suficientă pentru comandantul de brigadă, Zahar Gheorghievici Travkin ! Dar nu !El a continuat să se purifice şi să se ridice în faţa propriei persoane. El s-a sculat de la masă (în vechea viaţă, niciodată nu mi s-a ridicat în întîmpinare!), mi-a întins mîna peste graniţa ciumată (pînă să fiu arestat, el nu mi-a întins-o niciodată) şi, strîngînd-o, în disperarea mută a suitei, a pronunţat clar, fără frică, cu vocea caldă :

— Să fiţi fericit, căpitane !

Încetasem să fiu căpitan, eram deja un duşman demascat al poporului (pentru că, la noi, fiecare arestat devine duşman demascat al poporului deja din momentul arestului). Deci, el ura fericire unui duşman ?

Traducerea şi adaptarea
Mircea Podină

(Va urma)

„München Connection“ (2)

După o scurtă întrerupere, reluăm publicarea unor fragmente din lucrarea publicistului vest-german Dagobert Lindlau, „Der Mob“.

Prima parte a capitolului „München Connection“, care a inaugurat serialul, creionează figura mafiotului Vincent Rizzo, suspectat de a fi sosit la München pentru încasarea unor „datorii“. Poliția muncheneză, însă, dorind să evite o publicitate care „ar fi putut cauza prejudicii“, adoptă o atitudine neutră. Agenților vest-germani li se alătură și detectivii americani Joseph Coffey și Richard Hammer, care cunosc foarte multe amănunte legate de activitatea mafiotă a lui Rizzo. Ținerea sub observație a lui Rizzo, ascultarea unor convorbiri telefonice și identificarea contactelor acestuia demonstrează, fără nici un dubiu, faptul că Rizzo nu se afla la München în calitate de turist.

Rizzo se simțea la München ca în sînul lui Avraam. Nici măcar nu se gîndea că poliția newyorkeză ar fi anunțat prezența sa la München. Telefona fără griji șefilor săi din S.U.A. Nici o „pană“ survenită în urmărirea sa nu l-a putut irita ; într-o seară, pe cînd se ducea la un „bussinesman“, implicat în tot soiul de afaceri, numit Alfred Barg, taxiul în care se afla Rizzo a intrat într-o fundătură. În spatele său, a oprit, imediat, un alt taxi, în care se aflau doi domni îmbrăcați în lodene identice.

După ascultarea înregistrării unei convorbiri telefonice, agenții bavarezi au realizat că cei doi tipi din taxi nu i-au plăcut deloc lui „Marty“ De Lorenzo. Într-un fel, avea dreptate. Cei doi erau polițiști münchenezi. Agenții au răsuflat, însă, ușurați atunci cînd l-au auzit pe Rizzo liniștindu-și partenerul : „Ia nu mă mai bate la cap ! Nimeni nu știe că sîntem aici.“ Datorită faptului că, multe luni mai tîrziu, întreaga afacere a căpătat noi dimensiuni, poliția și ministrul de interne și-au dat toată silința, ca dovezile și depozițiile să fie puse la dosar și uitate cît mai repede cu putință. Poliția se făcea că nu vede nici măcar persoanele cu care Rizzo intra în contact. Nici un raport al poliției nu făcea aluzie la Rizzo. Ziarele tăceau. Din rîndurile poliției nu a „transpirat“ nimic.

Dacă polițistul newyorkez Joseph J. Coffey nu ar fi vorbit, cîțiva ani mai tîrziu, despre această afacere, cred că și astăzi nimeni nu ar fi știut nimic. Joseph Coffey și Richard Hammer au citat copios din documentele polițiilor din New York și München, prezentînd, totodată, rezumate ale interogatoriilor. Cu alte cuvinte, ei au dat la iveală ceea ce poliția din München îngropase timp de zece ani, la fel cum procedează cățeii, cînd dau de un os proaspăt.

Potrivit documentelor, o afacere de proporții uriașe se derula între reprezentanții Vaticanului și cei ai crimei organizate. Printre altele s-a mai aflat că hotelul Regina, din München, servea drept bază pentru operațiunea „Regina Ring“ (Cercul Regina) — lucru cunoscut polițiștilor, de ani de zile. „Regina Ring“ era numele de cod al unei operațiuni conduse și controlate de Mafia. O grupă de mafioți, perfect organizați, avînd contacte pe tot globul, folosea Münchenul ca placă turnantă, pentru a trafica titluri de valoare falsificate sau furate.

Coffey și Hammer declară : „Potrivit afirmațiilor poliției münchenene, în camerele hotelului Regina au fost «depozitate» titluri de valoare «fierbinți» ce depășeau, fiecare, un milion de dolari. Poliția din München nu numai că era sigură de acest lucru dar știa, pe deasupra, și cine erau cei care controlau aceste valori și cine anume le distribuia clienților din Europa“.

Valorile falsificate sau furate se pot „obține“ foarte ușor. Prețul lor de „achiziție“ este relativ mic, dar, apoi, ele se pot prezenta aproape la valoarea lor nominală. Profitul rezultat este enorm. Așa cum arăta mai tîrziu agentul de la New York City Police, polițiștii din München i-au dat toate detaliile privind acest comerț ilegal, organizat în mod ireproșabil.

Timpul trecea și nu mai apărea nici un element nou. După o anume perioadă, chiar și americanului i se părea că Rizzo voia doar să încaseze niște datorii neglijate. După instalarea altor microemițătoare în Palace Hotel și în hotelul Bayerische Hof, și după ascultarea convorbirilor telefonice, devenise clar că lucrurile vor lua o turnură cu totul neașteptată. Nu mai exista nici un dubiu privind faptul că bandiții, aflați în strînse raporturi cu Vaticanul, doresc să cumpere, cu toptanul, titluri de valoare furate sau falsificate — respectiv aproape un miliard de dolari. Valorile astfel achiziționate trebuiau introduse, apoi, pe furiș, în vistieria Vaticanului pentru mascarea unor goluri greu de justificat. Acest lucru se putea „aranja“ prin intermediul unui prieten al episcopului american la Vatican, Paul C. Marcinkus. Acesta își adusese un aport substanțial la ruinarea financiară a Vaticanului, situație de care foarte puțini aveau habar. Prietenul feței bisericești era consilierul financiar al Cosei Nostra, Michele Sindona. Ulterior, Sindona a fost redus la tăcere cu ajutorul unei doze de otravă pentru șobolani. Pesemne că Vaticanul, Cosa Nostra, Mafia și Organizația „Propaganda Due“ nu au „gustat“ pasiunea lui Sindona pentru vorbărie. Potrivit depozițiilor date în fața unui judecător din New York, Sindona a lăsat să „dispară“, prin intermediul Băncii Ambrosiano — o instituție bancară care se ocupa de aranjamentele financiare ale Vaticanului — suma de 1,4 miliarde dolari. După spusele sale, banii sustrași din rezervele Vaticanului au fost „spălați“ și dați unor lideri politici de dreapta din America Latină. Atît el, cît și Roberto Calvi, șeful băncii Ambrosiano — lichidat și el, mai tîrziu — au decis, la sfîrșitul anilor '70, să finanțeze activitățile unor grupuri din America Latină.

În timpul procesului, Sindona a explicat detaliat cum se spălau banii proveniți, de exemplu, din traficul ilicit de droguri și modul cum sumele ajung la destinatar „camuflat“, prin intermediul unor tranzacții comerciale legale. „Se cumpără, de pildă, un teren în valoare de 200 milioane dolari ; se plătesc, însă, 300 milioane dolari. Apoi, i se spune agentului care efectuează operațiunea, să trimită 1 000 milioane dolari unuia sau altuia din partidele politice.

Agenții însărcinați cu supravegherea lui „Operation Fraulein“ au mai raportat o vizită a lui Rizzo în biroul firmei „Interpromotions“, condusă de Alfred Barg. Pe stradă, polițiștii pîndeau casa în care intrase Rizzo, dîrdîind din cauza frigului. După ascultarea telefoanelor, a rezultat că Vincent Rizzo a „cam pus cuțitul în piept“ datornicilor Ense și Barg. Ținînd cont de antecedentele lui Rizzo în activitatea sa mafiotă, se pare că expresia cu cuțitul nu este doar o formulare gratuită. Ulterior, în camera 354 de la Palace Hotel, are loc o discuție între Vincent Rizzo, Alfred Barg și Winfried Ense. Așa cum menționează documentele poliției din New York, Rizzo ar fi comandat, pentru crearea unui cadru propice discuțiilor, o sticlă de Chivas Regal. Vocile, se mai specifică în raport, se auzeau „cinci pe cinci“ ; (notațiile se fac pe o scală de la unu la cinci și ele reflectă intensitatea sonoră și acuratețea sunetului — cu alte cuvinte, „cinci pe cinci“ înseamnă o audiție optimă). Convorbirile dintre gangsteri sînt, în general, greu de înțeles pentru un neinițiat, chiar și atunci cînd, din punct de vedere acustic, totul este ireproșabil. Ele sînt împănate cu aluzii ale căror origine este greu de ghicit. S-au auzit nume de persoane, metode și soluții, dar numai cei familiarizați cu termenii folosiți ar fi putut realiza despre ce este vorba. De multe ori, pentru un ascultător neavizat, asemenea convorbiri pot avea chiar un caracter nevinovat.

Pe măsură ce banda se înfășoară pe role, agenții încearcă să pătrundă sensul ce-

lor discutate de gangsteri. La un moment dat, ei încremenesc ; din difuzor s-a auzit numele lui Leopold Lendl, un personaj binecunoscut atît poliției vest-germane cît și Interpolului. Acest Lendl, spune Ense, caută marfă pe piața ilegală, pentru „prietenii săi din Roma". Catolicul Coffey tresare : ce fel de prieteni poate avea un tip ca Lendl, la Roma ? Apoi, de cîteva ori, se aude cuvîntul „Vatican". Cuvîntul „Vatican", spune Coffey, sună aproape la fel, în toate limbile. O interpretare auditivă falsă este, deci, total exclusă.

Agenții aflați în camera 350 își țin respirația.

Rețeaua ducea la bancherul Roberto Calvi, prelatul Marcincus și căpetenia mafiotă Michele Sindona

Lendl — se aude în continuare vocea lui Ense — va face afacerea cu ajutorul oamenilor săi. Iar, în ce îl privește pe Ricky, continuă Ense (Ricky Jacobs — comerciant „en gros" de titluri de valoare americane falsificate) „pot să vă spun că mi-a cerut nu numai o dată sau de două ori, ci de douăzeci de ori să-l întreb pe Lendl, încă o dată, dacă este foarte sigur că cei din Vatican, prietenii săi din Roma, vor într-adevăr falsuri". Iar Lendl a replicat: „Ei vor să le aduc tot ce aveți voi aici. Dacă asta vor, asta e !".

Agenții speră că cele auzite nu sînt lucruri adevărate. În ciuda marii afaceri care se profilează la orizont, Rizzo mai este încă reținut de Barg și de Ense. Rizzo nu e prea obișnuit cu asemenea situații. El face cunoscut celor doi că, încet dar foarte sigur, răbdarea lui se apropie de sfîrșit. Datornicii încep să priceapă că lucrurile nu sînt tocmai roze. Sigur, nu încape nici o îndoială, ei ar dori să plătească. Dar, uite, nu au la ei cei 350 000 dolari cash. Pe atunci, această sumă reprezenta ceva mai mult de un milion de mărci. Rizzo ordonă celor doi să redacteze un angajament de plată prin care se obligă să-i achite imediat 10 000 mărci vest (reprezentînd cheltuieli de călătorie), 46 000 franci elvețieni în bancnote (nefalsificate) iar restul să fie recuperat prin vînzarea unui proiect imobiliar din Spania.

Rizzo nu vrea să se întoarcă la New York cu mîinile goale. Asta i-ar „strica" reputația. În mod obișnuit, atunci cînd Rizzo apare într-un loc să facă încasările, datornicii plătesc fără nici un fel de comentarii. Pe cînd cei doi, Barg și Ense, trăncănesc cam mult. Mai bine s-ar grăbi să achite milionul, fără atîtea bîlbîieli.

La 5 martie 1972, Rizzo, împreună cu cei doi — însoțiți din umbră de o armată de „observatori" — se îndreaptă spre banca Otto Dierks, unde deschid un cont. Rizzo trebuie să efectueze o depunere minimă inițială de zece mărci, din propriul său buzunar. El întinde casierului două monezi de cinci mărci și, după felul în care le cercetează și pe față și pe dos, se pare că ceilalți doi nu i-au achitat, încă, cheltuielile de călătorie. Agenții, care controlează la aeroport bagajele lui Rizzo și De Lorenzo, găsesc orice altceva în afară de bancnote sau hîrtii de valoare.

La München sosește luna mai și, odată cu ea, apare și Rizzo. Vizita îi fusese anunțată, din vreme, de newyorkezi. Bavaria începe să se dezmorțească. După ce alte convorbiri telefonice sînt ascultate, poliția află că mafiotul newyorkez urmează să primească un „ajutor" local.

Coffey și Hammer menționează, în raportul lor, existența unui individ numit Calvelle, domiciliat în Augsburg. Poliția din München îl consideră, pe acest Calvelle, drept „un membru important al unei bande care vinde ieftin automobile furate soldaților americani staționați în R.F.G.".

Se pare că poliția münchenează și Interpolul ar fi trebuit să întreprindă ceva împotriva lui Calvelle. În documentele poliției, însă, nu apare un asemenea Calvelle. În locul lui figurează un Galvin Theodore Carville, 1,70 m înălțime, pașaport britanic și tată indian, domiciliat (e drept) în Augsburg, pe strada Luitpold.

Ar fi, totuși, foarte posibil ca el să nu aibă nimic de-a face cu Calvelle. Poliția din München se teme, însă, că ar exista pericolul unei lovituri date de Cosa Nostra chiar sub nasul ei. Din acel moment, polițiștii nu-l mai scapă din ochi pe Rizzo.

La München, 23 mai 1972, a fost o zi frumoasă de primăvară. Ceasul din „Turnul leului" arăta ora trei după-amiaza. În fața cafenelei Maxburg, mesele și scaunele se lăfăiau sub soarele călduț, așteptînd clienții. Un domn, trecut de prima tinerețe, încearcă să lege o conversație cu o doamnă, lăudîndu-i cîinele. Cățelul este un exemplar perfect ce urîțenie, care pînă și propria-i blană nu o mai suportă. Nici stăpîna javrei nu arată prea bine. În cîteva cuvinte, explică fantelui îmbătrînit că, în locul complimentelor, ar primi, cu mai multă plăcere, niște bancnote.

Două matroane serioase, de la o masă alăturată, țin la piept pachetele cu cumpărături, ca și cînd s-ar teme că cineva le-ar putea fura. Frivolitatea bărbatului le șochează. Play-boyul schimbă tactica și își îndreaptă privirile spre o fată drăguță, ce tocmai iese dintr-un magazin de pantofi. La München a sosit primăvara.

Chiar lîngă Café Maxburg, într-un magazin pentru aparate de fotografiat, o vînzătoare drăguță, îmbrăcată într-un halat imaculat, stă zîmbitoare în spatele tejghelei. Ea are aproximativ 25 de ani. De tejghea se apropie un tînăr bine făcut, brunet, care o privește conspirativ. Fata își spune imediat că primăvara de afară îl face pe tînăr să se gîndească la orice altceva în afară de achiziționarea unui aparat de fotografiat. Apoi remarcă faptul că băiatul ține în mîini un aparat. Este un aparat de serviciu, care aparține secției omucideri a poliției münchenеze. Din păcate, nu are și teleobiectiv. Pînă atunci, asemenea instrumente „rafinate", utile oricăror urmăriri, nu-și găsiseră încă locul în dotarea poliției.

Numai un singur client remarcă faptul că ceea ce tînărul îi arăta vînzătoarei nu era o hîrtie cu un număr de telefon, ci o legitimație de polițist. Agentul poliției o roagă pe vînzătoare să-l însoțească în stradă și să-i arate cum trebuie manipulat aparatul, așa cum ar fi făcut-o cu oricare client. Acolo în stradă ea trebuie să facă tot posibilul să fotografieze pe cei doi domni care stau la una din mesele de la Café Maxburg.

Traducerea și adaptarea
Adrian Dascălu

(Va urma)

POSTA REDACȚIEI

Publicăm, și de această dată, cîteva extrase din scrisori cu întrebări la care, cu numai o lună în urmă, nu am fi putut răspunde. O vom face, însă, în numere viitoare ale revistei

Pentru mine, citirea revistei „Lumea" a devenit nu numai o obișnuință cotidiană, ci o pasiune. Mă interesează în mod deosebit rubricile : „Serial", „Panoramic", „Accente", „Puncte de vedere", „1 000+1" și altele. O întîrziere de o zi în apariția revistei îmi creează o stare ca atunci cînd ai sărit o masă principală și te simți cu stomacul gol. Și, să fiu sincer, nu știu dacă redacția este de vină, serviciul de expediție, transporturile sau poșta, dar, la Craiova, de multe ori revista vine cu o întîrziere de 1—2 zile și uneori chiar mai multe. Pe lîngă multele părți bune în ce privește operativitatea și spațiul ce se acordă unor evenimente politice, mai sînt și unele neajunsuri pe care nu le mai înșir, pentru că sînt sigur că dv le cunoașteți mai bine decît mine ca simplu cititor. Dar nu e prea bine, deoarece omul dornic de informare, într-o direcție sau alta, caută diferite alte surse de informare.

Și acum, concret, ce m-a determinat să vă scriu. În „Lumea" din 20 februarie 1986 (nr. 8) am citit cu mult interes articolul intitulat „Spațiul cosmic nu trebuie să devină un nou teren de confruntare" — „De vorbă cu Hermann Oberth", semnat de Corneliu Vlad. Articolul ar fi fost și mai interesant dacă autorul sau redacția ar fi consemnat, într-o casetă, cîteva date biografice despre viața și activitatea savantului Hermann Oberth, mai ales că era originar din România. S-au înmulțit savanții în lume și cititorul de rînd nu-i poate cunoaște pe toți. Așa că, în cazul că ne puteți satisface curiozitatea cu cîteva amănunte despre viața și activitatea savantului Hermann Oberth, vă mulțumim anticipat.

T. Nistor,
Craiova

În luna octombrie, am un an de cînd sînt abonat la revista „Lumea". Bunicul meu a fost abonatul revistei timp de 18 ani pînă în anul 1982. Mi-au rămas de la el mai multe numere ale revistei, pe care le-am citit în ultimul timp : evenimente de acum un sfert de veac. Multe din evenimente m-au fascinat, rămînînd uimit de întorsătura unor evoluții. Am 19 ani, aș vrea să fiu și eu, ca și bunicul meu, un consecvent cititor al revistei „Lumea". Însă vă pot spune că revista de acum vreo 20 de ani era mai interesantă, mai plină de conținut, de evenimente internaționale, încadrate de fotografii, cu diferite prilejuri, ale unor întîlniri ale diferitelor personalități internaționale. Pînă și coperțile interioare erau pline cu diferite poze. E adevărat că unele rubrici, ca „1000 + 1" sau „Accente" le (publicați, cu sfințenie, în fiecare număr. De ce nu și rubrica „Profil" care are un conținut interesant și ocupă nici jumătate de pagină și, de pe data de 3 august, nu a mai apărut. M-am așteptat să publicați biografia președintelui Germaniei federale care, în luna mai, a fost reales pentru un nou mandat de 5 ani. Dacă dorim prietenia tuturor popoarelor lumii și întreținem relații diplomatice cu conducătorii diferitelor regimuri, atunci cînd se instalează un președinte sau primministru ar fi cazul, fără excepție, dacă deținem relații cu țara respectivă, să publicăm, ca în primii ani ai apariției revistei, rubrica „Profil".

Într-un număr de la începutul anului curent v-ați luat angajamentul la rubrica „Poșta redacției" că, în continuare, vă veți strădui ca rubrica „Profil" să fie o rubrică permanentă. Sper că de acum încolo veți avea în vedere propunerea mea și vă veți strădui ca această rubrică să fie permanentă, ca și rubrica „1000 + 1" care ocupă 3 pagini.

Doresc ca pagina în care se află rubrica „Profil" să o scot din revistă. Și, număr de număr, să-mi alcătuiesc un album sau mai multe numai cu rubrica „Profil".

D. D. Ștefan
Suceava

În curînd, ALMANAHUL „LUMEA '90" va fi prezent la întîlnirea cu dumneavoastră

Citind în revista „Era socialistă" nr. 21/16.XI.1989, articolul „Octombrie și restructurarea" semnat de V. A. Medvedev, am întîlnit și unele probleme la care am rămas nedumerit, nereușind să înțeleg, în totalitate, sensul celor spuse. De aceea, cu permisiunea dumneavoastră, vă adresez cîteva întrebări. Dar să reproduc, mai întîi, rîndurile al căror conținut nu l-am pătruns : „Are loc depășirea sistemului administrativ, de comandă. A început o reformă politică a cărei esență rezidă în asigurarea puterii depline a sovietelor, în delimitarea funcțiilor între diferite verigi ale sistemului politic, în eliberarea partidului, ca avangardă politică, de exercitare nemijlocită a unor funcții de stat și de conducere administrativă". Și mai departe : „Aceasta implică varietatea formelor de conducere socialistă a economiei, renunțarea la centralismul excesiv, dezvoltarea relațiilor marfă-bani, valorificarea interesului personal..." Citind aceste rînduri mă întreb și vă întreb : dar pînă la restructurare cum a fost ? Și alt exemplu : „Se dezvoltă cooperația și relațiile de arendă, care, în condițiile socialismului, au altă natură decît în capitalism". Deci, tocmai acest lucru aș vrea să-l cunosc mai bine, adică tocmai acea „altă natură decît în capitalism", cum vine așa ceva ?

Și o altă întrebare : despre ce „concurență" este vorba în cele ce urmează : „Experiența noastră istorică a demonstrat că încercările de a elimina piața din economia socialistă duc, inevitabil, la constrîngerea extra-economică, la intensificarea monopolismului, la dominația producătorului asupra consumatorului, la birocratizarea economiei. În același timp, recunoașterea rolului pieței și al concurenței în economia noastră impune crearea unui mecanism economic eficient de reglementare, care să asigure ocrotirea temeinică a intereselor societății împotriva stihiei pieței". Deci, cine pe cine să „concureze" ? și ce înseamnă a „recunoaște rolul pieței" ?

Sitaru Emanoil
localitatea Nedela,
județul Prahova

Colectivul redacțional : Mihaela Brumă, Radu Budeanu — redactor șef adjunct (ediția internațională), Ștefan Cârjă, Dumitru Constantin, Vasile Crișu, Adrian Dascălu, Rodica Dumitrescu, Liana Enescu, Ion Madoșa — șef de secție, Ilie Olteanu — secretar general de redacție, Radu Pascal — redactor șef adjunct, Ilie Șerbănescu, Doina Topor, Stelian Țurlea, Anca Voican, Aurel Zamfirescu — șef de secție. Secretariatul de redacție și tehnic : Oana-Daniela Dinulescu, Mircea Dub, Ana Ghinea, Eliza Iliescu, Adrian Ionescu, Raluca Ionescu, Constantin Mendea, Marin Pieleanu, Maria Simionescu, Ana Maria Tatovici, Angelica Trancă. Tipografi : Ion Aghescu, Alexandru Chiriță, Gheorghe Matei, Nicolae Mihăilă, Marin Neacșu. Revista „Lumea azi", București, Piața Presei Libere nr. 1, sector 1, Oficiul poștal 33, cod 71 341, căsuța poștală 33—29, telefon 17 60 10 ; internațional : 18 50 81. Abonamentele se fac la oficiile poștale, factorii poștali și difuzorii voluntari din întreprinderi și instituții. Cititorii din străinătate se pot abona prin „ROMPRESFILATELIA" — sectorul export-import presă. P.O. Box 12—201, telex 10376 prsfir București, Calea Griviței nr. 64—66.

C.P.B.

ÎN CURÎND, REPREZENTANȚA MINOLTA LA BUCUREȘTI!

Buna colaborare cu România și succesul aparatelor de copiat și telefax au constituit, datorită prezenței firmei Minolta în România în ultimii cinci ani, baza de plecare din care s-a creat, la început prin I.T.C.I., București, Service-ul Minolta.

Deschiderea unei reprezentanțe Minolta este un al doilea pas care va întări și dezvolta prin aceasta colaborarea cu România.

Minolta Service este în avantajul dv. De aceea sînt din ce în ce mai multe aparate de copiat și telefax de la Minolta...

MINOLTA – AUSTRIA
Hietzinger Kai 97
A-1130 Viena

ITCI – Minolta Service
Calea Floreasca 167
R – București

Lei 5

MUZEUL PRESEI SEVER BOCU
JIMBOLIA
NR. D. 555

LUMEA azi
Nr. 4 25 ianuarie 1990

Europa salută revoluţia română

— anchetă internaţională —

Din nou la ordinea zilei:

Clauza naţiunii celei mai favorizate

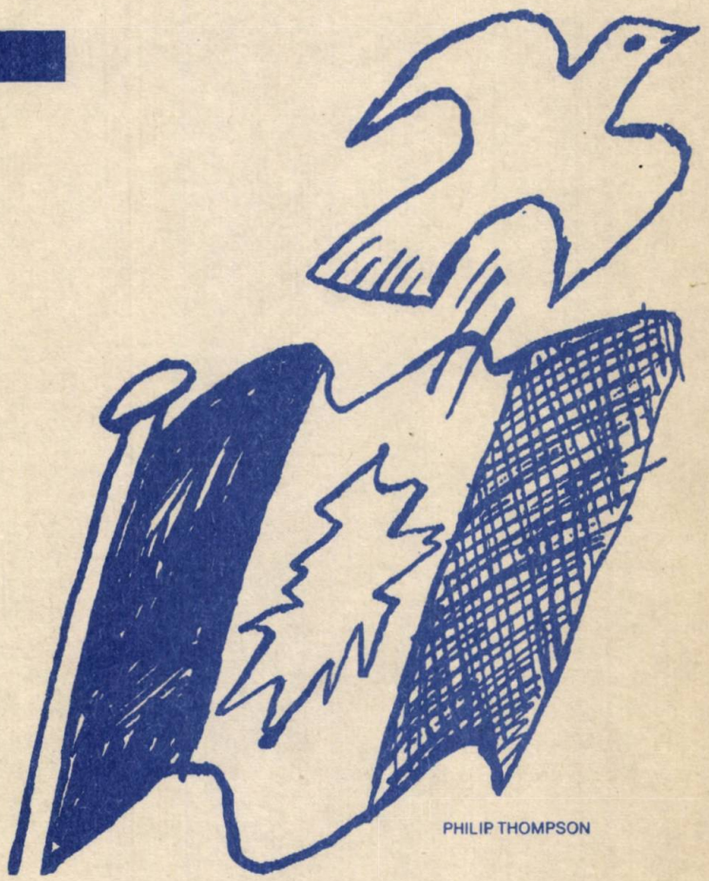

PHILIP THOMPSON

Idei care nu mai sînt captive

SERIALE
- Arhipelagul Gulag
- Acei bolnavi care au guvernat

LUMEA AZI

Săptămînal independent de politică externă

Nr. 4 (5 serie nouă — 1368) 25 ianuarie 1990

SUMAR

- Editorial. **Condiția deschiderii. Padu Pascal** 2
- **Închinare. Emil Loteanu** 2
- 24 ianuarie. **Unirea și libertatea** 3
- Ancheta internațională : **Xenofon Zolotas, prim-ministru al Republicii Elene, Brian Mulroney, primul ministru al Canadei, Sten Andersson, ministrul de externe al Suediei, și William Waldegrave, secretar de stat la Ministerul afacerilor externe al Marii Britanii** 4—5
- **Logica unei reveniri. Aurel Zamfirescu** 6
- Puncte de vedere : **Novoe Vremea, Associated Press** 7
- Din nou la ordinea zilei : **Clauza națiunii celei mai favorizate. Ilie Șerbănescu, Stelian Turlea** 8—9
- **Democrația la români (2). Ion Bulei** 10
- În oglindă. **Actul creator. Stelian Țurlea** 10
- **Să folosim ori nu credite externe ? Sau cînd ? Ilie Șerbănescu** 11
- **„Sîntem pentru dezvoltarea dialogului cu SUA", interviu cu ambasadorul Statului Palestina la București. Ștefan Cârjă** 12
- **„Israelul dorește o cooperare regională și bilaterală", interviu cu ambasadorul Israelului la București. Ștefan Cârjă** 13
- **Cum vom călători în străinătate ? Ad. C. Ionescu** 12
- **Negocierile de dezarmare de la Viena. Ofensivă de pace la Palatul Hofburg. I. Madoșa** 14
- Sofia. **După arestarea lui Jivkov. Rodica Dumitrescu** 15
- 1000 + 1 16—18
- Moscova. **Situația explozivă din regiunea Nagorno-Karabah. N. Chilie** 19
- Berlin. **„Speranță și îngrijorare". Liana Enescu** 20
- Varșovia. **„Terapie de șoc" sau „salt în necunoscut". Alicja Brandys** 22
- **Crima și memoria. Alfred Grosser** 24
- Sinteze. **Șansele Europei răsăritene. Corneliu Bogdan** 25
- **De la Yalta la căderea „zidului". D. T.** 26
- Seriale. **Acei bolnavi care au guvernat (1)** 27
  Arhipelagul Gulag (3) 28
  München Connection (sfîrșit) 30
- Profil. **Papa Ioan Paul al II-lea** 31
- Poșta redacției 31—32

Închiderea ediției : marți, ora 12

Ancheta internațională : pag. 4-5

XENOFON ZOLOTAS,
BRIAN MULRONEY,
STEN ANDERSSON,
WILLIAM WALDEGRAVE

Din nou la ordinea zilei:
CLAUZA NAȚIUNII CELEI MAI FAVORIZATE pag.8-9

● *Interviurile săptămînii:*
FOUAD AL-BITAR, ambasadorul Statului Palestina, și ZVI MAZEL, ambasadorul Israelului pag. 12-13

● **SINTEZE.**
Corneliu Bogdan:
ȘANSELE EUROPEI RĂSĂRITENE pag. 25

● **Un nou serial:**
Acei bolnavi care au guvernat pag. 27

● *Profil.*
PAPA IOAN PAUL II pag. 31

Condiția deschiderii

În expansiunea lor, marile revoluții clasice au avut de întîmpinat, pe plan extern, presiunile conservatoare cele mai decise să le înăbușe sau să stopeze dinamica transformatoare nu numai a ordinii interne, ci și a celei internaționale prestabilite. Revoluția română este, și din acest unghi de vedere, o excepție semnificativă. Din prima clipă, străinătatea i-a fost alături și a sprijinit-o. Motivul e limpede : revoluția a fost, la noi, reacția explozivă la un regim care aruncase țara pe panta unei accelerate contra-evoluții. Contra-evoluție în raport cu exigențele dezvoltării naționale moderne și, deopotrivă, cu cele ale vieții internaționale aflate într-un proces de reechilibrare pe baze noi. Prin revoluție, românii au rupt spirala înstrăinării pe care păreau condamnați să alunece pînă la aneantizare. Și-au salvat, astfel, propria istorie și s-au reintegrat istoriei europene. Străinătatea a răspuns cu promptitudinea și exuberanța familiei care-și primește fiul întors dintr-o lungă captivitate.

Prima lună de după 22 decembrie este exemplară pentru rapiditatea și corectitudinea cu care a fost receptat mesajul noii diplomații românești. Frecvența și, mai ales, calitatea vizitelor politice la București sînt edificatoare pentru capitalul de încredere acordat de străinătate revoluției române.

Oaspeții au putut constata — după cum se exprima șeful diplomației române, Sergiu Celac — că politica externă a României este deschisă spre toate azimuturile. Că prioritățile acestei deschideri sînt dictate de evaluarea realistă a situației geopolitice a României. Că situația geopolitică determină reintegrarea valorilor civilizației europene în însăși substanța politicii externe românești. Că reintegrarea valorilor civilizației europene nu afectează respectul alianțelor strategice. Că respectul alianțelor strategice nu poate — și nu trebuie — să afecteze dreptul la libera alegere a dezvoltării interne și la exercitarea independentă a politicii externe. Că exercitarea independentă a politicii externe înseamnă eliberarea de balastul ideologic. Că eliberarea de balastul ideologic este o condiție primordială a respectării normelor și principiilor de drept internațional. Că respectul normelor și principiilor de drept internațional apără statul, pentru a respecta și apăra omul.

Reconsiderarea conceptului asupra drepturilor omului a determinat un prim act reparator al noii politici externe românești : anularea „rezervelor" formulate de vechiul regim la documentul reuniunii general-europene de la Viena. Prin recunoașterea personalității umane ca subiect al vieții internaționale, România își legitimează solidaritatea cu tradițiile civilizației occidentale. Se creează, astfel, premise pentru refacerea unor legături rupte și inițierea altora noi. Sînt lansate demersuri pentru recuperarea clauzei națiunii celei mai favorizate în raporturile cu S.U.A. și pentru normalizarea și dezvoltarea, pe baze noi, a relațiilor cu Piața comună. În același timp, după ani de autoizolare agresivă, România își reevaluează raporturile cu țările est-europene. Dinamica experiențelor democratice înnoitoare din aceste țări găsește, astăzi, în România, sinceră înțelegere solidară. Participarea șefului guvernului român, Petre Roman, la recenta sesiune a C.A.E.R. a exprimat spiritul deschis și imaginativ în care înțelege țara noastră refacerea conlucrării, în cadrul acestei organizații, pornind de la criteriile moderne de eficiență și competitivitate. Europenizarea politicii externe românești nu înseamnă, însă, exclusivism pan-european. România își afirmă deschiderea spre noile centre de putere economică și politică iar în raporturile cu lumea a treia — aflate, și ele, de mai mulți ani, în continuă deteriorare — pledează pentru o regîndire, reciproc benefică, a termenilor și dimensiunilor conlucrării, în funcție de posibilități reale și cerințe justificate.

Singura poartă prin care România se deschide spre orizonturile lumii moderne nu i-o poate, însă, oferi decît cerul senin de deasupra sa.

Radu Pascal

Închinare

Emil Loteanu

Cunoscutul regizor de film **EMIL LOTEANU**, din R.S.S. Moldovenească, a remis corespondentului „Rompres" la Moscova o scrisoare adresată poporului român, cu prilejul redobîndirii libertății și demnității sale naționale. Redăm acest mesaj patetic :

În memoria fiecărui român, în memoria omenirii, acum și pururea, își vor continua existența copiii și adolescenții țării dintre Carpați și mare, țară reînviată grație celui mai înalt tribut posibil depus de umanitate în decursul secolelor pe altarul spiritului liber.

Nu mă pot debarasa de imaginea lor — acei copii care continuă să cadă, să se ridice, din nou să cadă și din nou să se ridice — trecînd peste moarte în nesomnul și conștiința mea. Nu mai sînt același după 22 decembrie și cred că omenirea electrocutată va transmite povara durerii în codul genetic al generațiilor viitoare.

Prin tragica experiență a României, demența dictatorială și patologia totalitarismului acumulează punctul de vîrf în istoria unui secol care și-a plătit, cu mult prea multă risipă de sînge, căutările unui ideal.

Stalin, Hitler, Ceaușescu — cînd și cum va fi pus punctul final al catastrofalelor eșecuri politice și spirituale ?

Imaginea de icoană a copiilor uciși este unica sursă de purificare a conștiinței noastre.

Să începem diminețile vieții noastre noi, îngenunchind și rugîndu-ne pentru ei și pentru noi. Imaginea lor să fie pusă în cumpăna înțelepciunii noastre, spre a reuși un echilibru spiritual și social.

Noblețea și spiritul lor de sacrificiu să fie puse în cumpăna noastră cea de toate zilele, pentru a nu săvîrși nedreptatea, pentru a nu întina clarviziunea.

Să nu uităm nimic, să învățăm din nou a iubi și respira, a fi necruțători față de pămîntul în care mai respiră și continuă să trăiască tot ce a avut mai bun România — copiii săi.

Împreună cu iarba din primăvară, fie ca acest mult încercat meleag să urce senin, reintrînd în aria civilizației mondiale, dăruindu-și dumnezeiasca sete de libertate dragostei de frumos, de înaripare și duioșie întregii lumi.

Vă îmbrățișez mult mai bătrîn astăzi. În durerea mea, alături de dumneavoastre, atît cît va fi nevoie de umărul meu, de inima mea, de un cronicar al acestor vremuri de speranță.

„O enigmă și un miracol istoric: poporul român"

Un fiu al meleagurilor românești, descendent al unei familii de mari oameni politici, intrat și în galeria istoricilor cu blazon internațional, a fost receptat ca atare și după ce a pus titlul de mai sus uneia dintre lucrările sale, adjudecată, apoi, de specialiști drept o carte de referință pentru destinul nostru.

Numele acestui istoric este G. I. Brătianu, nepotul lui Ion C. Brătianu — fost prim-ministru al României, cu un rol esențial în vremea de răscruce și răsunet a proclamării independenței noastre de stat, în succesul războiului din 1877-1878, fondator al Partidului Național Liberal — și fiul lui Ionel I. C. Brătianu, lider al PNL, prim-ministru sub a cărui binefăcătoare activitate s-a realizat, în 1918, România Mare. Este un tulburător și emblematic arc peste timp, căruia inspirația lui G. I. Brătianu în a-și plasa poporul sub zodia enigmei și, deopotrivă, a miracolului, îi conferă o aură de inconfundabilitate.

Nu știm cîți cunosc acea carte, dar, simțind firesc caracteristicile Revoluției noastre de la 22 decembrie, care ne-a redat Libertatea, *lumea a vorbit despre ea, aproape la unison, cu un cuvînt plin de semnificații — MIRACOL !*

Sărbătoarea Unirii, *de la 24 ianuarie, din cauza vecinătății ei cu nu mai vrem să știm ce zi, devenise o remorcă minusculă a așa-zisei „sărbători scumpe întregului popor" etc. etc.*

Azi, regîndindu-ne cu înfiorare destinul și drumul ce-l avem de parcurs — deloc simplu dar bogat în aspirații — e momentul să redăm Unirii însemnele ei fundamentale și, celebrînd-o după adevăratul ei merit, s-o punem în vecinătatea unui text deosebit al lui Vasile Pârvan, *foarte puțin cunoscut, din care detașăm un fragment elocvent despre Libertate, întrucît credem că este o asociere mai mult decît pilduitoare !*

D. C.

24 ianuarie

UNIREA ȘI LIBERTATEA

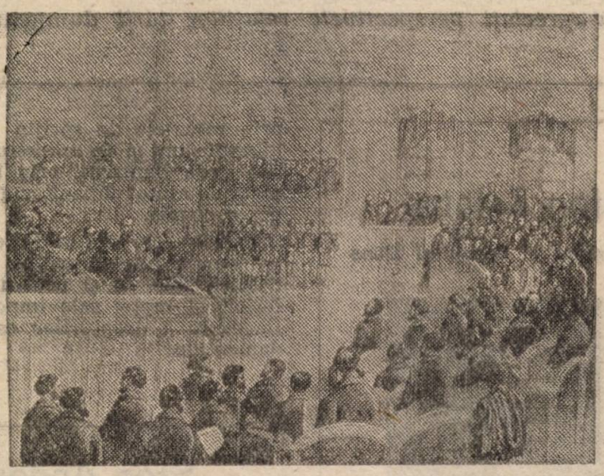

Vasile Pârvan

(Din „Memoriale", 1923)

Respectul durerii ne face buni, ne face blînzi, ne face duioși, ne dă tărie întru cele adînc și vecinic omenești, ne face știutori de propria noastră ființă, ne mîntue de grijile mărunte, ne dă putere, ne dă libertate. Libertatea căpătată prin înțelegere și iubire, libertatea conștiinței împăcate. Căci e și o altfel de libertate. Ca și tăria, libertatea poate fi tot una cu simplitatea de suflet venind din necunoașterea lumii, a primejdiilor, relelor și necazurilor ei. E și aceasta o libertate, dar la fel cu a ființelor fără judecată omenească, crescute în codri și locuri neumblate. E o libertate fără înălțare, fără liniște, fără maiestate. E apoi libertatea demonică la care se ajunge prin răceală, neiubire sau ură : a putea pătrunde toate, a cunoaște toate, a cerceta numai pentru a ști, a respinge tot ce e credință ori speranță, a nu iubi nimic, — e iarăși tot a fi liber, dar a fi liber neuman : căci fără bunătate și iubire, fără încredere și fără visuri nu e viață omenească, ci e un chin zadarnic ca al geniilor căzute din paradis în infern.

Numai dînd din sufletul nostru trăim deplin, și cu cît dăm mai mult, trăim mai deplin. Conștiința liniștită a aducerii unei jertfe sufletului altuia dă o siguranță incomparabilă propriului suflet : un fel de încredere neclintită în tăria sufletului tău și o liniște deplină în ce privește schimbările de orice fel dimprejurul tău. E ceva în felul datoriei împlinite, care-ți dă seninătate de conștiință, dar încă mai puternic și mai clar. Prin jertfa de sine sufletul nostru se înmulțește și crește pînă la puterea măreață pe care i-o atribuim divinității.

Din această conștiință împăcată prin jertfa adusă aproapelui răsare libertatea noastră adevărat omenească. Libertatea, care e tărie și nu se teme de nimic, nu are a da nimănui răspuns pentru gîndurile sale și faptele sale, nu are a se pleca în fața nici unui suflet cu sentiment de umilință, nu are a se simți slăbită pentru nimic și față de nimeni în lumea asta.

Și această libertate e în ea însăși și frumuseță. Sufletul nostru strălucește ca o lumină de stea : prin propria lui lumină. Și chipul nostru nu e brăzdat de cute și ochii noștri sînt clari și pătrunzători și boiul nostru e armonios. Ca un copac milenar e de dreaptă și statornică ființa noastră în fața primejdiei și cerul senin și marea liniștită nu sînt mai măreție în potolirea lor ca omul deplin liber prin dreptate, iubire și jertfă.

Iar prin această libertate **suntem noi înșine**, împlinim adică prima și cea mai însemnată condiție a existenței noastre pe pămînt, vrednice de lumea neasemănat de feluriță, în care am fost lăsați să trăim.

Și fiind tari și frumoși și noi înșine avem un sentiment de incomparabilă seninătate, de bucurie reținută, dar gata să jubileze în imn nebun la fiecare nouă oglindire a frumuseței eterne a firii în frumusețea noastră trecătoare, ne simțim cu aripi, am vrea să ne avîntăm spre tăriile albastre și tot ce în noi e viu ca dor de creare ne zgudue adînc și ca Prometheus ne simțim puternici chiar în fața puterii eterne, gata să creem noi o altă lume și să suferim pentru ea o veșnicie, neînspăimîntați, neînfrînați de nimic, luminoși ca zeii prin geniul nostru și tari ca ei prin libertatea noastră.

Să muncim în libertate, să creem în libertate, e să cîntăm vieții cel mai frumos imn, pe care l-ar putea sufletul nostru cuprinde în adîncurile lui. Munca e ritmul vieții. Ea dă ca și libertatea tărie și frumusețe și caracter propriu ființei noastre. Ea aprinde în noi lumina aceea cerească de care se luminează toți cei mai slabi în jurul nostru și cari recunoscători înconjură cu iubirea lor lumina mai puternică a sufletului nostru. Iar de multa muncă a milioanelor de lucrători harnici, luminează omenirea ca soarele în amează. Și ritmului etern în care se poartă lumile infinite în Cosmos îi stă, în mărginirea lui, cu vrednicie alăturea, ritmul vecinic în care umanitatea își trece sîrguința ei luminoasă dela veac la veac și dela mileniu la mileniu.

EUROPA SALUTĂ

1. Cum apreciați evenimentele din România ?
2. Cum apreciați perspectivele relațiilor țării dumneavoastră cu România ?

Xenofon Zolotas

primul ministru al Republicii Elene

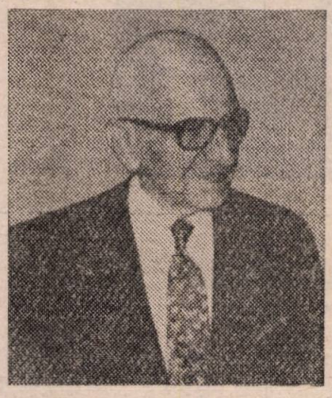

1. Guvernul elen a reacționat prompt, printr-o declarație a primului ministru, condamnînd actele de violență săvîrșite de regimul lui Ceaușescu și care au dus la vărsări de sînge în rîndul poporului român. În același timp, el și-a exprimat simpatia pentru miile de victime inocente, care și-au pierdut viața în lupta lor pentru libertate și drepturile omului.

Guvernul meu salută recentele schimbări rapide de pe scena politică a României și își exprimă, din toată inima, solidaritatea cu eforturile noii conduceri de a stabiliza situația internă și instituțiile democratice.

Cred că eroicul popor român, care a făcut multe sacrificii pentru recîștigarea mult doritei libertăți, va acționa cu prudență — date fiind circumstanțele — în așa fel încît guvernul să-și poată îndeplini, de o manieră normală, schimbările politice și economice preconizate.

2. Este foarte clar că o nouă perioadă începe pentru relațiile noastre bilaterale. Sînt convins că relațiile noastre se vor amplifica atît în domeniul politic, cît și în cel economic. Cele două guverne ale noastre, în conformitate cu legăturile tradiționale de prietenie dintre popoarele noastre, vor acționa împreună în vederea promovării dialogului politic, în așa fel încît relațiile eleno-române să fie un exemplu de cooperare și încredere reciprocă, nu numai între țările din Balcani, ci și între țările europene. Temeliile solide ale acestei cooperări exemplare au fost puse, cred, prin recunoașterea promptă a Consiliului Frontului Salvării Naționale ca singura autoritate legală a României, prin mesajele de sprijin transmise de mine însumi și de ministrul afacerilor externe, dl. Samaras, prin acordarea imediată de ajutor umanitar greu încercatului popor român.

Exprim cele mai calde felicitări poporului român prieten pentru recîștigarea libertății sale, ca și pentru deznodămîntul fericit al luptei sale împotriva încălcării flagrante a drepturilor sale umane fundamentale.

Sten Andersson

ministrul de externe al Suediei

1. Ceea ce s-a întîmplat în țara dumneavoastră a constituit o mare surpriză pentru toată lumea, inclusiv pentru Suedia. Am simțit o mare mîndrie și, în același timp, o mare simpatie pentru România. Poporul suedez a început imediat să strîngă fonduri, haine, să trimită ajutoare și medicamente. Guvernul suedez a alocat 20 milioane dolari pentru organizațiile de ajutorare. Cred că Frontul Salvării Naționale din România face tot posibilul pentru ca această perioadă de tranziție, de la dictatură la democrație, să se desfășoare în bune condițiuni. Am fost plăcut impresionat de întîlnirile pe care le-am avut cu lideri ai partidelor politice din țara dumneavoastră. Ei au avut la dispoziție doar cîteva săptămîni pentru a se pregăti pentru alegeri, dar programele prezentate de aceste formațiuni politice sînt bune, ca și schemele de organizare a activității lor pentru alegeri. Cred că poporul român va dovedi că este gata pentru democrație.

Cred că social-democrația poate învinge aici, în România. Poate, însă, nu imediat după alegeri ; s-ar putea ca mulți români să dorească o trecere directă de la dictatură la o formă de capitalism pur. Consider că aceasta ar fi o greșeală. În această situație, s-ar crea o mare distanță între majoritatea populației și cei aflați la conducere. În consecință, cred că cel mai bun lucru ar fi alegerea unui sistem care să îmbine dezvoltarea economică, retribuirea corectă și bunăstarea, într-un tot unitar. Acesta este drumul social-democrației, bazat pe solidaritatea dintre oameni. E nevoie de o mai mare solidaritate în toate societățile, lucru valabil și pentru România.

2. Din păcate, casa Europei a avut, pentru o perioadă foarte îndelungată, una din camerele sale închisă. Aceasta a fost România. Sînt bucuros că, acum, această cameră s-a deschis. După cum știți, în Suedia trăiesc mulți compatrioți de-ai dumneavoastră. Mulți suedezi vin pentru vizite în România. Există, deja, multe legături între Suedia și România și sper că relațiile dintre țările noastre vor fi, în viitor, și mai bune. Trebuie să se creeze un schimb de experiență, de vederi, între partidele suedeze și partidele din România, precum și între mișcările populare suedeze și cele românești. Vă doresc mult, mult succes.

Brian Mulroney

primul ministru al Canadei

1. Poporul României a cîștigat admirația lumii întregi pentru curajul arătat în timpul evenimentelor din decembrie 1989. Vă pot asigura că toți canadienii îi doresc succes în construirea unei Românii noi, bazate pe o democrație deschisă, pluralistă, și pe respectul deplin al drepturilor omului.

Recunoaștem că țara dumneavoastră intră acum într-o nouă fază a dezvoltării sale economice. Sînt sigur că, pe măsură ce vor fi explorate forme de organizare economică bazate pe o mai mare inițiativă și responsabilitate individuală, toți românii vor beneficia.

2. Canada și România au stabilit o bună cooperare într-un număr de domenii. Sper că vom putea extinde legăturile noastre, în beneficiul ambelor popoare.

în exclusivitate pentru „Lumea azi"

REVOLUȚIA ROMÂNĂ

„Parte esențială a familiei națiunilor europene"

Pe domnul William Waldegrave, secretar de stat la Foreign Office, l-am auzit de mai multe ori în cursul anului trecut, prin intermediul postului de radio BBC International. Aproape de fiecare dată era vorba de cîte o declarație privind România : un protest pentru încălcarea drepturilor omului, un protest pentru că ambasadorul sau alte persoane ale ambasadei britanice fuseseră bruscate de miliție atunci cînd încercaseră să contacteze așa-numiții „disidenți", anunțul anulării unei vizite sau a altui contact politic. De fiecare dată aveam o strîngere de inimă, pentru că eram român și-mi era rușine ; și pentru că voiam să continui să comentez, pentru cititorii acestei reviste, viața politică din Marea Britanie, oricîte restricții se ridicau în acceptarea, de către fostul regim, a punctelor de vedere britanice.

S-a întîmplat ca domnul William Waldegrave să fie primul membru al guvernului britanic care a vizitat România după victoria Revoluției. Eram cu atît mai dornic să-l întîlnesc și să-i aflu opiniile. Domnia-sa a avut amabilitatea să se întîlnească, în exclusivitate, și cu reprezentantul revistei „Lumea" ; a ținut, de asemenea, și o conferință de presă. Cele ce urmează sînt cîteva din opiniile domniei-sale expuse cu ambele prilejuri.

— Am sosit în România să exprim sprijinul guvernului britanic, dar și al colegilor noștri din CEE, față de schimbările ce au loc în România ; am venit aici pentru a lua cunoștință de un evantai larg de opinii politice și a discuta despre măsurile avute în vedere.

Trebuie să vă spun că răspunsul emoțional al poporului Marii Britanii la vestea Revoluției române a fost foarte intens. Noi, în Marea Britanie, văzusem scene pe care dv., aici, în România, nu le-ați văzut, pentru că n-aveați voie : cele petrecute în piața Tien Anmen, cînd au apărut florile libertății, zdrobite de armată. Pentru noi nu exista decît o singură întrebare : ce va face armata — va fi de partea poporului sau de partea tiranului ? Cînd soldații au trecut de partea populației, britanicii au simțit o imensă ușurare. Totul se petrecea în preajma Crăciunului, o perioadă în sine intens emoțională. Este de-a dreptul extraordinar cît de mult s-au implicat oamenii obișnuiți din Marea Britanie. Pot spune că ziariștii — români și britanici — ne-au adus direct evenimentele pe ecranele televizoarelor și la posturile de radio.

Iar acum, după discuțiile avute aici cu membrii guvernului provizoriu, sînt încrezător în ce privește alegerile libere și guvernarea legală a țării. Am discutat despre nevoile imediate și pe termen lung ale României. Pot spune că sînt optimist în legătură cu viitorul. Inevitabil, va fi o tranziție dificilă, din multe puncte de vedere. Poporul român face, acum, ceva ce nu s-a mai făcut vreodată, niciunde : tranziția de la o dictatură comunistă coruptă la o societate liberă. Nimeni nu trebuie să-l critice pentru ezitările acestei perioade.

— Mai concret, ne-ați putea vorbi despre întîlnirile de la București ?

— Am avut discuții cu două categorii de oameni. În primul rînd, cu membri ai guvernului și ai Frontului, cei care au luat parte la înlăturarea dictaturii. Am discutat cu ei despre măsurile următoare, despre dialogul cu celelalte forțe, care mie îmi apare drept esențial. Citisem în presa apuseană că acest proces se află într-o oarecare confuzie. Acum sînt încurajat de opinia unanimă privind dialogul larg, care să ducă la legea electorală, apoi la alegeri pentru adunarea constituantă, aceasta urmînd să adopte Constituția țării. Toate au un sens.

Toți oficialii au declarat limpede un lucru pe care eu îl consider esențial : actualul guvern e provizoriu și nu va încerca să stabilească noi direcții pentru România pe termen lung ; acestea vor fi definite la alegeri, de guvernul ce va rezulta din confruntarea democratică. Discuțiile aprinse în legătură cu deciziile imediate, în această perioadă de tranziție, nu mi se par surprinzătoare. Repet : să nu uităm că nimeni în istorie nu a luat hotărîrile pe care România trebuie să le ia în această perioadă. Nimeni nu știe răspunsurile. Nici noi nu le știm. Dar faptul că nu sînt semne de întrebare asupra problemelor esențiale este încurajator.

În al doilea rînd, am avut discuții cu reprezentanți ai partidelor apărute — liberal, național-țărănesc, ecologist — și cu reprezentanții independenți care se ocupă de drepturile omului. Deși se manifestă diferențe de opinii, există și opinia comună în legătură cu necesitatea ca toate partidele să aibă acces egal la mijloacele de informare și să aibă șanse egale la alegeri.

În ce privește ajutorul pe care l-am putea acorda, trebuie să vă spun că ajutorul imediat sosit din CEE, deci și din Marea Britanie, pare să fi avut succes. Dar nevoile țării sînt mult mai mari. Mă întorc în Marea Britanie cu unele sugestii de ajutor — medical, privind învățămîntul, o listă lungă din care cel puțin unele sper să se rezolve deîndată.

— Cum vedeți, domnule secretar, în acest moment, viitorul relațiilor politice și economice dintre țările noastre ?

— Este greu de imaginat vreo bază mai bună de la care să plecăm. Relațiile noastre erau atît de proaste în ultimii ani, încît orice pas înainte poate însemna o îmbunătățire. Dar vrem mai mult. Să ne gîndim la perioada de dinaintea celui de-al doilea război mondial, cînd relațiile dintre Marea Britanie și România, în comerț și cultură, erau foarte, foarte bune. Obiectivul nostru este să revenim la stilul și realizările acelei perioade. Am privit România ca pe o parte esențială a familiei națiunilor europene și trebuie să avem, acum, un întreg evantai de contacte politice și culturale, să deschidem porțile în toate domeniile.

— Cum este privită acum România între semnatarele Actului final ?

— Toate părțile semnatare ale Actului final de la Helsinki au fost de acord să-și îndeplinească obligațiile privind drepturile omului. Aceasta a fost baza protestelor noastre împotriva tiraniei regimului ceaușescu. Eu, de pildă, — îmi pare rău să o spun — am fost acuzat de diplomatul de atunci al regimului ceaușescu de revizionism și de complot ungar. Or, eram nevinovat, eu îmi exprimam credința că România, ca semnatară a Actului final, trebuia să dea curs angajamentelor luate. Este nu numai în beneficiul României, ci al întregii Europe, că blocarea exercitată pînă acum de România a încetat. Împotrivirea României la ultimele decizii a provocat daune principiului consensului. Astăzi, salutăm România ca pe un partener într-un proces asupra căruia cu toții am fost de acord.

— Firesc, domnule Waldegrave, dv reprezentați și un partid și v-ați întîlnit aici cu membri ai unor partide. Aveți în vedere legături mai strînse de acest fel ?

— Eu reprezint, acum, guvernul și nu trebuie să amestec calitatea mea de ministru cu aceea de membru al unui partid. În acest sens, este firesc să observ deosebita importanță a separării, prin noua Constituție românească, a puterii de stat de activitatea unor partide politice. Pot spune, însă, că mi se pare firesc ca partidele nou apărute și cele care au un trecut și au renăscut să stabilească relații cu partenerii lor naturali din restul Europei — creștin-democrați, liberali, social-democrați, conservatori. Acest lucru s-a întîmplat și în Polonia și în Ungaria. Dar noi, ca guvern, nu vrem să intervenim, în nici un fel, în politica partidelor unor state suverane. Ceea ce putem face este să luăm contactul cu aceste partide, să le oferim sfaturi.

Pe de altă parte, înțeleg dilema care există astăzi pentru aceste partide. Este firesc ca alegerile să se desfășoare cînd toate partidele vor dispune de timp pentru o luptă echilibrată. Dar înțeleg și faptul că, cu cît perioada pînă la alegeri va fi mai mare, cu atît mai periculos poate deveni conflictul dintre popor și guvernul provizoriu. Alegerile vor aduce stabilitate. Această stabilitate nu va fi, însă, obținută pînă cînd România nu va avea un guvern democratic liber ales. Cei care afirmă că alegerile trebuie amînate pentru a menține stabilitatea au, după părerea mea, un argument fals. Situația prezentă este de tranziție. Cu cît va fi mai scurtă, cu atît mai repede se va ajunge la stabilitate.

Opinii consemnate de Stelian Țurlea

Logica unei reveniri

Consiliul Frontului Salvării Naționale, întrunit în plenul său la mijlocul săptămînii trecute, a hotărît, cu 117 voturi pentru, nici un vot, contra și 4 abțineri, anularea decretului-lege privind organizarea unui referendum pentru reintroducerea, în codul nostru penal, a pedepsei cu moartea. În Comunicatul oficial dat publicității se relevă că adoptarea respectivului decret-lege „s-a făcut sub presiunea manifestației din 12 ianuarie a.c. din Piața Victoriei", constituind „o greșeală politică și o îndepărtare de la principiile Frontului Salvării Naționale".

La această motivație, am mai adăuga și faptul că luarea deciziei de organizare a referendumului n-a îndeplinit condițiile clasice cerute pentru convocarea unei asemenea consultări : existența unei platforme politice pe baza căreia să fie solicitată organizarea referendumului ; întrunirea unui număr minim de semnături pe această platformă ; reprezentativitatea celor care au cerut-o.

Reintroducerea pedepsei capitale ar fi fost contrară spiritului general al doctrinei politico-juridice din țară și din străinătate, cu tendința legislației din țările cu o democrație avansată, cu eforturile organizațiilor și organismelor internaționale pentru promovarea demnității umane și afirmarea drepturilor fundamentale ale omului.

În doctrina politico-juridică se apreciază că nici un stat civilizat nu mai poate să-și însușească filozofia de drept penal primitiv — „dinte pentru dintre" sau „moarte pentru moarte". Pe de altă parte, specialiștii în materie pun în cauză eficiența sancțiunii cu pedeapsa capitală. Realitatea a demonstrat că aplicarea ei nu are, totdeauna, un efect de descurajare a celor care au intenția să comită infracțiuni. Totodată, cercetările întreprinse, în acest sens, arată că nu există diferențe semnificative în evoluția criminalității de violență din țările care mențin pedeapsa capitală și cele care au abolit-o.

În optica specialiștilor s-a conturat și opinia că detențiunea și munca silnică pe viață este, în realitate, mult mai greu de suportat decît pedeapsa cu moartea. În fine, aplicarea sancțiunii pedepsei cu moartea este ireparabilă în ipoteza constatării, ulterioare, a unor erori judiciare.

Menționăm că, la elaborarea actualului nostru cod penal, adoptat în 1969, a existat, în rîndul specialiștilor români, o confruntare de opinii privind menținerea sau abolirea pedepsei capitale. Se pare că poziția fostului dictator a influențat decisiv păstrarea ei printre dispozițiile punitive ale codului.

Dacă pedeapsa cu moarte a existat de-a lungul istoriei omenirii, se impune a fi evidențiat, totodată, că tendința de abolire a ei s-a conturat acum mai bine de două secole. În anul 1764, marchizul de Beccaria, Cesare Bonesana, publica remarcabilul său tratat „Delicte și Pedepse", în care afirma că pedeapsa cu moartea trebuie abolită și înlocuită cu una care ar putea descuraja mai mult fenomenul infracțional.

Revenind în timpurile moderne, se impune a fi subliniat faptul că, de la crearea sa, în 1945, Organizația Națiunilor Unite s-a preocupat de eliminarea pedepsei cu moartea.

În **Carta ONU**, statele fondatoare ale Organizației mondiale au subliniat valoarea vieții umane, afirmînd voința lor de a „realiza o cooperare internațională"... în „promovarea și încurajarea respectării drepturilor și libertăților fundamentale pentru toți, fără deosebire de rasă, sex, limbă sau religie". Dispozițiile Cartei au deschis calea diverselor organe ale ONU sau a altor organisme internaționale să acționeze pentru definirea conținutului drepturilor fundamentale ale omului și pentru apărarea lor. Adunarea Generală a Națiunilor Unite a adoptat, la 10 decembrie 1948, **Declarația universală a drepturilor omului**, în care se afirmă că „orice ființă umană are dreptul la viață, la libertate, la securitatea persoanei sale" și că „nimeni nu va fi supus la torturi, nici pedepse sau tratamente crude, inumane sau degradante".

Concretizînd prevederile acestei Declarații, **Pactul internațional cu privire la drepturile civile și politice** — adoptat de Adunarea Generală a ONU, în decembrie 1966, și pe care România, după semnarea în iunie 1968, l-a ratificat în noiembrie 1974 — stipulează că „dreptul la viață este inerent oricărei persoane umane" (art. 6, alin. 1) și că, „în țările în care pedeapsa capitală nu a fost abolită, o sentință de condamnare la moarte nu va putea fi pronunțată decît pentru crimele cele mai grave, în conformitate cu legislația în vigoare în momentul în care ele au fost comise, legislație care nu trebuie să fie în contradicție cu dispozițiile prezentului Pact și nici cu cele ale Convenției pentru prevenirea și reprimarea genocidului. Această pedeapsă nu poate fi aplicată decît în virtutea unei hotărîri definitive, pronunțată de un tribunal competent" (art. 6, alin 2). Pedeapsa capitală nu poate fi pronunțată împotriva unor crime comise de persoane sub 18 ani și nu poate fi executată împotriva unei femei gravide (art. 6, alin 5).

Pedeapsa cu moartea a reținut, de asemenea, atenția ONU și în cadrul programelor de prevenire a crimei și justiția penală. Prin rezoluția 1396, din noiembrie 1959, privind pedeapsa capitală, Adunarea Generală a Națiunilor Unite a invitat Consiliul Economic și Social să întocmească un studiu asupra acestei probleme. Drept urmare, Consiliul a elaborat și adoptat rezoluțiile 1574 (L) și 1745 (LIV) și 1930 (LVIII) în care se subliniază că principalul obiectiv în materie trebuie să-l constituie restrîngerea crimelor pentru care se impune aplicarea pedepsei capitale, **scopul final dorit fiind abolirea totală a acesteia.**

În paralel cu activitățile Adunării Generale și ale Consiliului Economic și Social, preocupările ONU pentru protecția celor amenințați cu pedeapsa capitală s-au reflectat și în cadrul lucrărilor Comitetului pentru prevenirea și controlul crimei. În mai 1984, acest Comitet a formulat o serie de recomandări — aprobate de Consiliul Economic și Social prin rezoluția 1984/50 — în care se stipula că țările în care nu este abolită, pedeapsa capitală se va aplica numai pentru crimele extrem de grave. Totodată, aceste state erau invitate să studieze posibilitatea abolirii ei.

La ultima sesiune, Adunarea Generală a ONU a adoptat cel de-al doilea **Protocol facultativ** la Pactul internațional relativ la drepturile civile și politice, vizînd abolirea pedepsei cu moartea. În document se subliniază că eliminarea acestei pedepse din legislațiile interne ale statelor membre contribuie la promovarea demnității umane și la dezvoltarea progresivă a drepturilor omului, că măsurile luate în acest sens sînt apreciate ca un progres în direcția garantării dreptului la viață. În realizarea unor asemenea obiective, statele părți la acest protocol au convenit, între ele, să ia măsurile necesare pentru abolirea pedepsei cu moartea pe teritoriul aflat sub jurisdicția lor. La indicația expresă a fostului dictator, România s-a numărat printre țările care s-au abținut de la vot.

La rîndul său, **Amnesty International** — mișcare mondială independentă, care se preocupă de respectarea drepturilor omului — se opune pedepsei cu moartea, torturilor sau oricăror altor tratamente ori pedepse crude, inumane, care degradează ființa umană.

Se impune să evidențiem, de asemenea, preocupările manifestate în plan regional pentru abolirea pedepsei capitale. Astfel, **Consiliul Europei** (organism ce grupează 21 de state vest-europene) a aprobat, în decembrie 1982, Protocolul nr. 6 al cărui prim articol afirmă că „pedeapsa cu moartea trebuie abolită. Nimeni să nu mai fie condamnat la o astfel de pedeapsă sau executat". Deschis spre semnare la 28 aprilie 1983, acest protocol a intrat în vigoare la 1 martie 1985. Printre țările semnatare menționăm Austria, Danemarca, Luxemburg, Spania, Suedia, Belgia, Franța, R. F. Germania, Grecia, Italia, Olanda, Norvegia, Portugalia. Pe **continentul latino-american** sînt țări care au abolit pedeapsa cu moartea încă de la sfîrșitul secolului trecut ori în cursul acestuia : Venezuela în 1863, Costa Rica în 1882, Ecuador în 1897, Panama în 1903, Columbia în 1910, Honduras în 1965, Nicaragua în 1981 ; alte state, cum sînt Argentina, Bolivia, Brazilia, au reintrodus pedeapsa capitală numai în timpul guvernărilor militare.

Evoluția în lume este, așadar, spre abolirea generală a pedepsei cu moartea. Iată de ce strigătul din Piața Victoriei „moarte pentru moarte" ne-a apărut ca o expresie a anacronismului politic, periculoasă prin consecințele ei în plan intern, nocivă prin reflexul ei internațional.

Desigur, dacă România vrea să intre în rîndul țărilor cu adevărat democrate, civilizate, trebuie să țină seama de tendința generală. Este rațiunea pentru care considerăm că hotărîrea Consiliului Frontului Salvării Naționale de a nu da curs procedurii de reintroducere în codul penal a pedepsei capitale apare nu numai temeinică și justă, progresistă și democratică, dar și în consens cu evoluția generală din lume.

Aurel Zamfirescu

HOBOE ВРЕМЯ

„De ce adevărul este cunoscut abia acum?"*

EVOLUȚIA evenimentelor din România a scos la iveală inconsecvența politicii noastre de informare, cel puțin într-un domeniu. Pînă mai ieri, relatam în culori destul de vesele despre viața „României frățești". Se înrădăcinase ideea că, dacă o țară este socialistă, în general acolo totul merge bine, că se pot ivi, firește, unele probleme, dar conducerea partidului „frățesc" vede căile de soluționare a lor. Azi afirmăm că, pe albastra Dunăre, s-a autocultivat cu osîrdie tirania — una dintre cele mai cumplite din lumea contemporană.

Apar cîteva întrebări. Oare noi nu știam despre aceasta ? Despre nefericitele acțiuni economice care au afundat țara într-o mlaștină de proporțiile unei datorii de ordinul miliardelor. Despre modul în care poporul a fost jefuit pentru ca, plătind această datorie, regimul să poată ieși din mlaștină. Despre faptul că România a fost transformată într-un uriaș lagăr de concentrare, că fiecare se afla într-un „clopot de sticlă". În România circula o glumă amară : „Din trei oameni patru sînt informatori". Un grăunte de sinistru adevăr exista aici : informator era fiecare al patrulea. Cîte milioane însemna aceasta ? O armată de agenți secreți ! Și aceasta era o armată activă. Oricine era suspect cădea în mîinile atotputernicei securități.

Să admitem că, la Moscova, poate, nu se știa totul. Dar ce făceau reprezentanții noștri la București ? Oare culegerea de informații obiective despre „țara de reședință" nu face parte din îndatoririle lor oficiale ?

Că acolo se întîmplau multe nenorociri era clar pentru oricine a trecut prin România. Mă voi referi la propria-mi experiență modestă. Prima oară mi-a fost dat să văd România în anul 1960. În comparație cu noi, țara arăta înfloritoare. După 23 de ani, în 1983, nu am mai recunoscut-o. Era un ținut sărac, strîns în menghina groazei. Cozi la pîine, un jalnic sortiment de mărfuri de larg consum, paznici cu automate în apropierea fiecărei instituții, chiar și la intrarea în Muzeul satului (mori vechi de vînt, locuințe rurale tradiționale).

De altfel, trebuie să recunoaștem meritul conducerii locale. Ea a făcut totul ca aceste aspecte dezagreabile ale vieții să rămînă neobservate. La o întreprindere din orașul Sibiu nu mi s-a permis (deși exista aprobarea scrisă a ministerului) să trec mai departe de cabinetul președintelui comitetului sindical. Nu am reușit să invit acolo pe nici unul dintre muncitori : „unii erau ocupați, alții — la masă". Într-o cooperativă agricolă ne-am mulțumit cu primirea la conducere. Primirea — trebuie s-o spus — a fost excepțională. Pentru prima oară în cursul vizitei, am mîncat destul de bine. Dar, în ciuda tuturor rugăminților mele, gazdele tot nu mi-au permis să ies din sediul conducerii, să cunosc producția, să stau de vorbă cu țăranii. „Ce nevoie aveți ? Vă putem răspunde noi, aici, la orice întrebări".

Nu voi ascunde că mi-am împărtășit impresiile despre „țara socialistă frățească" în Comitetul nostru Central. Cu atît mai mult cu cît solicitarea a pornit de la un lucrător ce se ocupa de problematica românească. Dar, precum se vede, atît informațiile mele, cît și altele similare, provenite de la ziariști, diplomați, în anii stagnării, au fost lăsate în afara atenției. (Deși se poate presupune că o parte dintre informațiile primite de la lucrătorii noștri în România erau alcătuite în spiritul îndelungatei tradiții de a confirma o părere statornicită „sus", dar nu chiar aceeași ?! În orice caz, Ceaușescu a primit, după cum se știe, a doua oară Ordinul Lenin, probabil în urma unei hotărîri adoptate în secret. Opinia publică din România a întîmpinat acest act cu nedumerire și indignare. Cea sovietică (după cît se poate judeca, în majoritatea ei) — cu indiferență. Și, de fapt, cum și-ar fi putut forma o părere proprie despre ceea ce se petrecea într-o țară vecină, dacă informațiile obiective nu ajungeau, în general, la oamenii sovietici ? Normele de atunci ale relațiilor dintre țările socialiste prevedeau absența criticii reciproce deschise. Drept este că în unele epoci se făceau excepții. În epoca stalinistă — pentru iugoslavi, în cea hrușcioviștă și în cea brejnevistă — pentru albanezi și chinezi. Dar toate acestea erau excepții planificate, pe făgașul cărora acționa, în bună înțelegere, întreaga noastră propagandă, dezinformînd societatea, în loc s-o informeze.

Ce este necesar pentru ca situația să se schimbe ? Ca presa, radioul și televiziunea să devină, în sfîrșit, realmente mijloace de informare care să prezinte adevărata stare de lucruri din orice țară ? Este necesară o lege a presei. O lege care să spună limpede că mijloacele noastre de înformare în masă „sînt separate de stat" și au dreptul la propriul lor punct de vedere. Dar cine știe de cît timp mai este nevoie pentru a se adopta o asemenea lege, care irită birocrația aparatului. Cît timp aceasta nu există, cît timp dreptul presei noastre de a spune adevărul despre cele ce se întîmplă în orice punct al planetei nu este stipulat *de jure*, ziariștilor le rămîne să și-l afirme *de facto*.

Și în ce postură ne prezentăm în fața opiniei publice ? Ieri, ori lăudam ori treceam totul sub tăcere. Azi, post factum, înfierăm. Oare mîine cititorii ne vor da crezare ? Căci, în afară de România, mai avem „la activ" R.D.G., Cehoslovacia, Bulgaria. Mai sînt și alte țări despre care — ori de bine, ori nimic. Într-adevăr, este timpul să ne scuturăm de cătușele mușteniei.

Vladimir Jitomirski

* „Novoie Vremea" nr. 3/1990

PUNCTE DE VEDERE

ASSOCIATED PRESS

„Liderii comuniști — mari iubitori de vînătoare"

Conducătorii comuniștii est-europeni din vechea gardă își petreceau cea mai mare parte a timpului în afara privirilor oamenilor de rînd, arătîndu-se mai ales la ceremonii publice aranjate cu grijă.

Însă revoluțiile care i-au răsturnat au dezvăluit stilul lor de viață, adesea luxos, avînd o notă comună — dragostea pentru vînătoare. Mulți dintre ei erau mari ucigași de animale, își expuneau cu înfocare trofeele și pretindeau mari premii pentru vitejia lor.

Însă acesta era un gen de vînătoare care nu semăna cu sportul. Pentru ei, vînătorile erau spectacole, vărsări de sînge calculate, în care tehnica sau norocul reprezentau o mică parte.

N. Ceaușescu, T. Jivkov, J. Kadar, E. Honecker, cîteva înalte oficialități din Cehoslovacia au fost cu toții niște vînători entuziaști.

Potrivit celor transmise de agenția cehoslovacă „CTK", persoane oficiale participante la partidele din Cehoslovacia vorbesc despre adăposturi particulare de vînătoare, despre zboruri cu elicopterul spre locuri de vînătoare preferate, despre oficialități care vînau din limuzinele lor. Adevărații vînători considerau aceste fapte drept acțiuni de „asasinare a animalelor". Din cele relatate de membri ai Asociației Vînătorilor din Cehoslovacia reiese că această „elită de vînătoare" nu numai că cheltuia, în acest scop, mii de dolari, dar nu respecta deloc tradițiile și etica vînătorii. În R.D.G., Honecker, W. Stoph și locotenenții lor foloseau cel puțin 30 de zone de vînătoare din țară rezervate pentru înalte oficialități comuniste, scrie revista vest-germană „Stern".

Proprietatea de la țară a lui Honecker includea o cabană de vînătoare luxoasă la Drewitz, lîngă Neubrandenburg, situată într-o zonă cu o suprafață de 11 000 ha pădure, închisă accesului public. Agenții silvici din regiunea respectivă povestesc că liderul est-german și alții vînau în spațiul crescătoriilor de animale sălbatice sau le vînau noaptea orbindu-le cu reflectoare puternice.

În 1977, Bucureștiul a fost locul unei ciudate expoziții unde au fost expuse trofeele de vînătoare ale conducătorilor comuniști. O jumătate de milion de oameni au fost mobilizați s-o vizioneze. Intrarea era dominată de un urs brun, despre care s-a spus că reprezintă un nou record mondial în materie. Au fost expuse în total 108 trofee ale lui Ceaușescu, între care blănuri și capete de urs, colți de mistreți, coarne de cerbi și căprioari, împreună cu medaliile pentru tehnica sa. La expoziție a fost lăudat și T. Jivkov pentru un trofeu de cerb vînat în anii '70, care a doborît recordul mondial în acest domeniu.

Referindu-se la partidele de vînătoare ale lui Ceaușescu, Ion Pacepa scria în cartea „Orizonturi roșii" că o mică armată de pădurari din toată țara nu făcea altceva decît să-i pregătească acțiunile respective. Către asfințitul soarelui, ei puneau ca momeală pentru urși cîte o jumătate de hoit de cal în drumul acestora către sursele de apă și, cînd fiara se pregătea să mănînce, Ceaușescu era chemat repede să-l omoare cu o armă specială care putea fi folosită pe timp de noapte.

Din nou
la ordinea
zilei

Victoria revoluției a creat premisele declanșării unui amplu proces de democratizare a societății românești, inclusiv în domeniul legislației privind libertatea de deplasare.

Aceasta creează bazele necesare pentru ca relațiile comerciale și economice ale României cu S.U.A. să se întemeieze pe aplicarea integrală a clauzei națiunii celei mai favorizate în conformitate cu tratatele încheiate de cele două părți.

În consecință, Ministerul Afacerilor Externe este împuternicit să declare nulă Declarația din 29 februarie 1988, abuzivă și unilaterală a vechiului regim, prin care se renunța la acordarea de către S.U.A. a clauzei națiunii celei mai favorizate. România consideră că, în prezent, sînt reunite toate condițiile ca între cele două țări să se reia desfășurarea schimburilor bilaterale, cu acordarea clauzei națiunii celei mai favorizate, pe baza Acordului dintre cele două părți încheiat în 1975, precum și a angajamentelor decurgînd din participarea lor la Acordul General pentru Tarife și Comerț (GATT).

(Declarația Ministerului Afacerilor Externe)

CLAUZA națiunii celei mai favorizate

Clauza națiunii celei mai favorizate constituie o prevedere într-un acord comercial internațional, în baza căreia un stat consimte să acorde unui alt stat avantajele pe care le-a acordat sau ar putea să le acorde oricărui alt stat. Prezentă, ca stipulare juridică, pentru prima dată în cadrul acordului comercial anglo-francez din 1860, clauza națiunii celei mai favorizate definește, ca atare, un principiu al relațiilor economice dintre state, conform căruia acestea își acordă reciproc același tratament comercial, identic celui pe care fiecare dintre părți il aplică față de oricare alt terț. Este vorba, deci, de o formulare mai concretă a principiului tratamentului comercial reciproc egal : dacă un anumit tratament este aplicat unui partener comercial, același tratament este așteptat din partea celui din urmă, și același tratament este aplicat oricărui terț și este așteptat din partea oricărui terț (dacă, desigur, și acesta este legat prin clauza respectivă).

În cadrul GATT (Acordul General pentru Tarife și Comerț, ce a început să funcționeze practic din 1948), țările membre (numite Părți Contractante) sînt legate între ele prin clauza națiunii celei mai favorizate, care constituie principiul fundamental al colaborării în această organizație. Acordul comercial multilateral pe care il constituie GATT presupune ca mijloacele de reglementare comercială (respectiv mijloacele folosite pentru protejarea economiei proprii a unei țări de afluxul produselor străine) să fie numai de natură tarifară (adică taxe vamale), excluzîndu-se, în principiu, utilizarea mijloacelor numite netarifare (in special contingentări, restricții cantitative). De aceea, pentru o lungă perioadă, GATT și-a axat activitatea în vederea obiectivului propus — al liberalizării comerțului mondial — pe reducerea taxelor vamale în schimburile internaționale. Astfel, au fost organizate mai multe runde de negocieri comerciale multilaterale, în cadrul cărora au fost convenite reduceri concertate de taxe vamale, în diferite proporții, la un șir important de produse. Practica a arătat că, pe măsura diminuării tarifelor vamale, au crescut nu numai în importanță, dar și numeric mijloacele netarifare (cote, contingentări, restricții cantitative, alte reglementări prohibitive etc). S-au înmulțit, astfel, cererile reciproce din partea unora din țările membre de a se desființa sau reduce aceste bariere, care sînt, de fapt, interzise potrivit principiilor GATT. Ca urmare, în ultimul timp, negocierile din cadrul GATT includ pe agendă și problema reducerilor barierelor netarifare.

De-a lungul anilor, a fost necesar, de altminteri, ca, pe un plan mai general, reglementările GATT să fie adaptate condițiilor existente. De pildă, unele adaptări au fost reclamate de participarea la GATT a unor țări în cadrul cărora comerțul exterior a fost monopol de stat sau s-a desfășurat planificat. În cazul acestor țări (printre care și România) — în al căror comerț exterior au avut semnificație nu atît mijloacele de reglementare tarifară, ci mai mult cele stabilite prin plan — s-a adoptat formula, care, în principiu, este următoarea : țările respective participante la GATT beneficiază la export de reducerile de taxe vamale convenite de celelalte țări din GATT, în schimbul obligației de a spori, anual, în anumite cuantumuri sau în anumite proporții, importurile din celelalte țări membre ale GATT.

O adaptare fundamentală s-a dovedit necesară odată cu convenirea pe plan larg internațional (sub egida ONU și UNCTAD) asupra principiului constituirii unui sistem generalizat de preferințe comerciale în favoarea țărilor în curs de dezvoltare. Acest principiu reprezintă, din punctul de vedere al GATT, o derogare de la principiul ce stă la baza Acordului General pentru Tarife și Comerț — clauza națiunii celei mai favorizate. Aceasta statuează, după cum s-a menționat, tratamentul comercial reciproc egal și el este firesc să opereze în general, respectiv între parteneri egali din punct de vedere economic (adică din punctul de vedere al nivelului dezvoltării). În schimb, sistemul generalizat de preferințe este bazat nu pe reciprocitate, ci pe nereciprocitate, presupunînd ca țările dezvoltate să acorde un tratament comercial preferențial țărilor în curs de dezvoltare, fără să se aștepte la un același tratament din partea acestora din urmă. „Derogarea" este obiectiv legitimă. Datorită gravelor decalaje de dezvoltare, țările dezvoltate și cele în curs de dezvoltare nu se prezintă, actualmente, pe picior de egalitate, pe piața mondială, în schimburile internaționale, primele fiind, de fapt, avantajate, iar ultimele, dimpotrivă, dezavantajate. Tratamentul comercial reciproc egal nu este, deci, de ajuns, ci numai printr-un tratament preferențial în favoarea țărilor în curs de dezvoltare se poate asigura o autentică egalitate, adică o reală reciprocitate a avantajelor. De curînd, derogarea menționată a fost „de facto" prelungită cu titlu temporar în cadrul GATT, avînd în vedere menținerea și chiar adîncirea decalajelor de dezvoltare.

Scurt istoric

— Aprilie 1975. La București se semnează un acord privind relațiile comerciale dintre România și Statele Unite ale Americii, care prevede, între altele, și acordarea reciprocă a clauzei națiunii celei mai favorizate.

— Iulie 1975. Camera Reprezentanților aprobă rezoluția prin care se acordă României clauza națiunii celei mai favorizate.

— Aprobarea de către Congresul S.U.A. a legii comerțului (1974) și a Acordului comercial dintre S.U.A. și România (3 august 1975, anexa B) conduce la acordarea clauzei pentru România pe perioade limitate (18 luni), cu posibilitatea reînnoirii ei. Legea comerțului din 1974 cuprinde o serie de condiționări, între care și amendamentul Jackson-Vanick, ce limita avantajele comerciale de pe urma clauzei țărilor care ar promova o politică de restricții în domeniul imigrării.

— Conform stipulațiilor legii, clauza a fost reînnoită anual, după îndelungi audieri în Congres. În iunie 1983, președintele Ronald Reagan intenționează să revoce clauza, ca urmare a decretului din noiembrie 1982, prin care cetățenii care primeau aprobarea să se stabilească definitiv în străinătate trebuiau să restituie statului român cheltuielile pentru școlarizare. Aprobarea în grabă a unor emigrări îndepărtează, pentru moment, nemulțumirile și clauza este reînnoită. La aceeași metodă va recurge vechiul regim și în anii următori.

— Iunie 1987. Senatul votează (cu 49 pentru, 44 împotrivă) un proiect de amendament privind prelungirea clauzei acordate României, însă cu suspendarea pe o perioadă de șase luni, datorită nerespectării drepturilor omului și drepturilor religioase. Guvernul american nu a fost de acord, declarînd că o asemenea acțiune s-ar produce dincolo de stipulațiile amendamentului Jackson-Vanick ; concomitent, guvernul american ar pierde orice pîrghie de influențare asupra guvernului român în direcția respectării drepturilor omului.

— 26 februarie 1988. „Agerpres" este împuternicită să declare că, de la 3 iulie, va înceta acordarea clauzei, întrucît guvernul României nu dorește menținerea acesteia în condițiile amendamentului Jackson-Vanick.

— 3 iulie 1988. Stipulațiile clauzei națiunii celei mai favorizate încetează în raporturile dintre SUA și România.

După cum transmite agenția „Associated Press", Departamentul de Stat al S.U.A. a dat publicității o declarație în care sînt salutate hotărîrea României de a anula decizia fostului dictator privind renunțarea la clauza națiunii celei mai favorizate, precum și recentul decret referitor la dreptul la călătorie și procedurile de acordare a pașapoartelor, sublinîndu-se : „Aceste măsuri constituie noi dovezi că Frontul Salvării Naționale acționează în direcția extinderii drepturilor omului la toți cetățenii români".

Restaurarea statutului anterior al României pe plan comercial — adaugă „A P" — reclamă o aprobare din partea președintelui George Bush, urmînd, de asemenea, să fie consultat și Congresul.

„Măsurile adoptate de guvernul român în direcția libertății de călătorie și emigrației, ca și acțiunile vizînd o democrație pluralistă multipartită vor constitui elemente importante în luarea în considerare de către noi a acestei aprobări" — *se adaugă în declarația Departamentului de Stat.*

Acordarea clauzei

În unele țări — cum este, de pildă, cazul Statelor Unite — acordarea clauzei națiunii celei mai favorizate altor țări este, în prezent, de competența nu a puterii executive (guvernamentale), ci a organismului parlamentar. În SUA, această reglementare operează de la mijlocul anilor '70 — prin adoptarea așa-numitului amendament Jackson-Vanik (care leagă acordarea clauzei de liberalizarea politicii de emigrare în țara beneficiară) — și se aplică doar în cazul unor noi țări solicitante, dar nu și în cazul acelor țări care primiseră clauza, din partea Executivului american, înainte de adoptarea respectivei reglementări. Tuturor țărilor estice care sînt Părți-Contractante la GATT (Iugoslavia, Polonia, România, China, Ungaria) li s-a acordat, de către SUA, clauza națiunii celei mai favorizate, dar numai în cazul ultimelor trei dintre ele se aplică reglementarea privind aprobarea de către organismul parlamentar (la recomandarea pozitivă a guvernului), în timp ce, în cazul primelor două, nu, întrucît acestea au primit clauza înainte de adoptarea reglementării amintite. De aceea, guvernul american (și nu Congresul) a fost acela care a suspendat clauza națiunii celei mai favorizate pentru Polonia, în urma instituirii legii marțiale în această țară, și tot guvernul a fost acela care a putut decide ridicarea acestei suspendări cînd a considerat că s-au întrunit condițiile (respectiv trecerea în Polonia spre o societate democratică).

În cazul României, avînd în vedere demersul noului guvern democratic de a reclama din nou accesul la clauza națiunii celei mai favorizate acordată de SUA, este nevoie nu doar de o recomandare favorabilă din partea Executivului american, ci și de o aprobare a Congresului.

În noua situație s-ar putea crea condiții și pentru o reanalizare globală a problemei, îndeosebi în sensul acordării clauzei pe o perioadă mai îndelungată — prin abandonarea procedurii reînnoirii ei din an în an —, ceea ce ar conferi stabilitate în relațiile de afaceri, în interesul dezvoltării schimburilor româno-americane.

Interesele și pierderile românești

Interesul unei țări membre a GATT de a avea acces la clauza națiunii celei mai favorizate din partea altei țări membre a GATT este legat, în esență, de posibilitatea de a beneficia de reducerile de taxe vamale convenite în cadrul organizației de-a lungul anilor. Să luăm exemplul României în relațiile sale cu SUA. Cînd un client american importă un produs din România, el va plăti furnizorului român prețul convenit în contract și, în plus, va achita statului american contravaloarea taxei vamale procentuale percepute la importul produsului respectiv. Dacă, de pildă, la produsul în cauză, s-a convenit, de-a lungul anilor, în cadrul GATT, o diminuare să zicem în proporție de 2/3 a taxelor vamale, aceasta înseamnă că, pe piața americană, produsul străin va întîlni o taxă vamală redusă să spunem la 10 la sută asupra valorii produsului față de una de 30 la sută în 1947 (sau cînd produsul și-a făcut, pentru prima dată, apariția pe piață). Dacă produsul respectiv costă 100 dolari, importatorul american va trebui, deci, să plătească 110 dolari în cazul în care România are clauza națiunii celei mai favorizate, dar 130 dolari în cazul în care România nu are această clauză. În ultimul caz, produsul românesc se scumpește, iar importatorul american se va îndrepta, în mod firesc, spre alt furnizor, dintr-o țară care se bucură de statutul clauzei națiunii celei mai favorizate.

La nivelul unei țări în ansamblu, interesul în a beneficia de clauza națiunii celei mai favorizate din partea alteia este în dependență directă de structura exporturilor sale în corelație cu configurația listei de tarife vamale a celei din urmă. În SUA, de pildă, configurația listei de taxe vamale este cea caracteristică, în general, țărilor puternic industrializate : taxe vamale mici sau inexistente la importurile de materii prime; taxe vamale mai ridicate la produsele industriale prelucrate, dintre care cele mai înalte se referă la acele produse industriale „pe care le poate fabrica oricine"; taxe vamale comparativ mult mai mici în cazul acelor produse legate de tehnologii de vîrf (căci nimeni nu are interes să se „apere" de produse de înaltă tehnologie !). Iar reducerile de taxe vamale, de-a lungul anilor, au vizat îndeosebi produsele cu industrializare slabă sau intermediară. Interesul economic, de pildă, al URSS în dobîndirea clauzei națiunii celei mai favorizate din partea SUA este mai mic decît în cazul României, întrucît predominanța masivă, în exporturile sovietice, a materiilor prime face să existe condiții relativ favorabile de acces cu sau fără clauză (căci taxele vamale la materii prime au fost și sînt, oricum, puțin importante). Pentru România, interesul este însă, deosebit, deoarece, în exporturile industriale românești, prevalează, din păcate, tocmai acele produse „pe care le poate face oricine" și în cazul cărora reducerile de taxe vamale de-a lungul anilor au fost mai semnificative.

Ceea ce a pierdut România de pe urma renunțării la clauză — decizie luată de regimul Ceaușescu din motive de orgoliu contraproductiv, cu formula „unde am trăit 2000 de ani fără clauză vom mai trăi încă 2000" — a depins de ponderea, în totalul exporturilor țării, a produselor la care diferențele de taxe vamale întîlnite pe piața americană, față de situația anterioară, au fost deosebit de importante. La nivelul unui an, se apreciază a fi vorba de o pierdere de circa 200—250 milioane dolari, echivalentă cu aproximativ jumătate din exporturile pe care România ajunsese să le facă în SUA.

Declarația ambasadorului S.U.A.

Guvernul Statelor Unite salută anunțul făcut la 9 ianuarie 1990 de dl ministru al afacerilor externe, Sergiu Celac, cu privire la abrogarea de către guvernul numit de Frontul Salvării Naționale a decretului din februarie 1988, prin care Ceaușescu renunța la clauza națiunii celei mai favorizate în condițiile amendamentului Jackson-Vanik care prevede libertatea de emigrare.

Salutăm, de asemenea, recentul decret al guvernului român privind înlăturarea restricțiilor aplicate deplasărilor în străinătate și simplificarea formalităților de eliberare a pașapoartelor. Aceste măsuri constituie dovezi în plus că Frontul Salvării Naționale acționează în direcția garantării drepturilor omului pentru toți cetățenii români.

Administrația Bush va dori să se consulte îndeaproape cu Congresul, deoarece acordarea din nou a clauzei națiunii celei mai favorizate necesită o nouă aprobare prezidențială, conform amendamentului Jackson-Vanik. Măsurile luate de guvernul român în direcția libertății de a călători și de a emigra vor fi relevante în luarea deciziei privind acordarea clauzei națiunii celei mai favorizate României.

Alan Green Jr.

Relațiile cu România

● Frank Wolf, *republican din statul Virginia, a fost prima oficialitate americană care a vizitat România după Revoluția din 22 decembrie. La încheierea vizitei sale, el a declarat că Statele Unite vor fi foarte active în România, deoarece manifestă preocupare față de această țară.*

Frank Wolf a vizitat, prima oară, România în 1984 ; ulterior, el a inițiat o serie de proceduri, în Congresul S.U.A., în baza cărora României i s-a retras clauza națiunii celei mai favorizate, datorită situației grave din domeniul drepturilor omului. „În timpul celei de-a doua vizite în România, în 1988, am constatat că situația s-a agravat. Regimul lui Ceaușescu era paranoic și, în consecință, situația din această țară s-a deteriorat în continuare."

Acum, Frank Wolf s-a arătat impresionat de lupta poporului român împotriva regimului Ceaușescu și a elogiat obiectivele programului FSN, adăugînd că sînt necesare garanții că democrația va fi, într-adevăr, introdusă.

● *Al doilea congresman american care a vizitat România după decembrie 1989, a fost* Chester Atkins, *democrat din Massachusetts, membru al comitetului pentru alocații din Camera Reprezentanților.* „Trecerea de la unul din cele mai represive regimuri ale secolului nostru la un guvern provizoriu care încercă să fie cît de deschis se poate — *a spus dl Atkins* — implică sarcini enorme privind alegerile libere, democrația, a cărei infrastructură este inexistentă, descentralizarea economiei. Libertatea religioasă, recunoașterea și respectul minorităților etnice vor constitui mari îndatoriri ale guvernului, dar și un semn către lume că schimbările din România sînt reale și permanente".

Chester Atkins a anunțat că va cere comisiilor Congresului să examineze, fără întîrziere, problema restabilirii clauzei națiunii celei mai favorizate acordate României.

Pagini realizate de Ilie Șerbănescu și Stelian Țurlea

Pe urmele istoriei

DEMOCRAŢIA LA ROMÂNI 2

Sensul întoarcerii spre tradiţie nu trebuie interpretat ca o revenire la formele veacului dispărut, ci la spiritualitatea lui, o întoarcere la organic, la concepţia vieţii de odinioară, la principiile de ierarhie a societăţii şi mai ales la ierarhia inspirată din merite naţionale. Căutarea tradiţiei porneşte de la unele imperative actuale ale societăţii româneşti, de la ceea ce poate apărea astăzi ca posibil şi necesar pe linia evoluţiei. Nu căutăm concepţiile individualiste şi mecaniciste ale veacului al 19-lea, care şi-au pierdut eficacitatea şi şi-au epuizat conţinutul. Întoarcerea la tradiţie vrea să contribuie la constituirea unei unităţi sufleteşti a naţiunii, peste deosebirile de clasă, de ideologie, de interese imediate. Pentru că — e limpede astăzi — nici oamenii, individual, nici naţiunile, în totalitatea lor, nu mai pot trăi fără o afirmare concretă a unităţii organice a comunităţii naţionale. Aşadar, ne întoarcem spre tradiţie, găsind în această acţiune o actualitate şi un sens, reconstituirea unităţii populare a naţiunii, pierdută în deceniile de dictatură.

Am putea spune că prima Constituţie dată de români şi care a şi funcţionat a fost Statutul lui Cuza, din 2 iulie 1864, care modifica Convenţia de la Paris din 1858. Supus plebiscitului, la 21 mai 1864, a fost aprobat cu o imensă majoritate. Mai mult, domnitorul Cuza a obţinut, tot în mai 1864, din partea Comisiunii ambasadorilor marilor Puteri europene de la Constantinopol, recunoaşterea dreptului de suveranitate internă. „România reintră în autonomia ei lăuntrică", declara domnitorul Cuza, în manifestul către ţară din 2 iulie 1864. De acum înainte, modificările electorale din România nu mai trebuiau să ceară aprobarea marilor puteri.

Cu toate că Statutul lărgea dreptul de vot, el era, de fapt, o Constituţie restrictivă. Puterea executivă avea preponderenţă asupra celei legislative (legiuitoare, cum i se zicea pe atunci). Parlamentul era transformat din unicameral în bicameral, dar, de fapt, puterea lui era mult mai mică decît pînă atunci (adică de la 1858, de la Convenţiunea de la Paris, căci nu putem vorbi mai înainte de un parlament, în sensul modern al termenului, decît doar prin extrapolare nepotrivită). Domnitorul era acela care numea membrii Senatului. Tot el numea şi pe preşedintele Adunării Elective, dintre membrii ei. Pe drept cuvînt, atît liberalii cît şi conservatorii, reconstituiţi în partide, dar acţionînd în grupări cunoscute, s-au împotrivit Statutului lui Cuza, considerîndu-l un instrument de întărire a regimului, şi au organizat „monstruoasa coaliţie", care, la 11 februarie 1866, îl silea pe Alexandru Ioan Cuza să abdice. Sub locotenenţa domnească, instituită pînă la venirea în ţară a principelui Carol I, la 10 mai 1866, se elaborează, de către Consiliul de Stat, un nou proiect de constituţie, înaintat Adunării Deputaţilor prin Mesajul din 1 mai 1866. Cu modificările din secţiunile Adunării, propuse în raportul comitetului de delegaţi ai acestora, proiectul e adus în discuţia Adunării, la 16 iunie 1866. După 13 zile de dezbateri, e votat. La 30 iunie, domnitorul depune jurămîntul pe noua Constituţie şi, a doua zi, la 1 iulie, aceasta e publicată în Monitorul Oficial.

Textul de bază, pe care făuritorii noii Constituţii l-au urmărit îndeaproape, a fost Constituţia belgiană din 1831. În acele vremuri tulburi, cînd Unirea realizată în 1859 era ameninţată (tocmai izbucnise şi războiul austro-prusac), n-a fost timp pentru elaborări proprii, cu toate că în ţară exista deja o şcoală juridică românească, nu numeroasă, dar cu oameni bine pregătiţi în Apus. Alegerea Constituţiei belgiene ca model a fost foarte inspirată. Era Constituţia cea mai înaintată în multe privinţe şi cea mai echilibrată din Europa. Să nu ne închipuim, de altfel, că alte state, cînd şi-au adoptat constituţiile lor, nu s-au inspirat de la altele. Modelele francez, englez şi american sînt cele care inspiră pe toţi după ce se influenţa-

ÎN OGLINDĂ

Actul creator

Dintre toate primejdiile pe care le întrezăresc în această perioadă fierbinte şi fierbîndă, cea mai gravă mi se pare nerăbdarea : se poate strecura fără obstacole, ne poate învălui, ameţi şi înşela raţiunea, pe cei mai slabi dintre noi ne poate îndemna la acte necugetate. E cu atît mai gravă cu cît este de înţeles : după decenii de închistare, opresiune, lipsă de orizont, scuturarea bruscă a tuturor lanţurilor, căderea tuturor structurilor unui regim instaurat nu acum un sfert de veac, ci imediat după război, atunci conturîndu-se, fără tăgadă, şi miezul viitoarei dictaturi cumplit de opresive, după decenii în care nimic nu era mai primejdios decît să gîndeşti, eliberarea se poate asemui spulberării unor imense zăgazuri, puhoaiele făcîndu-şi loc nestingherite spre toate zările. Nerăbdarea aceasta tinde să distrugă — dacă nu a făcut-o deja — consensul naţional evident în zilele Revoluţiei. Dar, în structura lor, lucrurile se arată în mod necesar mai complexe.

Imensele sarcini pe care şi le-au asumat Frontul şi guvernul apar copleşitoare din toate punctele de vedere. Măsurile luate erau cele necesare şi au fost salutate ca atare. Au existat erori sau ezitări, pînă la un punct de înţeles, în numiri, în adoptarea unei decizii sau alteia, uneori chiar în graba cu care acestea au fost anunţate. Nimeni nu cred că i-a suspectat de rea credinţă. Însă, treptat, apar nemulţumirile, datorită nerăbdării cu care se doreşte înlăturarea peste noapte a tuturor urmelor trecutului, act pe care îl soçotesc şi periculos, şi imposibil. Vrem haosul ? Cîţi dintre cei nerăbdători propun soluţii, odată cu demolarea ? Cîţi dintre noi înţelegem, mai cu seamă, că ne aflăm, totuşi, într-o perioadă de tranziţie ? După ce ne-a fost furată încrederea, nu mai sîntem, oare, capabili, să credem că cineva nu doreşte să ne înşele ? Mai ales, nu trebuie să reacţionăm, dacă nu toţi, măcar cît mai mulţi, atunci cînd apar distorsiunile şi adevărul de acum ni se înfăţişează vopsit în cine ştie ce culori ademenitoare ?

Dar este foarte posibil ca mare parte din nemulţumire şi chiar din nerăbdare să se datoreze neînţelegerii ; mai ales neelucidării unor momente. Dacă perioada este de tranziţie, dorinţa unora de a rămîne la putere devine suspectă ; nimeni n-a clarificat aspectul acesta, pentru că, fără a pune la îndoială capacitatea celor mai mulţi aflaţi acum în conducere, ei n-au fost aleşi de popor şi, ca atare, nu se poate înlocui un totalitarism cu o altă putere autoimpusă. Cu toţii dorim alegeri echilibrate şi, de aceea, unii solicită amînarea lor, întrucît lipsesc clarificările. Într-un fel se va desfăşura campania dacă alegerile din aprilie sînt menite doar să numească o adunare constituantă, cu rolul dezbaterii şi adoptării Constituţiei viitoare, după care să se dizolve şi să urmeze alte alegeri ; şi în alt fel se va desfăşura campania dacă această adunare va numi un guvern de durată. Dar, şi într-un caz, şi în celălalt, cu cît perioada va fi mai scurtă, cu atît se va limita pericolul destabilizării şi posibilelor înfruntări cu neprevăzute consecinţe.

Deoarece, pe măsură ce ne vom îndepărta de momentul Revoluţiei şi vor continua să lipsească necesarele clarificări, neîncrederea va spori. Pericolul ca revoluţia să ne fie furată, cum s-a spus, este real, dar pe două planuri : pe de o parte, de unii din cei ajunşi la conducere, care ar intenţiona să se agaţe de putere — acestora, o prelungire a perioadei de tranziţie le-ar întări aparenţa de legitimitate ; pe de altă parte, prin actele nesăbuite ale celor nerăbdători, şi mai cu seamă ale oportuniştilor sau duşmanilor revoluţiei, despre care puţini vorbesc, deşi cu toţii ştim că există. E foarte uşor să te declari acum anticomunist, antisocialist, antifront şi aşa mai departe. E foarte uşor ca, prin sloganuri goale de conţinut, să intimidezi sau să cîştigi nemeritata platformă. Este foarte uşor să critici şi să desfiinţezi măsurile adoptate, fără să propui alternative logice. Legea trebuie să rămînă măsura obligatorie de conduită în societate.

Mai ales nu uit — şi cred că nu trebuie să uităm — că prioritar este acum (şi va fi şi în viitor) actul creator. Sensul acestuia este sensul esenţial, opus distrugerii : evitarea haosului. Partidele, legile, noile măsuri, noile instituţii, munca fiecăruia — toate alcătuiesc piramida socială, în care fiecare lespede îşi are rolul său, ce nu poate fi ignorat. Nerăbdarea produce neîncredere ; neîncrederea duce la instabilitate şi nesiguranţă ; toate la un loc hrănesc intoleranţa care spulberă opinia şi imaginea celuilalt, dialogul şi calmul social. Actul creator poate fi cea mai formidabilă armă împotriva nerăbdării, a verigii de bază a acestui lanţ distrugător. Noi înşine croim acum viaţa noastră şi a urmaşilor noştri. Să ne lăsăm cuprinşi de indiferenţă sau de nepăsare, sau de neputinţă ?

Stelian Ţurlea

seră reciproc. Firește, modelul a fost adaptat realităților românești. Nu s-a preluat totul și, cînd s-a făcut, ceea ce s-a preluat s-a umplut de un conținut românesc.

Constituția din 1866 este cea dintîi Constituție românească întocmită de reprezentanții legitimi ai națiunii române, pe baza principiului cîștigat de Al. I. Cuza, în 1864, prin care se recunoștea suveranitatea interioară a țării. Dacă Statutul de la 1864 era prima Constituție dată de un Domn român, cea de la 1866 era prima întocmită printr-un acord de voință, adică între Adunarea Deputaților, reprezentînd națiunea, și suveran. Constituția de la 1866 are 133 de articole, împărțite în 8 titluri sau capitole. Nu ne vom referi, în continuare, la capitolele care tratează elementele constitutive ale statului, teritoriul, populația, finanțele, puterea armată, nici chiar asupra capitolului al II-lea, care se referă la drepturile cetățenilor. Aceste drepturi sînt practic toate recunoscute, dar valoarea lor rămîne legată de sistemul puterii, de mecanismul și jocul organismelor sale. Și sistemul puterii este tratat de capitolul al III-lea al Constituției de la 1866. Această Constituție introduce trei principii : principiul suveranității naționale, potrivit căruia toate puterile emană de la Națiune, principiul guvernării reprezentative, după care Națiunea nu poate guverna decît prin delegații ei, și principiul separării puterilor în stat, în legislativă, executivă și judecătorească, ai căror titulari sînt independenți unii de alții.

Prima din aceste puteri este cea legislativă. Ea era exercitată de parlament, constituit din Adunarea Deputaților și Senat, și de către rege. Numai acordul de voințe ale acestor trei ramuri ale puterii legislative asigura funcționarea puterii legislative. Acordul de voință al Adunării Deputaților și Senatului se făcea prin votare, iar al regelui prin sancționarea și promulgarea legii. Fără această sancționare, opera legislativă a parlamentului nu avea decît valoare de proiect. Dreptul de participare la opera legislativă al celor două camere ale parlamentului nu era egal. Numai Adunarea Deputaților putea vota bugetul sau legea anuală de finanțe. Faptul era o caracteristică a dreptului public românesc, neîntîlnită în Anglia, Franța sau Belgia, și o găsim prima oară în Statutul lui A. I. Cuza din 1864. Tot așa, numai Adunarea Deputaților vota mai întîi legile referitoare la armată. În rest, guvernul putea adresa proiecte de legi, în mod egal, celor două Adunări.

Puterea judecătorească era putere distinctivă, independentă de puterea executivă. Constituția îi dădea, ca și în Belgia, această calitate. Nici o jurisdicție nu se putea crea decît în virtutea unei legi. Nu se puteau crea mici comisii sau tribunale extraordinare. Instanțele judecătorești puteau constrînge, prin daune cominatorii, autoritatea administrativă, iar Curții de casație i se atribuise, prin Legea din 17 februarie 1912, mai mult decît pînă atunci, dreptul de a cenzura, la cererea unui recurent, actele administrative, proclamînd, dacă era cazul, ilegalitatea lor și cerînd autorităților administrative să intre sub puterea legii. Era aceasta o simplă prevedere, sau avea și efect practic ? La 17 decembrie 1911, o lege votată de parlamentul conservator desființează statutele existente ale Societății tramvaielor din București, din 1909, înlocuindu-le cu altele, favorabile Primăriei Capitalei și nu acționarilor (aceștia erau liberali). Dar Curtea de Casație respinge legea (ca și recursul ministrului Al. Marghiloman, la 16 martie 1912), considerînd-o neconstituțională. În urma acestei respingeri, guvernul lui P. P. Carp, din care făcea parte și Al. Marghiloman, își dă demisia.

Ion Bulei

Să folosim ori nu credite externe? Sau cînd?

Deși nu dispun de date precise, este probabil că, în cazul în care programele preconizate pentru trimestrul I vor continua, în vederea deblocării economiei prin reducerea unor exporturi (îndeosebi alimentare și produse petroliere) și prin creșterea unor importuri (de energie, materii prime și produse de consum), România va cunoaște, la sfîrșitul anului în curs, un deficit comercial de circa 1 miliard dolari, poate chiar mai mult. Aceasta înseamnă o finanțare externă corespondentă. Vor fi efectele pozitive sau negative ? Anticipările sînt premature. Oricum, însă, nu ar fi vorba de o sumă prea mare. Merită încercat și așa.

Problema care se pune, însă, este alta. Și nu este una numai de principiu. Este bine, sau nu, în situația actuală a economiei, să se recurgă la credite externe ? De fapt, întrebarea are mai multe fațete. Este bine sau nu, în general ? Este bine sau nu, acum ? Este bine sau nu, mai tîrziu ? Și anume cînd ?

Cred că în mintea multora există ideea că, odată descătușată de dictatură, România are, în vederea redresării economice, un avantaj în absența datoriilor externe, spre deosebire de multe alte țări est-europene aflate sub povara unor importante pasive financiare față de străinătate. În principiu, pare să fie vorba de un avantaj. Da, dar din păcate numai în principiu.

În primul rînd, pentru că antieconomicele chingi, care au încorsetat economia românească, nu au egal, probabil, în rîndurile țărilor est-europene. Niciunde, în această zonă, nu se atinsese un asemenea grad de centralism excesiv ; niciunde megalomania contraproductivă nu s-a manifestat mai atroce (poate doar în tristul exemplu, pe care fostul dictator părea să-l urmeze, al Coreei de Nord) ; niciunde între țările est-europene nu există structuri economico-industriale mai vlăguitoare și, în particular, un potențial de export mai slab (și, deci, o capacitate redusă de rambursare a unor credite externe). Cu alte cuvinte, moștenirea este mult mai grea și trecerea spre o economie normală cu atît mai dificilă.

În al doilea rînd, pentru că achitarea forțată a datoriei externe, în anii '80 a sleit profund o economie și-așa complet dezarticulată. Achitarea forțată a datoriei externe a evidențiat, în mod dramatic, capacitatea slabă de export a țării, rambursarea creditelor externe făcîndu-se îndeosebi pe seama amputării importurilor. Grav afectate au fost exporturile ce includeau unele importuri. Și, în timp ce exporturile au scăzut de la an la an, importurile au fost și mai sever reduse pentru a se degaja excedentele comerciale care să contribuie la achitarea datoriei externe. Un cerc vicios se instalase, care tindea să adîncească deficitul de energie și materii prime din economie, neacoperirea necesităților de consum ale populației, dezechilibrele și distorsiunile economice. Țara a fost practic deconectată tehnologic de o lume în accentuată înnoire, în chiar perioada celui mai bulversant avînt al științei și tehnicii. Dacă ar fi să ne luăm doar după nevoile țării (de energie, materii prime, tehnologii, produse de consum) și să recurgem la credite externe pentru finanțarea acestor nevoi, România ar ajunge, în doi—patru ani, la exact o îndatorare externă similară celei din momentul de vîrf de la începutul anilor '80. Și aceasta, desigur, în cazul, cu totul improbabil, că s-ar găsi furnizori externi atît de imprudenți de a oferi o finanțare în asemenea cuantumuri. Mai ales că furnizorii de credite își corelează strict oferta cu realizările din exporturi (adică cu capacitățile de plată) ale țării beneficiare și orice poticneli în export îi fac pe aceștia complet reticenți.

Putem, însă, față de actualele posibilități reale ale economiei, să ne permitem o asemenea abordare, chiar dacă am găsi — caz iluzoriu — amatori externi pentru o astfel de finanțare ? Personal nu cred. Finanțarea externă a unui consum mai ridicat n-ar duce decît la mascarea dezastrului economic și la dureri economice și sociale încă și mai mari pentru înlăturarea, mai tîrziu, a acestuia. Căci scadența nu ar putea fi decît cu foarte puțin aminată. De asemenea, apelul la credite externe pentru finanțări productive ar fi, în condițiile păstrării actualelor structuri economic-industriale, bani aruncați pe fereastră. Dictatura a fost eliminată. Dar structurile economico-industriale au rămas. Experiența însăși ne atrage atenția asupra caracterului nefast al folosirii creditelor externe pe articulația unor structuri economico-industriale producătoare de pierderi. Creditele externe contractate în perioada dictaturii s-au dovedit bani aruncați pe fereastră nu numai pentru că, în parte, au fost îndreptate spre proiecte industriale megalomanice și contraproductive, ci și pentru că, într-o bună măsură, au fost orientate spre întreținerea și funcționarea unor structuri industriale greșit concepute din start. Este vorba, îndeosebi, de finanțarea externă a unor importuri de țiței brut pentru funcționarea unor capacități de rafinare supradimensionate, în ideea aberantă că produsele astfel obținute — considerate, absurd, ca „prelucrate" deși rafinarea nu înseamnă, de fapt, prelucrare — ar putea oferi un cîștig prin livrarea lor la export. Cunoaștem unde a dus o asemenea abordare : la îndatorarea externă, la văduvirea economiei energetice de păcură, a transporturilor și agriculturii de motorină, a populației de benzină etc. Ca să nu mai vorbim de situația din metalurgie, unde importurile de minereu de fier sînt folosite, în bună parte, pentru producerea unor semifabricate a căror exportare are un aport valutar nul sau chiar negativ, unde producția de oțel brut pe locuitor (cea mai mare pe locuitor din lume ?!) constituie, probabil, și cel mai mare balast al economiei naționale. Toate aceste structuri industriale vlăguitoare nu au fost cu nimic clintite. Pînă ce aceste structuri nu vor fi eliminate, pînă ce nu va exista o concepție clară și coerentă asupra remodelării ansamblului structurilor economico-industriale nu cred nimerit să se apeleze la credite externe. Nimeni nu poate avea pretenția să se înfăptuiască o asemenea remodelare acum. Dar această sarcină se cere a intra urgent în studiul economiștilor.

După ce concepția asupra remodelării structurilor economico-industriale se va fi conturat, este nu numai nimerit, dar și necesar să se apeleze la credite externe pentru susținerea și grăbirea restructurării. De abia atunci poate fi folosit avantajul de principiu al României de a nu avea datorii externe. Să nu-l irosim pînă atunci !

Ilie Șerbănescu

Inaugurăm o nouă rubrică pentru informarea cititorilor noștri din surse autorizate, care se referă la probleme internaționale controversate, la situații de tensiune, criză și conflict. Revistă oferă fără părtinire posibilitatea exprimării părților direct implicate. În acest număr — interviuri cu ambasadorii palestinian și israelian la București.

„Sîntem pentru dezvoltarea dialogului cu S.U.A."

Fouad Al-Bitar

ambasadorul Statului Palestina la București

— În cercurile politice din Orientul Mijlociu se vorbește de 1990 ca despre un posibil „an al păcii". Care este părerea dumneavoastră în această privință ?

— Noi considerăm că OEP, Statul Palestina își aduc contribuția la promovarea procesului de pace din zonă. După cum știți, încă din 1988, noi am inițiat o acțiune de pace, care a avut un puternic ecou în rîndul opiniei publice mondiale. Conducerea palestiniană a depus eforturi deosebite și continuă pe această cale, inclusiv prin contacte la nivel internațional, în favoarea soluționării pe cale pașnică a conflictului din Orientul Mijlociu. În ultimele zile ale anului trecut, în Ierusalim a avut loc o mare demonstrație pentru pace la care au participat palestinieni, israelieni, europeni și chiar parlamentari din unele țări europene occidentale. Împotriva acestor manifestanți, care cereau ca 1990 să fie un „an al păcii", poliția israeliană a folosit forța. În tot acest timp, revolta populară — Intifada — s-a intensificat. A crescut, de asemenea, numărul morților și răniților din rîndul tinerilor palestinieni. Noi, Statul Palestina și OEP sîntem hotărîți să continuăm Intifada, în paralel cu intensificarea demersurilor diplomatice și politice pentru pace. Poporul nostru va lupta, și pe mai departe, pentru dreptul său la autodeterminare, pentru a avea un stat propriu.

— În ce stadiu se află dialogul dintre reprezentanții Statelor Unite și OEP ?

— Dialogul are o evoluție lentă, datorită relațiilor strategice dintre SUA și Israel. Cu toate acestea, se poate aprecia că modificări, fie și mici, au început să apară în atitudinea Administrației americane față de problema palestiniană. Pentru o superputere, cum sînt Statele Unite, nu este ușor ca, într-un interval de timp scurt, să treacă la schimbări politice majore. Înțelegerile între Statele Unite și Uniunea Sovietică privind o mai mare implicare în soluționarea conflictelor regionale sînt, în sfîrșit, un element favorabil pentru procesul de pace din Orientul Mijlociu. De aceea, noi sîntem pentru continuarea și dezvoltarea dialogului cu SUA pornind de la dorința noastră de a vedea, cît mai grabnic, instaurată pacea în zonă.

— La începutul acestui an, la Washington fusese programată întîlnirea dintre secretarul de stat american și miniștrii de externe ai Egiptului și Israelului. Întrevederea a fost amînată, fără a fi fixată o dată anume. Se poate vorbi, oare, de un nou impas în cadrul procesului de pace ?

— Nu cred că este vorba de un impas, ci de o evoluție mult prea lentă. În ceea ce ne privește, noi susținem orice întîlnire care are drept scop înlăturarea obstacolelor din calea păcii. Desigur, trebuie să se țină seamă de faptul că Statul Palestina și Israelul sînt principalele părți în conflict. De altfel, chiar în rîndul guvernului israelian există membri care insistă ca dialogul palestiniano-israelian să nu mai fie amînat. Noi considerăm că amintitul dialog poate să favorizeze convocarea unei conferințe internaționale de pace. Întîlnirea secretarului de stat american cu miniștrii de externe ai Egiptului și Israelului, ca și alte contacte diplomatice și politice reprezintă, neîndoielnic, pași reali pe calea păcii, dar adevăratul marș, ca să mă exprim metaforic, va începe doar odată cu declanșarea conferinței internaționale, sub egida ONU.

— Cu puțin timp în urmă, Uniunea Sovietică a hotărît să ridice nivelul de reprezentare al OEP la rang de ambasadă. În aceeași zi, ministrul de externe sovietic, Eduard Șevardnadze, s-a întîlnit cu ministrul israelian al științei și cercetării, Ezer Weizmann. Este oare o simplă coincidență ?

— Fără îndoială că Uniunea Sovietică depune eforturi susținute pentru instaurarea păcii în Orientul Mijlociu. Trebuie să spun că noi am așteptat ridicarea nivelului OEP la rang de ambasadă. Considerăm, de asemenea, că primirea dl. Weizmann de către înaltul demnitar sovietic ar putea crea Uniunii Sovietice condiții favorabile pentru a avea un rol mai important în apropierea punctelor de vedere ale părților aflate în conflict.

— În încheiere, aș dori, domnule ambasador, să cunosc opinia dumneavoastră în legătură cu evoluția relațiilor româno-palestiniene.

— De la început, lupta poporului nostru s-a bucurat de sprijinul și solidaritatea poporului român, exprimate prin diferite forme. De exemplu, mii de tineri palestinieni sînt absolvenți ai institutelor de învățămînt superior din România.

După căderea fostului regim din România, am avut mai multe întîlniri cu membri ai noului guvern. În timpul întrevederilor, am analizat căile pentru o dezvoltare mai largă și mai bună a relațiilor, în beneficiul ambelor părți.

Știți, desigur, că, în primele zile ale revoluției, mijloace de informare străine au lansat zvonuri nefondate împotriva unor țări arabe și a Statului Palestina. Multe personalități politice din România au declarat, însă, că aceste zvonuri nu au avut ecou.

Deși Statul Palestina nu are pămîntul său, noi putem, totuși, sprijini România în diferite domenii, mai ales în cel economic, prin rolul pe care îl jucăm în lumea arabă. După cum se știe, multe țări arabe și, mai ales, cele din zona Golfului importă o gamă largă de produse românești. Sîntem gata să acționăm spre a obține facilități pentru produsele românești pe piața arabă. Ne vom aduce contribuția și în alte domenii de activitate, cum ar fi știința și cultura.

Cum vom călători în străinătate?

Convorbire la Direcția pentru pașapoarte și evidența străinilor cu comandantul acestei direcții, domnul general-maior Valeriu Rozoleanu, și cu prim locțiitorul său, domnul colonel Ion Munteanu

— În timpul dictaturii, regimul pașapoartelor și al călătoriilor în străinătate a constituit, după cum bine se știe, o încălcare flagrantă a tratatelor și a convențiilor internaționale, a Cartei Națiunilor Unite, a prevederilor Actului final de la Helsinki și ale documentelor Reuniunii europene de la Viena, o nesocotire fățișă a unuia din drepturile elementare ale omului, cel al liberei circulații peste hotare a cetățenilor țării. Care este schimbarea esențială ce s-a produs după revoluție în legătură cu această problemă ?

— Decretul-lege al Consiliului Frontului Salvării Naționale privind regimul pașapoartelor și al călătoriilor în străinătate, din 8 ianuarie 1990, pornind tocmai de la principiul respectării integrale a drepturilor omului, inclusiv al liberei circulații a cetățenilor țării peste hotare, așa cum ați menționat și dv. în întrebarea pusă, a anulat aberantele reglementări din timpul dictaturii. Acestea erau în flagrantă contradicție cu normele de drept, cu prevederile înseși ale actelor și acordurilor internaționale semnate de statul român. În acest fel, țara fusese transformată într-o imensă închisoare din care se putea ieși numai după bunul plac al perechii dictatoriale. Refuzul de vize pentru călătorii în străinătate nu se mărginea numai la persoanele particulare. Chiar și pentru cei ce se deplasau în interes de serviciu, vizele se acordau cu greutate, după multe formalități și garanții din partea conducerilor întreprinderilor și instituțiilor de care aparțineau, cu supervizări și suprasupervizări. Bunul plac era dominant și în această privință, indiferent de necesitățile economiei naționale, ale relațiilor culturale, științifice etc.

În prezent, toate aceste anomalii dementiale au dispărut și, prin noile reglementări, am intrat, și noi, în rîndul națiunilor civilizate, prin respetcarea regulilor normale de deplasare liberă a oamenilor unde, cum și cînd doresc.

— V-am ruga să ne relatați cum se desfășoară activitatea direcției dv. în condițiile actuale ?

„Israelul dorește o cooperare regională și bilaterală"

Zvi Mazel

ambasadorul Israelului la București

— Comentatori ai scenei politice israeliene afirmă că există condiții favorabile pentru ca 1990 să devină un „an al păcii". Care este opinia dumneavoastră ?

— Israelul dorește pacea și face tot posibilul pentru a o obține pe baza negocierilor cu țările arabe. După cum este cunoscut, la sfîrșitul lunii mai 1989, premierul Shamir a lansat o inițiativă de pace în patru puncte. Sperăm, în continuare, că țările arabe și palestinienii vor accepta propunerile israeliene. Aș dori să menționez că, în cele patru puncte din care este alcătuit planul, se arată că țara noastră consideră important ca pacea dintre Israel și Egipt, bazată pe acordurile de la Camp David, să servească drept punct de plecare pentru lărgirea ariei păcii în regiune și cere un efort comun pentru consolidarea păcii și extinderea ei prin continuarea consultărilor. De asemenea, Israelul cere stabilirea unor relații de pace cu statele arabe cu care se află încă în stare de război, în scopul promovării unei soluționări cuprinzătoare a conflictului arabo-israelian, care să includă recunoașterea Israelului, negocieri directe, stabilirea de relații diplomatice, precum și cooperare regională și bilaterală. Totodată, Israelul cere eforturi internaționale, în primul rînd din partea marilor puteri, pentru a soluționa problema rezidenților din taberele de refugiați arabi din Cisiordania și Gaza. În fine, Israelul propune alegeri libere și democratice în rîndul locuitorilor arabi palestinieni din Cisiordania și Gaza, într-o atmosferă lipsită de violență, amenințări și teroare. La acest scrutin, vor fi aleși reprezentanți care să participe la negocieri pentru o perioadă de tranziție bazată pe autoguvernare. Această perioadă va constitui un text al coexistenței și cooperării.

Țările arabe au ignorat propunerile israeliene. Ulterior, președintele Mubarak a propus un dialog palestiniano-israelian. Problema este în ce condiții ar avea loc negocierile. Planul în zece puncte al președintelui Mubarak a fost urmat de inițiativa de pace în cinci puncte a secretarului de stat american, James Baker, care a sugerat o întrevedere la Washington cu miniștrii de externe ai Israelului și Egiptului, pentru a discuta viitoarea întîlnire palestiniano-israeliană de la Cairo. Israelul a formulat unele rezerve. De exemplu, țara noastră cere ca OEP să nu participe la convorbiri, palestinienii urmînd să fie prezenți prin intermediul reprezentanților lor din Cisiordania și Gaza. După cum știți, situația din Orientul Mijlociu e foarte complexă, conflictul arabo-israelian avînd rădăcini vechi și adînci. Noi considerăm că a fost făcut un mare progres, în urmă cu un deceniu, prin semnarea acordurilor egipteano-israeliene de la Camp David. În Orientul Mijlociu există țări care sînt conduse după interese personale, iar parlamentele nu pot, deși probabil ar dori-o, să semneze pacea cu Israelul.

— De curînd, ministrul israelian al științei și cercetării, Ezer Weizmann, a efectuat o vizită neoficială de o săptămînă la Moscova, în timpul căreia s-a întîlnit cu ministrul de externe sovietic, Eduard Șevardnadze, întrevedere apreciată, în cercurile politice israeliene, drept un eveniment. Considerați că relațiile sovieto-israeliene au intrat într-o nouă etapă ?

— În vara anului 1987, sovieticii au trimis o delegație consulară la Tel Aviv, care și-a început activitatea sub pavilionul ambasadei Finlandei, care reprezintă interesele sovieticilor în Israel. După un an, în iulie 1988, o delegație consulară israeliană a plecat la Moscova, unde își îndeplinește misiunea sub pavilion olandez. Există numeroase schimburi între Israel și Uniunea Sovietică pe linie culturală și sportivă. Evreii, care doresc să emigreze din Uniunea Sovietică, o pot face acum fără dificultate. După cum știți, emigranții evrei sovietici vin cu avionul sau cu trenul la București, de unde iau TAROM-ul spre Tel Aviv. Vreau să mulțumesc, pe această cale, României pentru sprijinul acordat.

Revenind la vizita d-lui Weizmann la Moscova, vreau să spun că ministrul israelian a semnat, împreună cu președintele Academiei de științe a URSS, un acord de cooperare. Sperăm că această vizită a contribuit la apropierea punctelor noastre de vedere. Întrucît Uniunea Sovietică a rupt cu noi relațiile diplomatice în 1967, considerăm că ea trebuie să aibă inițiativa în reluarea lor. Pașii mici au fost făcuți. Pașii decisivi se lasă încă așteptați.

— În încheiere, domnule ambasador, aș dori să cunosc opinia dumneavoastră în legătură cu relațiile dintre România și Israel.

— În primul rînd, vreau să subliniez că lupta poporului român pentru eliberarea de sub dictatură a fost îndeaproape urmărită în Israel. După evenimentele de la Timișoara, în fața ambasadei române de la Tel Aviv au avut loc demonstrații de protest. Solidaritatea noastră cu poporul român s-a materializat prin trimiterea, chiar în primele zile ale revoluției, a unui avion militar plin cu medicamente. Uniunea evreilor din România a donat zece tone de medicamente, haine și alte produse. Nava Tilia, aparținînd companiei de navigație israeliană „ZIM", a sosit zilele trecute în portul Constanța. La bordul ei s-au aflat containere cu echipament medical donat poporului român de către poporul israelian. Transportul a fost efectuat gratuit de către „ZIM", compania contribuind și ea, în acest fel, la sprijinul acordat României.

Relațiile dintre România și Israel sînt foarte bune, ceea ce ne face să privim cu încredere spre viitor. România ocupă, astăzi, poziția sa legitimă în Europa și în lume. De-a lungul veacurilor, din rîndurile poporului român s-au ridicat muzicieni, scriitori renumiți în întreaga lume. Acum, cînd gîndirea este liberă în România, puteți să vă aduceți o contribuție și mai mare la cultura universală. Noi, în Israel, dorim o dezvoltare a relațiilor bilaterale. Sîntem la două ore de zbor cu avionul. Mii de turiști israelieni vizitează, în fiecare an, țara dumneavoastră. În Israel trăiesc 400 mii de evrei veniți din România. Ei sînt legați de români prin cultura pe care au dobîndit-o, prin rudele și prietenii pe care îi au pe aceste meleaguri.

Declarații consemnate de Ștefan Cârjă

— După decret s-a renunțat la o serie de documente obligatorii anterior. Nu mai este nevoie de vreo aprobare din partea conducerii sau a organismelor de genul dispărutelor C.O.M. sau dovada de la Bancă prin care să se confirme că solicitantul are un cont în valută. Înainte, formularul, ce urma să fie completat de solicitant, conținea rubrici înșirate pe opt pagini mari tipografiate, un fel de autobiografie detaliată, cu rudele de toate gradele, în viață sau decedați. Cererea actuală conține doar cîteva rînduri pe o jumătate de pagină format vechi, solicitînd date ce sînt înscrise și în pașaport.

— În cazul obținerii pașaportului, buletinul de identitate eliberat de poliție rămîne, și el, asupra posesorului ?

— Pașaportul se eliberează la purtător pentru cinci ani, putînd fi prelungit ulterior pînă la 10 ani. Posesorului îi rămîne, în mod normal, asupra sa și buletinul de identitate.

— Conform decretului-lege privind regimul pașapoartelor și al călătoriilor în străinătate, vizele române de intrare-ieșire au fost desființate. În acest caz, puteți să ne specificați cu ce țări România are, în prezent, convenții referitoare la intrarea pe teritoriul respectivelor state fără viză ?

— Da, desigur. Să le enumerăm : Bulgaria, Ungaria, U.R.S.S., Iugoslavia, Cehoslovacia, R. D. Germană, Polonia, Austria, Turcia, Cipru, Finlanda, Islanda, San Marino, Maroc, Tunisia, Mexic, Costa Rica, Pakistan, R. P. Congo, Ghana, Guineea, Tanzania, Zambia, Sao Tome și Principe. În restul țărilor este necesară viza de intrare obținută de la serviciile consulare ale ambasadelor străine de la București și din alte capitale străine, primită direct de către solicitant.

Aș vrea să menționez că, încă înainte de apariția decretului-lege, au existat peste 3 000 de persoane care posedau pașapoarte, în special pentru plecare definitivă din țară, dar care nu reușiseră să obțină viza de intrare a statelor respective. Dintre acestea, 2 000 solicitaseră viza pentru Statele Unite ale Americii și nu primiseră un răspuns favorabil.

— Au fost cazuri de cetățeni plecați definitiv din țară și care, după revoluția de la 22 decembrie, s-au reîntors ?

— Da. De atunci au revenit în țară peste 1 200 de persoane plecate ca urmare a represiunilor suferite de pe urma regimului dictatorial. Unele dintre aceste persoane au adus la întoarcere ajutoare substanțiale, colectate pentru victimele și sinistrații din timpul evenimentelor.

Convorbire realizată de Adrian C. Ionescu

Din actualitatea internațională

Negocierile de dezarmare de la Viena

Ofensivă de pace la Palatul Hofburg

Corespondență de la I. Madoșa

Edificiu cunoscut și impunător, inimă a capitalei imperiale austriece de odinioară, Palatul Hofburg din Viena a redevenit, în aceste zile, gazda unor intense negocieri asupra aspectelor militare ale securității europene. La 12 ianuarie, după o întrerupere de mai puțin de o lună, a fost inaugurată, aici, cea de-a 5-a etapă a dialogului multilateral privind reducerea forțelor armate și armamentelor convenționale în Europa (C.F.E.), desfășurat, după cum se știe, în cadrul procesului general-european de securitate și cooperare, cu participarea celor 23 de state membre ale alianțelor militare existente pe continent — NATO și Tratatul de la Varșovia.

Actuala rundă, programată să se desfășoare pînă la 22 februarie, își propune să continue și să ducă mai departe, aprofundîndu-le, clarificările obținute în etapele anterioare, din 1989, mai ales în perspectiva dorinței generale de încheiere a unui acord substanțial, cuprinzător, încă pe parcursul noului an.

Noua fază a negocierilor C.F.E. prezintă, așadar, variate și reale motive de interes. Nu cred că greșesc, totuși, afirmînd că, în aceste zile, evenimentul care a concentrat mai mult atenția observatorilor, a cercurilor politice și de presă, l-a constituit — *tocmai prin ineditul său* — primul seminar asupra doctrinelor militare ale statelor europene, convocat, cu începere de la 16 ianuarie, în conformitate cu hotărîrea din octombrie a reprezentanților la noile tratative de întărire a încrederii și securității pe continent (C.S.B.M.) și ale cărui lucrări inițiale s-au desfășurat cu participarea a peste 30 de șefi de State Majore ale armatelor naționale și a altor oficialități militare de rang înalt.

Între cele două importante manifestări europene de la Palatul Hofburg există, desigur, o strînsă legătură. Mai întîi, pentru că interdependența problemelor dezarmării convenționale pe continent și a celor privind securitatea sau întărirea încrederii a fost statuată de la bun început, o dată cu inițierea lucrărilor celor două foruri, în pofida participării diferențiate la unul și la celălalt (statele membre ale alianțelor militare, la primul, și toate cele 35 țări semnatare ale Actului final de la Helsinki, la cel secund). În al doilea rînd, pentru că, prin însuși caracterul lui neobișnuit, seminarul asupra doctrinelor militare, a concepțiilor de apărare ale statelor participante, are reflexe și implicații pe ambele planuri ale negocierilor desfășurate la Viena. Discuțiile și clarificările așteptate aici, mai ales în contextul schimbărilor rapide și profunde din estul Europei, inclusiv din România, și al voinței declarate a statelor din această parte a continentului de accentuare a caracterului defensiv al doctrinelor lor militare, au cu alte cuvinte o relevanță deosebită atît pe planul sporirii încrederii, la nivel general-european, cît și al facilitării, prin aceasta, a preconizatului acord de dezarmare, de reducere a forțelor și armamentelor convenționale.

Stadiul de la care a pornit noua fază a tratativelor de dezarmare propriu-zisă, în domeniul convențional, este apreciat, aici, ca încurajator și relativ propice, în condițiile unui dialog responsabil, constructiv, finalizării acordului preconizat pentru toamna lui 1990 și omologării lui în cadrul unei reuniuni, la nivel înalt, conform unei propuneri ce pare a întruni adeziunea participanților.

Pe parcursul rundei anterioare, încheiată la 21 decembrie, delegațiile prezente au reușit să delimiteze mai multe convergențe și zone de contact ale pozițiilor reciproce, fapt evidențiat, cu prioritate, de unele similitudini existente între proiectele de acord pe care atît Vestul, cît și Estul le-au prezentat la 14 decembrie. Cu toate acestea, dificultățile nu lipsesc, și ele se referă, între altele, la însăși definiția

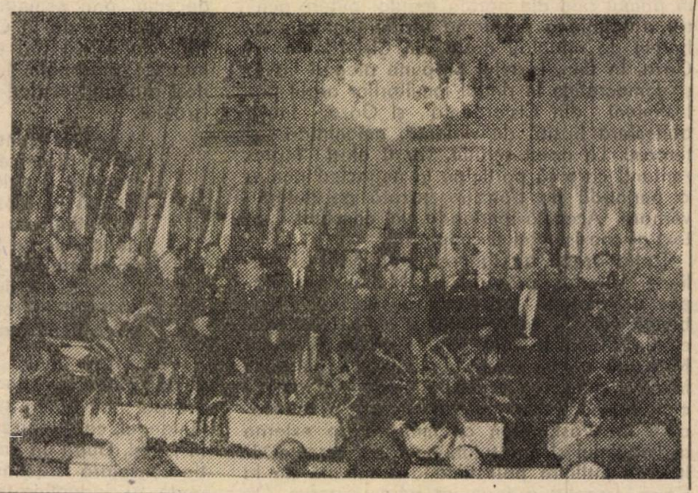

Imagine insolită la Palatul Hofburg din Viena : „fotografie de familie" a șefilor de State Majore, în deschiderea Seminarului privind doctrinele militare. Ministrul austriac de externe, Alois Mock, este al șaptelea de la stînga

dată de participanți unora dintre cele șase categorii militare aflate pe agenda negocierilor : efective, avioane de luptă, elicoptere, tancuri, vehicule blindate, de transport ale trupelor și artileriei. Chiar înaintea încheierii fazei precedente, la 21 decembrie, conducătorul delegației sovietice, Oleg Grinevski, și omologul său est-german, Klaus Dieter Ernst, s-au pronunțat, astfel, cu destulă vigoare, împotriva modului de „recunoaștere" a tancurilor avansat de țările occidentale. Diferendul provine din includerea „tancurilor ușoare", de către occidentali, în categoria vehiculelor blindate de transport al trupelor, în timp ce U.R.S.S. și ceilalți parteneri de negocieri consideră că acestea trebuie subsumate categoriei mai generale a tancurilor. Țările din Tratatul de la Varșovia obiectează că, potrivit concepției NATO, ele ar trebui să distrugă de 10—20 de ori mai multe tancuri decît Vestul și critică, totodată, faptul că occidentalii stabilesc plafonul admis de vehicule blindate la 30 000 unități, în timp ce, potrivit unor înțelegeri anterioare, acesta fusese fixat la 28 de mii. Pentru categoriile menționate, o singură definiție a fost adoptată pînă acum : cea a artileriei. Alte probleme ce vor fi discutate se referă la depozitele de armament, la împărțirea zonei dintre Atlantic și Urali, la care s-ar aplica viitorul acord, în diferite regiuni de reducere a trupelor și armamentelor, la schimbul de informații și control, și la măsurile de stabilitate, de natură să însoțească preconizatele reduceri de efective și armamente.

Cît privește veritabila premieră reprezentată de seminarul cu privire la doctrinele militare ale statelor semnatare ale Actului final de la Helsinki, convocat în cadrul negocierilor asupra noilor măsuri de securitate și de întărire a încrederii pe continent (C.S.B.M.), acesta are, în mod evident, un caracter oarecum „experimental" iar scopul urmărit coincide cu încercarea de evaluare a evoluției doctrinelor militare ale diferitelor state, mai ales în contextul „zguduirilor politice spectaculoase", cum se subliniază aici, din estul și din centrul continentului. De altfel, după opinia generală a observatorilor din capitala austriacă, tocmai aceste profunde mutații, convergente pe planul afirmării crescînde a unor interese naționale autentice, au dominat dezbaterile din primele zile ale lucrărilor, desfășurate cu participarea șefilor de State Majore și a altor oficialități militare de rang înalt (urmînd ca, în continuare, discuțiile să aibă loc la nivel de experți, pînă la 5 februarie). Făcîndu-se ecoul acestei noi situații, generalul Mihail Moiseev, șeful Marelui Stat Major al armatei sovietice, a declarat, în cadrul seminarului, că actualele schimbări din U.R.S.S. și din celelalte țări ale Tratatului de la Varșovia se desfășoară „în condiții de deplină libertate a acestor națiuni de a-și alege căile de dezvoltare și metodele proprii de construire a unei societăți noi, umane și democratice".

Un alt demnitar sovietic, generalul Nicolai Cervov, șeful departamentului pentru dezarmare al Marelui Stat Major, a declarat, la o conferință de presă, că schimbările din Est vor antrena modificări atît în structurile politice, cît și în cele militare ale Tratatului de la Varșovia. În urma apariției pluripartitismului în mai multe țări din Est, a spus el, Comitetul Politic Consultativ, cu funcția de organ director al alianței, „va înceta, probabil, să existe" în forma sa actuală. Explicația ? Desigur, faptul că organismul în cauză era alcătuit, în fapt, din secretarii generali ai partidelor comuniste din cele șapte țări membre ale Tratatului, iar unele dintre acestea au încetat să mai fie conduse de partidul comunist.

La rîndul său, generalul Colin Powell, șeful Comitetului mixt al șefilor de Stat Major ai armatei americane, a arătat că atît Estul, cît și Vestul au ajuns la concluzia comună că vremea confruntării în Europa trebuie să ia sfîrșit. „Este necesar să dărîmăm zidurile și să construim punți

între noi" — a spus el. Referindu-se la contactele bilaterale cu omologii săi din Tratatul de la Varşovia, ca şi la intervenţiile lor din primele zile ale seminarului, generalul american a arătat — la o conferinţă de presă — că a putut constata „manifestarea intereselor naţionale", în domeniul militar, ale fiecărei ţări în parte. „Este clar — a afirmat Colin Powell — că, în cadrul Pactului de la Varşovia, sînt în curs unele transformări. Cea mai mare parte a ţărilor membre ale acestui pact au optat pentru reducerea armatelor lor, nu numai din motive economice, ci şi pe baza propriei evaluări a necesităţilor în domeniul apărării, desigur independent de Moscova".

O serie de alte intervenţii şi luări de poziţie prilejuite de seminar confirmă evoluţia rapidă a situaţiei de pe continentul european, un continent pe care ne-am obişnuit, pînă acum, să-l privim ca iremediabil divizat, sursă permanentă de tensiuni şi animozităţi între două alianţe militare opuse. Reprezentanţii Cehoslovaciei, Ungariei, Poloniei, Bulgariei şi R.D.G. au insistat, în acest sens, asupra elementelor definitorii ale doctrinelor militare proprii, cu accent vădit pe afirmarea unor interese specifice ; şefii Statelor Majore cehoslovac şi ungar au evocat, în acest context, dorinţa continuării sau începerii de negocieri pentru retragerea trupelor sovietice din ţările lor.

Luînd cuvîntul în cadrul seminarului, generalul-colonel Vasile Ionel, prim-adjunct al ministrului român al apărării naţionale, şef al Marelui Stat Major, a arătat că, în noile condiţii create de victoria revoluţiei, ţara noastră îşi concentrează eforturile în direcţia realizării unei societăţi cu adevărat libere şi democratice, a ridicării nivelului de viaţă al cetăţenilor săi ; ea militează activ, totodată, pentru dezarmare şi pace, pentru eliminarea războiului din viaţa omenirii, soluţionarea prin tratative a oricăror diferende dintre state, o largă colaborare între popoare şi respectarea fermă a prevederilor Actului final de la Helsinki. Şeful Marelui Stat Major a relevat că doctrina militară a României este strict defensivă şi porneşte de la principiul potrivit căruia apărarea patriei are un profund caracter popular. Armata română, a subliniat vorbitorul, nu va participa niciodată la acţiuni militare pe teritoriul altor state, nu va pune niciodată în pericol libertatea şi independenţa altor popoare.

În concluzie, o dezbatere utilă, cuprinzătoare, asupra unor aspecte de mare importanţă pentru definirea situaţiei militare actuale din Europa, pentru identificarea unor elemente de sporiri a încrederii şi securităţii în această parte a lumii. Şi, ca o probabilitate degajată cu claritate : accentuarea progresivă a laturii politice a celor două alianţe existente pe continent.

SOFIA

După arestarea lui Jivkov

Trei elemente marchează actualitatea politică din ţara vecină : arestarea lui Todor Jivkov, sesiunea Adunării Populare şi „masa rotundă" guvern-opoziţie.

La 18 ianuarie, procurorul general al R. P. Bulgaria a început — potrivit agenţiei „BTA" — o anchetă preliminară privind cazul lui Todor Jivkov, acuzat de instigare a urii naţionale, însuşirea ilegală de bunuri obşteşti şi cazuri deosebit de grave de abuz de putere. Un comunicat dat publicităţii la Sofia precizează că, împotriva fostului dictator, a fost aplicată măsura „reţinerii sub stare de arest".

Presa bulgară se face ecoul anulării, de către Adunarea Populară (parlamentul), a punctelor 2 şi 3 ale articolului 1 din Constituţia ţării, prin care era consfinţit rolul conducător al partidului comunist în societate.

Parlamentul bulgar a adoptat, de asemenea, o declaraţie cu privire la depăşirea denaturărilor faţă de populaţia musulmană a ţării. În declaraţie, sînt condamnate atentatele grosolane comise împotriva libertăţii şi drepturilor fundamentale ale omului, ca una dintre crimele regimului totalitar din Bulgaria. Adunarea Populară îi cheamă pe toţi cetăţenii la conciliere şi înţelegere naţională, la eforturi comune pentru crearea garanţiilor libertăţii, respectării intereselor obşteşti.

Adunarea Populară l-a confirmat pe Atanas Semerdjiev în funcţia de ministru al afacerilor interne. În cuvîntul rostit, acesta a arătat, între altele, că principiile după care se va conduce ministerul vor fi independenţa faţă de partid şi subordonarea faţă de puterile legislativă şi executivă, supremaţia legii, deschiderea către societate şi informarea largă.

În cadrul recentei sesiuni a parlamentului, a fost ascultată şi o informare prezentată de Andrei Lukanov cu privire la activitatea comisiei parlamentare de cercetare a denaturărilor din trecut în viaţa de stat, socială şi economică a ţării. Au fost recunoscute drept ilegale şi anticonstituţionale represiunile din diferite perioade, începînd cu 1 ianuarie 1949, faţă de unele organizaţii politice şi de conducătorii acestora şi a fost anunţată reabilitarea lor civilă şi politică. Au fost recunoscute drept ilegale şi represiunile împotriva unor activişti politici şi obşteşti care s-au pronunţat împotriva regimului puterii personale a lui Todor Jivkov.

După cum a comunicat Lukanov, comisia va da publicităţii, în scurt timp, materiale privind cercetarea unor cazuri de încălcare grosolană a legilor de către fostul conducător al ţării, membrii familiei acestuia şi cercurile apropiate. El a relevat că este cercetată problema prezenţei în străinătate a unor conturi valutare şi a unor bunuri imobile aparţinînd lui Todor Jivkov şi familiei sale. Comisia consideră necesar să efectueze, în această problemă, anchete temeinice, în colaborare cu organe competente din alte state. Vorbitorul a arătat că, probabil, cele mai grave crime împotriva poporului şi statului comise de fostul dictator sînt represiunile împotriva populaţiei musulmane, săvîrşite după anul 1984.

Deputaţii au adoptat legea cu privire la amnistierea persoanelor condamnate în legătură cu tulburările determinate de deformările din politica naţională.

În ce priveşte „masa rotundă" privind viitorul Bulgariei, fixată pentru 16 ianuarie la Sofia, în jurul căreia urmau să ia loc opoziţia şi guvernul, şedinţa a fost amînată pentru a se acorda părţilor „o zi de reflecţie" pe temele controversate. Este vorba — transmit agenţiile internaţionale de presă — de respectarea de către guvern a condiţiei prealabile de participare, pusă de filozoful Jelio Jelev, liderul Uniunii forţelor democratice (regrupează douăsprezece mişcări şi partide de opoziţie), şi anume accesul opoziţiei la presă, radio şi televiziune, ca şi posibilitatea de a avea un local propriu.

În proiectul Declaraţiei politice a celui de-al XIV-lea Congres extraordinar al P.C. Bulgar, intitulat „Manifestul socialismului democratic în Bulgaria" — document dat publicităţii — se arată că, la forumul său suprem extraordinar, ce va avea loc la sfîrşitul lunii ianuarie, PCB intenţionează să pună bazele transformării sale într-un partid al socialismului democratic. P.C. Bulgar trebuie să se destalinizeze şi să creeze un nou tip de partid marxist modern, subliniază documentul. Partidul se rupe de fostul model de socialism.

Rodica Dumitrescu

Preşedintele Turciei, Turgut Ozal, împreună cu soţia, sosind, la 16 ianuarie, la baza americană Andrews Air Force Base, din apropiere de Washington, unde face o vizită privată. S-a întîlnit cu preşedintele George Bush, care „l-a asigurat — transmite «AFP» — de sprijinul continuu al Washingtonului". În cursul întîlnirii, de peste o oră şi jumătate, preşedintele american a afirmat „că se va opune cu fermitate" unui proiect de rezoluţie al Senatului prin care anul 1990 să devină „anul victimelor genocidului armean". Rezoluţia este susţinută de liderul minorităţii republicane, Robert Dole. Pentru a protesta faţă de acest proiect, începînd cu 11 octombrie, Turcia (care n-a recunoscut niciodată responsabilitatea sa în masacrul unui milion şi jumătate de armeni în anul 1920) aplică măsuri restrictive faţă de S.U.A., în special în ce priveşte facilităţile acordate armatei americane prezentă în cele zece baze ale NATO ; de asemenea, navele de război americane n-au mai primit autorizaţia de a staţiona în porturile turceşti. Flancul sudic al NATO „va rămîne important" şi preşedintele Bush l-a asigurat pe Turgut Ozal de „sprijinul nostru continuu" — a declarat un responsabil de la Casa Albă. N-a precizat, însă, la cît se ridică ajutorul pe care Administraţia americană urmează să-l propună pentru Turcia în bugetul pentru anul fiscal 1991, care va fi făcut public la 29 ianuarie. În 1990, Turcia va primi circa 600 milioane dolari. La ieşirea de la Casa Albă, Turgut Ozal n-a făcut nici o declaraţie

Marian Calfa, primul ministru al Cehoslovaciei, s-a întîlnit cu vicepremierul israelian Shimon Peres aflat în vizită la Praga (este prima vizită a unui ministru israelian în ultimii 22 de ani), prilej cu care au fost discutate probleme privind cooperarea bilaterală în domenii de interes comun.

1000+1

Ministrul vest-german pentru mediul înconjurător, Klaus Toepfer, aflat în RDG pentru a vizita o serie de instalații producătoare de energie atomică, s-a oprit și la Morsleben, unde se găsește un depozit de deșeuri radioactive. Acestea au fost îngropate la 500 m adîncime pe locul unde înainte se afla o ocnă de sare

Contribuabilii

Franța este primul din cei cinci membri permanenți ai Consiliului de Securitate care și-a achitat, săptămîna trecută, întreaga parte de contribuție financiară la bugetul O.N.U. pe 1990, respectiv 49,3 milioane dolari. Tot Franța este primul dintre marii contribuabili ai O.N.U. — cu o participare de 6,25 la sută la bugetul ordinar al organizației — care și-a îndeplinit obligațiile pe 1990. În ordinea importanței, ea ocupă locul cinci, după SUA (25 la sută), Japonia (11,38 la sută), Uniunea Sovietică (9,99 la sută), R.F.G (8,08 la sută). Secretarul general al O.N.U., Javier Perez de Cuellar, a apelat constant la țările membre să-și achite la timp contribuțiile la bugetul ordinar al Organizației. Căci, rămînerile în urmă, la 31 decembrie, se ridicau la suma de 461 milioane dolari. Statele Unite, ale căror datorii către ONU se ridicau, la data respectivă, la 361 milioane dolari, apar ca principalul responsabil al crizei financiare a ONU.

Epidemie

Virusul „gripei asiatice" a străpuns porțile de bronz, îmbolnăvind jumătate din ierarhia ecleziastică de la Vatican. Papa Ioan Paul al II-lea a trebuit să rămînă la pat și să suspende orice întrevederi. La fel, cardinalul Agostino Casaroli, ministru de externe, și alți înalți prelați. De la atentatul împotriva sa, în 1981, remarcă observatorii, este pentru prima dată cînd Papa, în vîrstă de 69 de ani, stă la pat din motive de boală. Din cauza epidemiei de gripă, la farmacia Vaticanului s-a format coadă, iar Renatto Buzzonetti, medicul personal al șefului Bisericii și responsabilul cu serviciile sanitare la Sfîntul Scaun, a declarat că este surmenat. Între 25 ianuarie — 1 februarie, Papa are programat un turneu în cinci state africane.

Opinie

Un turneu al vicepreședintelui american, Dan Quayle, în America Latină „n-ar fi oportun", a declarat președintele Internaționalei Democrat-Creștine, Eduardo Fernandez. „Este important ca relațiile dintre S.U.A. și America Latină să se îmbunătățească, dar eu nu sînt sigur că o călătorie a domnului Quayle este potrivită, date fiind evenimentele recente", a spus E. Fernandez, făcînd aluzie la recenta intervenție militară americană în Panama. După părerea sa, „este de preferat să se folosească alte căi pentru ca dialogul să fie reluat treptat, în măsura în care S.U.A. vor dovedi că nu desfășoară o politică reprezentînd versiunea capitalistă a doctrinei Brejnev privind suveranitatea limitată a statelor-satelit". „Acest dialog trebuie să se bazeze pe respectul mutual", a subliniat el. De precizat că președintele George Bush a anunțat turneul „de explicații" al lui Dan Quayle în urma viilor critici înregistrate în America Latină la adresa intervenției americane în Panama.

Cereale

Negocierile dintre S.U.A. și U.R.S.S. asupra reînnoirii acordului pe cinci ani privind livrările de cereale vor fi reluate la 21—22 mai la Viena, a anunțat guvernul american. Primele discuții s-au desfășurat la începutul lunii decembrie, la Moscova. Acordul în vigoare a fost încheiat în 1983, pentru o perioadă de cinci ani, prelungit apoi și urmînd să expire în decembrie 1990. El prevede — informează agenția „France Presse" — cumpărarea a cel puțin 3 milioane de tone grîu și tot atîtea de porumb de către sovietici, americanii garantînd, în ce îi privește, livrarea a 9—12 milioane tone de cereale. În timpul discuțiilor din decembrie trecut, de la Moscova, S.U.A. au fost de acord ca U.R.S.S. să cumpere pînă la 20 milioane de tone cereale în 1989—1990.

Stilouri

Rachetele nucleare sovietice uzate vor fi folosite ca materie primă, după ce un erou britanic din cel de-al doilea război mondial, colonel în armata aerului, a semnat un contract cu guvernul sovietic pentru a le transforma în... stilouri. Semnarea contractului a fost anunțată de colonelul Leonard Cheshire, președintele unui fond de ajutor pentru victime rezultate în urma unor catastrofe („World War Memorial Fund for Disaster Relief"), căruia îi vor fi destinate sumele realizate. Ideea de a fabrica 100 milioane de stilouri, probabil în Marea Britanie, pe baza a 2000 tone de metal reciclat aparținînd rachetelor nucleare, a fost sugerată — arată agenția „France Presse" — de sovietici. O serie limitată, de lux, a acestor stilouri este prevăzută să se vîndă cu 100 lire (160 dolari) bucata. Versiunea standard va costa 7 lire (circa 11 dolari).

Premiu

Prințului Charles i s-a decernat premiul „Autorul anului", pentru cartea sa „O viziune asupra Marii Britanii", în care critică „excesele" arhitecturii moderne. Această lucrare polemică a suscitat dezbateri ample pe tema respectivă și reprezintă, de la publicarea sa, anul trecut, un best-seller britanic. Prințul nu s-a dus să-și ia personal premiul, dar a adresat un mesaj-video celor 500 de autori și editori reuniți pentru această ceremonie, declarînd că este „deosebit de surprins, flatat și onorat" de distincția acordată de „British Book Awards".

Livrări

În luna ianuarie, U.R.S.S. și-a redus la jumătate livrările de petrol către Bulgaria, informează ziarul sindicatelor bulgare, „Trud". Astfel, în loc de 1 milion de tone de petrol pe lună, U.R.S.S. nu a putut furniza decît 500 000 tone, obligînd Bulgaria să cumpere de urgență 265 500 tone din Iran.

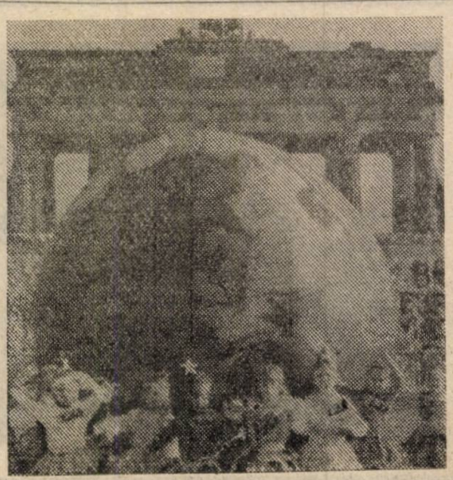

„Calitatea nu are frontiere" — este motto-ul lui „West German Central Marketing Co". Compania reprezintă firmele vest-germane la „Săptămîna verde internațională — 1990", care s-a deschis la 25 ianuarie, în Berlinul occidental. Mai mulți copii poartă, în fața Porții Brandenburg, ce separa Berlinul, un uriaș glob înconjurat de motto-ul amintit.

Procedură

Guvernul elveţian intenţionează să accelereze procedura de sprijin judiciar, pentru ca guvernele străine să beneficieze mai repede de fondurile frauduloase ce le revendică şi ce se află plasate în această ţară. Ministerul justiţiei şi poliţia au fost însărcinate să elaboreze, înainte de sfîrşitul anului în curs, un proiect în acest sens. Ideea a prins contur mai ales în condiţiile de procedură înregistrată, de pildă, în legătură cu fondurile plasate în Elveţia de foştii dictatori Ferdinand Marcos şi Jean-Claude Duvalier. În ce priveşte averea din Elveţia a lui Marcos considerată a se ridica la mai multe miliarde de dolari, procedura a debutat în 1986. În ciuda îngheţării fondurilor la acea dată, guvernul filipinez nu a beneficiat deloc de sprijinul procedural. Cu atît mai puţin a putut recupera averea respectivă, datorită numeroaselor recursuri prezentate de membrii familiei Marcos. În cazul fondurilor lui Duvalier, procedura nu s-a încheiat, chiar dacă, în noiembrie trecut, Tribunalul federal elveţian a respins un recurs al lui Jean-Claude Duvalier împotriva deciziei justiţiei din cantonul Geneva, care decisese să acorde sprijinul judiciar cerut de Haiti. Odată cu noile cereri de recuperare a fondurilor aparţinînd lui Ceauşescu şi lui Noriega, problema grăbirii procedurii se pune şi mai acut.

Soartă

O bună parte din cîinii poliţişti care îi însoţeau pe grănicerii din R.D.G. vor fi preluaţi, pentru a li se găsi un stăpîn, de „Tiershutzbung" (federaţia organizaţiilor de protecţie a animalelor) din RFG. Căci, de la deschiderea Zidului Berlinului şi a „cortinei de fier", la 9 noiembrie 1989, toţi aceşti cîini au rămas fără un loc de muncă. Federaţia se felicită că, astfel, poate „salva de la o soartă nesigură" circa 2500 de asemenea cîini, în majoritate ciobăneşti germani şi grifoni.

Transantarctica

Expediţia internaţională Transantarctica, care încearcă să traverseze Antarctică în sănii trase de cîini, a ajuns, după circa zece zile, la baza sovietică Vostok — a anunţat, la Paris, „Cité des Sciences La Villette". Cei şase participanţi — un francez, un american, un sovietic, un britanic, un japonez şi un chinez — au parcurs circa 40 km pe zi. La Vostok, recordul de frig, înregistrat la 21 iulie, a fost de -89,2°C. Expediţia a plecat spre baza sovietică Mirnîi, unde ar putea ajunge la sfîrşitul lunii februarie sau începutul lunii martie. După mai mult de 6000 km de drum, Transantarctica speră să-şi atingă, astfel, ultimul său obiectiv. Oamenii şi cîinii urmează să ajungă, apoi, în Australia sau Noua Zeelandă.

Cosmos

NASA şi-a anunţat calendarul zborurilor programate pe 1990, care, însă, nu are un caracter definitiv sau oficial. Împreună cu naveta „Columbia", care a revenit din spaţiu vineri trecută, programul pe 1990 prevede, în principiu, zece zboruri : 16 februarie — nouă misiune militară secretă pentru Pentagon (5 astronauţi), cu naveta „Atlantis" ; 5 aprilie — zbor de cinci zile cu „Discovery", consacrat punerii pe orbită a unui telescop spaţial Hubble (5 astronauţi) ; 26 aprilie — misiune de studiu astronomic cu laboratorul de observare „Astro-1" şi un puternic telescop cu raze X (9 zile, 7 astronauţi, care vor lucra în două echipe, 24 de ore din 24, la bordul „Columbiei") ; 4 iunie — plasarea pe orbită a observatorului astronomic cu raze gamma (15,8 tone) de către „Atlantis" (5 zile, 5 astronauţi) ; 9 iulie — misiune militară cu „Discovery" şi 5 astronauţi militari ; 16 august — la bordul „Columbiei", misiune ştiinţifică pe tema vieţii în spaţiu (8 zile, 7 astronauţi) ; 5 octombrie — „Atlantis" lansează sonda europeană „Ulysse" pentru un studiu al regiunilor polare ale Soarelui (5 zile, 5 astronauţi) ; 1 noiembrie — misiune „Discovery" într-un vast program de studiu al fenomenelor infraroşii; 6 decembrie — zbor ştiinţific al navetei „Columbia" (9 zile, 7 astronauţi).

de MATTY

Cum de nu i-am putut depista la timp pe cei 23 000 000 de complotişti ? !...

Dezminţire

„Uniunea Sovietică nu participă la nici o campanie antialbaneză" — a precizat şeful Direcţiei pentru informaţii din Ministerul de externe al U.R.S.S., G. Gherasimov, referindu-se la afirmaţia ambasadorului albanez la Roma, care a acuzat U.R.S.S., Iugoslavia şi S.U.A că desfăşoară o asemenea campanie. Gherasimov a dezminţit şi afirmaţia potrivit căreia „problema albaneză a fost discutată în cursul întîlnirii sovieto-americane la nivel înalt din Malta".

Primarul din Nagasaki, Hitoshi Motoshima, aşteaptă, în automobilul său, sosirea unei ambulanţe, după ce a fost rănit într-un atentat. Primarul făcuse anterior unele aprecieri privind răspunderile împăratului Hirohito în cel de-al doilea război mondial. Poliţia îl anchetează pe autorul atentatului, o persoană cu vederi de dreapta

Suspecţi

Unul din cei patru membri ai IRA (Armata Republicană Irlandeză), arestaţi zilele trecute în Florida, a declarat că grupul său este vinovat de tentativa de asasinat de la Brighton, în 1984, împotriva primului ministru britanic, Margaret Thatcher. Conform documentelor judiciare, aceste indicaţii au fost furnizate unui agent al FBI, care şi-a ascuns identitatea reală, de către Kevin McKinley, 33 de ani, căzut, împreună cu ceilalţi trei, într-o cursă întinsă de agenţii federali. „Cei patru sînt vinovaţi de mai multe atentate cu bombe, dar nu au fost niciodată reperaţi", afirmă agentul F.B.I. citat de documentele judiciare. Atentatul din 1984, de la Brighton, a fost comis în timpul Congresului anual al partidului conservator. O bombă de mare putere a explodat la hotelul unde locuia dna Thatcher, fără, însă, a o atinge pe aceasta, dar ucigînd patru persoane şi rănind alte 32, între care doi miniştri. Cei patru presupuşi autori au fost arestaţi de agenţi ai FBI. Dacă vinovăţia lor va fi dovedită, sînt pasibili, fiecare, de 25 de ani detenţie şi o amendă de 750 000 de dolari.

Donații

Municipalitatea din Berlin a lansat un apel populației de a face donații bănești destinate reparațiilor ce sînt necesare Porții Brandenburg. Costul lor se ridică la aproximativ un milion de mărci R.D.G. Poarta și cvadriga sa, ce se află în vîrful edificiului și constituie un simbol național, au fost grav avariate în timpul sărbătorilor de Anul Nou. De la 22 decembrie, Poarta Brandenburg folosește ca punct de trecere pentru pietoni între cele două părți ale Berlinului. Refacerea cvadrigii este prevăzută pentru vara aceasta, dat fiind că, în 1991, se aniversează bicentenarul Porții Brandenburg.

La Windhoek, în Namibia, copiii au revenit, după vacanță, în sălile lor de clasă. A fost prima zi de școală în condițiile abrogării, la începutul lunii ianuarie, a segregării rasiale în instituțiile de învățămînt

1000+1

Armată

Comisia pentru apărare națională a Seimului polonez a examinat proiectul de lege guvernamental privind bugetul pe anul 1990 la capitolul referitor la Ministerul Apărării Naționale. Ministrul adjunct de resort, A. Jasinski, a informat că, la sfîrșitul anului 1990, armata poloneză va avea un efectiv de aproximativ 300 000 de militari, respectiv 0,8 la sută din populația țării. Vor fi desființate noi subunități militare, se va reduce efectivul ofițerilor care se ocupă cu activitatea educativă, se vor desființa organizațiile de partid din armată. Încă în acest an (și nu în perspectivă, cum se proiectase), durata serviciului militar activ se va reduce la 18 luni. Cu toate acestea, armata — după cum a afirmat generalul — este pregătită corespunzător pentru apărarea independenței și suveranității Poloniei.

Dispută

Deși președintele SUA, George Bush, a apreciat abolirea legii marțiale în China drept o măsură „foarte sănătoasă", iar Departamentul de Stat a notificat cetățenilor americani, care călătoresc în această țară, că unele dintre precauțiile anterioare nu mai sînt necesare (deplasările prin Beijing în cursul nopții, de pildă), Congresul american a primit cu scepticism hotărîrea autorităților chineze. Potrivit aprecierilor unor congresmeni, după reluarea lucrărilor sale, la 23 ianuarie, Congresul american va adopta o serie de noi sancțiuni împotriva Chinei. Poziția președintelui George Bush privind măsura autorităților de la Beijing va deveni, astfel, un măr al discordiei între Administrație și Congres — apreciază agenția „France Presse".

Controversă

Un documentar al postului de televiziune britanic BBC dezminte o opinie acreditată în ultimul timp. Deținutul găsit mort, în 1987, în închisoarea de la Spandau (Berlinul occidental), este într-adevăr Rudolf Hess, susține emisiunea de la BBC, și nu un impostor, cum afirmă, în cartea sa, publicată în 1988 („Hess — istoria celor doi morți"), Hugh Thomas. Fost medic militar care îl îngrijea pe singurul deținut de la Spandau, H. Thomson afirmase că adevăratul Hess a murit la 11 mai 1941, în Scoția, unde se dusese pentru a încerca să negocieze o pace separată cu Anglia. Același autor afirmă că Hess fusese imediat înlocuit de o sosie, la sugestia lui Himmler, și că autoritățile britanice au păstrat tăcere asupra încercărilor de pace separată datorită implicării unor membri ai familiei regale. Tot Thomson afirmă că deținutul de la Spandau ar fi fost, de fapt, asasinat și că, deci, n-ar fi vorba de o sinucidere. De amintit că, în preajma eliberării sale, Hess a fost găsit spînzurat. Două autopsii făcute imediat au ajuns la concluzia sinuciderii. H. Thomson susține, însă, că medicii legiști n-au găsit urma unei cicatrici care să permită identificarea formală a lui Hess. Această enigmă — afirmă autorii emisiunii de la BBC — se explică prin faptul că cicatricea, provenită de la o rană la umăr a lui Hess din timpul primului război mondial, a dispărut odată cu vîrsta. În sprijinul acestei teze, autorii emisiunii au folosit vechi dosare medicale ale armatei germane, din care reiese că cicatricea în cauză nu era mai mare decît un bob de mazăre. Arhivele oficiale privind „afacerea Hess" urmau să devină accesibile publicului în 1976, dar, scrie „The Guardian", citînd un fost agent secret britanic, Foreign Office-ul a acceptat, la cererea serviciului de contraspionaj, să amîne pînă în anul 2017 publicarea lor.

Probe

Procesul lui Manuel Noriega ar putea să înceapă la 5 martie, a declarat judecătorul W. Hoeveler din Miami (Florida), lăsînd, totuși, posibilitatea unei amînări. Multe depind, se pare, de probleme rezultînd din declarațiile unora dintre presupușii complici ai lui Noriega, între care Luis del Cid, acuzat de a fi primit mită și de a fi fost agentul său de legătură cu traficanții de droguri, și Enrique Pretelt, bănuit că ar fi introdus în S.U.A. circa 500 de tone de marijuana. Între timp, rețeaua de televiziune NBC a difuzat extrase dintr-un interviu mai vechi cu traficantul columbian Carlos Lehder, care își ispășește, în S.U.A., pedeapsa cu închisoarea pe viață. Lehder a declarat că Noriega obișnuia să revîndă traficanților toate cantitățile de droguri ce se capturau în Panama.

Automobile

Se înregistrează în Franța un „boom" al automobilelor de lux. Anul trecut, de pildă, înmatriculările unor mașini realizate de firme de prestigiu — Jaguar, Ferrari, Rolls-Royce — au crescut cu 30 la sută față de 1988, numărul lor sporind de șase ori în ultimii cinci ani. Producția automobilelor marca Ferrari este vîndută pînă în 1992, astfel că firma nu mai primește comenzi din iulie trecut. Vînzările de Rolls-Royce au crescut, și ele, cu 80 la sută, firma înregistrînd, astfel, cele mai bune rezultate din ultimii 16 ani. Explicația acestui „boom": în primul rînd, reluarea creșterii economice, la care se adaugă un fenomen mai recent, respectiv sporirea puternică a prețurilor la seriile mai vechi ale acelorași mașini.

Întrucît poluarea a atins, la Milano, nivele îngrijorătoare, duminica trecută a fost interzisă circulația automobilelor, timp de mai multe ore. S-a recurs, în consecință, la cai...

Petrol

Producția de țiței din SUA s-a redus, în 1989, la nivelul cel mai scăzut din ultimii 26 de ani, în timp ce importurile au continuat să crească simțitor, semnalează un raport al Institutului American al Petrolului. Anul trecut, producția, în scădere de mai multă vreme, a fost de 7,6 milioane de barili pe zi. Acest recul a atins inclusiv Alaska, deși anterior se înregistraseră aici creșteri sistematice, după darea în exploatare, în 1977, a marelui zăcămînt de la Prudhoe Bay.

Rubrică realizată de Anca Voican

MOSCOVA

Situația explozivă din regiunea Nagorno-Karabah

Corespondență de la Nicolae Chilie

După o perioadă de calm relativ, situația din regiunea autonomă Nagorno-Karabah, enclavă cu populație majoritară armeană pe teritoriul R.S.S. Azerbaidjană, a revenit în prim planul vieții interne sovietice.

Deteriorarea situației din această regiune, precum și din unele zone ale republicilor care și-o dispută — Armenia și Azerbaidjan — a evoluat în ultimele zile în progresie geometrică.

Astfel, în ziua de 13 ianuarie, incidentele, inclusiv cu folosirea armelor de foc, erau sporadice la Stepanakert, capitala regiunii autonome, la Baku, capitala Azerbaidjanului, unde trăiesc un mare număr de armeni, și în alte localități.

La 14 ianuarie, agenția „TASS" relata deja despre ciocniri de amploare la Stepanakert și în alte zone, provocate de elemente naționaliste, extremiste armene și azerbaidjaneene sprijinite activ de forțe — de suprafață și subterane — din cele două republici.

Agenția „TASS" relatează despre evenimentele din 15 ianuarie de la Stepanakert și din regiune, arătînd că zona seamănă cu „o fîșie din preajma liniei de front", în sate — scrie „TASS" — se sapă tranșee. Pe multe drumuri se ridică baricade. Se înmulțesc așa-numitele „posturi de autoapărare". De cinci zile, în regiune nu vin garniturile de tren. Blocada regiunii a fost reluată iar rezervele de alimente și carburanți sînt limitate. În raioanele Shaumian și Hanlar, vecine cu regiunea autonomă, continuă să curgă sînge. În satul azerbaidjan Adjikend se concentrează importante forțe de teroriști înarmați. Situația este complicată de faptul că toți dispun de tehnică de luptă — mitraliere, automate grele — iar la locul de desfășurare a acțiunilor de luptă au fost aduse chiar tunuri antiaeriene din care se trage în elicopterele armatei. Pentru apărarea satelor armenești din aceste două raioane (de pe teritoriul Azerbaidjanului — n.n.) sosesc și militari armeni, care sînt înarmați, de asemenea, cu arme automate.

În fața deteriorării grave a situației, Prezidiul Sovietului Suprem al URSS s-a întrunit, pe 15 ianuarie, la Kremlin și a adoptat un decret privind introducerea stării de urgență în regiunea autonomă Nagorno-Karabah și în alte raioane din Azerbaidjan. Prin decret se recomandă Prezidiului Sovietului Suprem din Azerbaidjan să adopte măsurile ce se impun, inclusiv prin introducerea unor măsuri excepționale la Baku și în alte zone din republică pentru păzirea vieții cetățenilor și normalizarea situației. De asemenea, se cere conducerii R.S.S. Armene să întreprindă cele mai hotărîtoare măsuri spre a se pune capăt acțiunilor de pe teritoriul acestei republici, care duc la atițarea stării de confruntare din Nagorno-Karabah și alte regiuni din Azerbaidjan.

De notat că, pînă la introducerea stării de urgență, autoritățile sovietice — locale și centrale — au întreprins o gamă largă de măsuri politice și economice, precum și de menținere a ordinii, inclusiv prin întărirea considerabilă a contingentului de militari din trupele ministerului de interne, dar, din păcate, acestea s-au dovedit inoperante.

După cum se știe, la 28 noiembrie 1989, Sovietul Suprem al URSS a adoptat o hotărîre intitulată „Măsuri pentru normalizarea situației în regiunea autonomă Nagorno-Karabah" — hotărîre care, din păcate, nu a dat rezultatele scontate, situația din regiune continuînd să se agraveze.

Anterior, în ianuarie 1989, a fost instituit „Comitetul de conducere specială", în frunte cu un experimentat om politic, A. Volski, care a preluat, de la conducerea R.S.S. Azerbaidjan, toate prerogativele puterii asupra regiunii în dispută (Nagorno-Karabah), subordonîndu-se direct organelor centrale de la Moscova. În ciuda eforturilor imense depuse de acest comitet, a consultărilor cu conducerile Azerbaidjanului, Armeniei și regiunii Nagorno-Karabah, în pofida faptului că, în prima jumătate a anului 1989, în Nagorno-Karabah s-au deplasat circa 300 de grupuri de experți, consultanți și specialiști, comitetul a anunțat că raportul de forțe din regiune se află într-o situație de „pat", în care fiecare parte dorește „victoria cu orice preț", dar nu o poate obține. Evenimentele sînt complicate de pretențiile fiecăreia dintre cele două republici asupra regiunii în dispută, de fanatismul religios, de recrudescența sentimentelor naționaliste, de greutățile generate de înapoierea economică moștenită și de acțiunile iresponsabile ale unor grupări extremiste și organizații „neformale" care fac trafic cu arme în sprijinul părților în conflict și „toarnă gaz pe foc" prin toate mijloacele. Situația din Nagorno-Karabah a ajuns atît de confuză și greu de controlat, încît A. Volski, președintele Comitetului de conducere specială, a propus dizolvarea acestui organism și găsirea altor căi de soluționare a conflictului. Iată ce declara el într-un interviu acordat la 10 ianuarie revistei „Literaturnaia Gazeta": „Arme, în prezent, în țară, sînt în general multe iar în această regiune ele au fost introduse dintotdeauna. Ele sînt furate de la miliție, de la paza departamentală, sînt achiziționate prin atacuri asupra depozitelor sau cumpărate. La completarea rezervelor de arme ale «bursei negre» a contribuit războiul din Afganistan. Armele sînt furate și de la armată. Canale, din păcate, sînt multe. Desigur, se iau și măsuri pentru a le întrerupe, dar armele continuă să sosească. Conflictul dintre cele două republici a ajuns la nivelul confruntării. De aici, și elicopterele pentru lansarea de militari, și rachetele sol-sol, și comportarea miliției, și toleranța administrației unor întreprinderi față de acțiunile de fabricare a unor arme artizanale și față de furtul de explozivi".

La 20 ianuarie, Prezidiul Sovietului Suprem al U.R.S.S. a adoptat decretul „Cu privire la instituirea stării excepționale în orașul Baku", semnat de Mihail Gorbaciov. În virtutea acestuia, Armata Roșie a intrat în capitala Azerbaidjanului. În același timp, naționaliștii din această republică au organizat mai multe manifestații, cerînd răsturnarea prin violență a puterii sovietice și crearea unei noi republici islamice, care să reunească populația azerbaidjană din U.R.S.S. și Iran.

În orașul Nahicevan, relatează agenția „TASS", dîndu-se curs cererii formulate la un mare miting, s-a hotărît retragerea Republicii Autonome Nahicevan din componența R.S.S. Azerbaidjene și a U.R.S.S.

Se depun eforturi pentru stabilirea ordinii la frontiera sovieto-iraniană. Pe teritoriul sovietic, în apropiere de Lenkoran, — relevă agenția „TASS" — a fost semnalată prezența a circa 100 de jandarmi iranieni. Trupele sovietice au trecut la măsuri de restabilire a ordinii și de aducere sub control a situației la frontieră.

Și în Armenia, situația s-a menținut încordată, au avut loc noi sustrageri de armament și muniție.

La închiderea ediției, aflăm că, la Baku și în întregul Azerbaidjan, situația a continuat ieri să fie extrem de încordată. Teroriștii armeni au supus tirurilor un sat din Azerbaidjan, ucigînd 12 civili. Numai intervenția trupelor ministerului de interne al U.R.S.S. a oprit măcelul, dar — releva „TASS" — s-au găsit persoane care să afirme că militarii le-au comis. Totodată, în Armenia au continuat atacurile împotriva unor instituții, în scopul procurării de armament. Frontiera dintre Azerbaidjanul sovietic și Iran continua, ieri, să fie traversată în proporții masive de locuitori ai celor două țări. În localitatea Astara a avut loc o întîlnire a organelor de resort sovietice și iraniene, stabilindu-se măsuri pentru respectarea regimului frontierei de stat comune.

Azerbaidjan. Elemente extremiste ridică baricade pentru a împiedica deplasarea trupelor sovietice. Imaginea a fost luată pe căile de acces spre localitatea Borsurlu

Din actualitatea internațională

BERLIN

„Speranță și îngrijorare"

„Privesc noul an atît cu speranță, cît și cu îngrijorare" — afirma premierul R. D. Germane, Hans Modrow, în discursul său de Anul Nou. Evenimentele petrecute de atunci incoace par să confirme mai ales cea de-a doua parte a declarației.

Atenuată de sărbătoarea Crăciunului și Revelion, efervescența s-a reinstaurat în viața politică din R.D.G. încă din primele zile ale Anului Nou. Probleme arzătoare, precum ritmul — considerat — lent al reformelor politice, al procesului de democratizare, existența și activitatea forțelor de extremă-dreapta, modalitățile de realizare a restructurării economice, fără a mai vorbi de problema reunificării Germaniei — au fost readuse cu pasiune la ordinea zilei de masele de manifestanți de pe străzile orașelor, sau în cadrul consultărilor pe care le are cu grupurile din opoziție partidul comunist reînnoit, respectiv Partidul Socialist Unit din Germania — Partidul Socialismului Democratic (PSUG-PSD).

Succesivele runde de discuții prilejuite de așa-numita „masă rotundă" — la care au participat reprezentanți ai 16 partide, grupări, mișcări, ai Bisericii și ai unor instituții sociale — nu au conturat perspectiva unei convergențe a opiniilor exprimate. Premierul Modrow a subliniat, într-un interviu, rolul important al acestei forme de consultare pentru activitatea politică din țară, referindu-se, în mod concret, la propunerile pe care diferite partide și grupări politice le-au avansat în vederea elaborării legii electorale. Pe de altă parte, însă, în chiar ajunul celei de-a șasea runde, care a debutat la 9 ianuarie, la Berlin opoziția atrăgea atenția că nu va mai participa la lucrările acestui forum, dacă nu va primi garanții în ce privește desființarea poliției secrete.

Activitatea fostei poliții secrete „STASI", care a organizat o supraveghere severă a celor 17 milioane de locuitori ai R.D. Germane, cataliza un larg protest popular, exprimat tot mai intens în vremea din urmă. La chemarea mișcării de opoziție „Noul Forum", în mai multe orașe au avut loc mari demonstrații împotriva deținerii puterii de către PSUG-PSD și a ritmului lent al reformelor politice. Manifestanții — sute de mii de persoane — s-au pronunțat pentru crearea unei Germanii unite și pentru înlăturarea imediată și completă a fostului aparat de represiune. Cele mai mari acțiuni s-au desfășurat la Karl Marx Stadt și Leipzig; de asemenea, la Erfurt, Schwerin, Rostock, Neubrandenburg, Cottbus. La Berlin, manifestanții au pătruns în sediul securității, au provocat distrugeri, au aruncat mobilier și dosare pe ferestre.

Participanții la convorbirile de la „masa rotundă" și-au întrerupt consultările și au adresat demonstranților un apel urgent de nerecurgere la violență. Membri ai opoziției s-au deplasat imediat la sediul fostului minister pentru securitatea statului; la fel a procedat și primul ministru Hans Modrow care, în numele guvernului a cerut să se mențină ordinea și să se dea dovadă de moderație. Televiziunea din RDG și-a întrerupt emisiunea și a transmis apelul adresat de guvern.

Daunele provocate clădirii fostului ministerul securității au fost evaluate, de șeful poliției berlineze, la cîteva sute de mii de mărci. El a considerat că situația nu a evoluat și mai grav numai datorită intervenției reprezentanților comitetelor cetățenești și aportului personal al primului ministru; asemenea acte de violență — a apreciat șeful poliției — nu sînt favorabile continuării cursului de redresare și democratizare în țară.

Situația din ultima vreme — cînd Hans Modrow a trebuit să facă față unor manifestații de amploare, reunind sute de mii de persoane — a fost comparată cu circumstanțele create la începutul lunii decembrie, anul trecut, care au condus la demisia fostului secretar general al C.C. al P.S.U.G., Egon Krenz, la numai 49 de zile de la instalarea sa în funcția deținută pînă atunci de Erich Honecker.

(Recent, s-a anunțat excluderea lui Krenz din partid, alături de alți 13 membri ai fostei conduceri, între care Kurt Hager, ideologul-șef al partidului, generalul Heinz Kessler, fost ministru al apărării, și fostul prim-secretar al Comitetului municipal de partid din Berlin, Günter Schabowski. Totodată, Comisia de arbitraj a partidului a decis reabilitarea a 47 de membri de partid, victime ale represiunii staliniste).

Opoziția ar trebui să-și asume responsabilități guvernamentale, înaintea desfășurării alegerilor legislative, programate pentru 6 mai anul acesta — a fost părerea exprimată de purtătorul de cuvînt al mișcării de opoziție „Noul Forum", Rolf Heinrich. El aprecia, într-un interviu, că actualul guvern „și-ar fi pierdut creditul", în special ca urmare a atitudinii evazive — cum consideră opoziția — față de o posibilă „urmașă" a STASI.

Sub presiunea cererilor participanților la demonstrațiile de stradă și a criticilor partidelor aliate din cadrul coaliției guvernamentale, Hans Modrow a anunțat că renunță, pînă la alegeri, la crearea unui nou serviciu de informații interne. Într-un discurs pronunțat în Camera populară, întrunită în sesiune extraordinară, premi-

Retrospectivă '89

15 ianuarie. *Cu prilejul celei de a 70-a comemorări a asasinării lui Karl Liebknecht și a Rosei Luxemburg, mai multe sute de demonstranți au cerut, la Leipzig, dreptul la libera exprimare a opiniei. Au fost efectuate numeroase arestări.*

12 martie. *La Leipzig, demonstrează 800 de persoane, care cer plecarea definitivă din țară.*

2 aprilie. *Ungaria începe să înlăture instalațiile speciale de la frontiera cu Austria.*

7 mai. *La alegerile comunale din RDG, 1,15 la sută din alegători au votat împotriva listei oficiale, un procent mai mare ca în cazurile precedente — informează forurile oficiale. Circa 250 de persoane au cerut date precise cu privire la rezultatul alegerilor, considerînd că asupra acestora planează suspiciunea falsificării voturilor.*

5 iunie. Organul PSUG, „Neues Deutschland", *scrie favorabil despre evenimentele din piața Tienanmen, din Beijing.*

8 august. *Reprezentanța permanentă a RFG din capitala RDG a fost închisă fiind asaltată, practic, de cei ce vor să părăsească definitiv țara.*

14 august. *Este închisă și ambasada RFG de la Budapesta, din aceleași motive.*

23 august. *Se închide și ambasada RFG de la Praga.*

24 august. *Cetățenii RDG, aflați la ambasada RFG de la Budapesta, primesc permisiunea de a pleca în RFG.*

11 septembrie. *Ungaria își deschide granițele și pentru alți cetățeni ai RDG; în decurs de trei zile, în RFG sosesc 15 000 de cetățeni RDG.*

18 septembrie. *Gruparea de opoziție „Noul Forum" cere admiterea sa ca formațiune politică.*

25 septembrie. *La Leipzig, demonstrează 5000 de persoane împotriva interzicerii „Noului Forum".*

30 septembrie. *Ministrul vest-german de externe, Hans-Dietrich Genscher, comunică refugiaților din RDG, de la ambasada RFG de la Praga, că pot pleca în Occident. În zilele următoare, în RFG sosesc 15 000 de cetățeni ai RDG, de la Praga și Varșovia, cu mașini, trenuri speciale sau cu avionul.*

2 octombrie. *Poliția reprimă, cu forța, o demonstrație la Leipzig, la care au participat 25000 de oameni.*

7 octombrie. *Conducerea RDG organizează aniversarea a 40 de ani de la întemeierea statului. Demonstrația forțelor de opoziție din Berlin este reprimată.*

9 octombrie. *La demonstrația, autorizată, de la Leipzig, participă 70 000 de persoane.*

18 octombrie. *Erich Honecker demisionează, după 18 ani, din funcția de conducător al partidului și statului. În locul lui, ca secretar general al partidului, este numit Egon Krenz.*

20 octombrie. *Noua conducere anunță o legislație nouă privitoare la posibilitatea de a efectua călătorii în străinătate.*

23 octombrie. *Circa 30000 de oameni demonstrează la Leipzig.*

24 octombrie. *Egon Krenz devine și șef al statului.*

30 octombrie. *Din nou, la Leipzig, demonstrează 30000 de oameni.*

1 noiembrie. *Cetățenii RDG au, din nou, voie să călătorească în RS Cehoslovacă fără viză. Mii de oameni asaltează ambasada RFG de la Praga.*

4 noiembrie. *Un milion de persoane demonstrează la Berlin pentru democrație și alegeri libere. RS Cehoslovacă permite plecarea cetățenilor RDG fără formalitățile necesare. În zilele următoare, peste 50000 de cetățeni ai RDG sosesc în Occident, venind din RS Cehoslovacă.*

7 noiembrie. *Guvernul RDG, condus de Willi Stoph, demisionează în bloc.*

8 noiembrie. *Biroul Politic demisionează.*

9 noiembrie. *În seara acestei zile, Günter Schabowski, membru al Biroului Politic, anunță deschiderea frontierei cu RFG și cu Berlinul occidental.*

13 noiembrie. *Hans Modrow devine premier.*

erul a apărat legitimitatea guvernului de coaliție, dominat de comuniști, lansînd, totodată, opoziției o ofertă de colaborare în vederea scoaterii R. D. Germane dintr-o situație pe care o consideră „dificilă". Mișcările de opoziție au asistat, pentru prima oară, la lucrările Camerei, fără a avea, însă, drept de cuvînt.

În declarația guvernamentală prezentată de premier, a fost alcătuit un tablou sumbru al situației economice din țară, H. Modrow anunțînd că deficitul bugetar pe anul 1989 se ridică la 6—7 miliarde dolari. Au fost adoptate o serie de legi așteptate cu nerăbdare de populație. Au fost examinate rapoartele unor comisii, printre care și cel al comisiei însărcinate cu pregătirea legii electorale. În discursul său, Hans Modrow a criticat imixtiunea unor oameni politici vest-germani în campania electorală și a repetat că „unificarea germană nu este la ordinea zilei". La rîndul său, liderul PSUG-PSD, Gregor Gysi a declarat, într-un interviu acordat ziarului „Financial Times", că o unificare a celor două state germane se poate realiza numai în cadrul procesului general de integrare europeană. El a precizat că partidul său urmărește crearea unor condiții care să-i facă pe cetățenii RDG să devină „mai europeni". Referindu-se la atmosfera încinsă din R. F. Germania privind reunificarea, Gysi a spus : „Sîntem o națiune germană, dar ne pronunțăm pentru menținerea independenței și suveranității celor două state germane".

În același timp, mișcarea de opoziție „Noul Forum" a lansat un apel la organizarea unor demonstrații de protest împotriva „încercărilor PSUG-PSD de restaurare a vechii sale puteri", arătînd că membrii PSUG — partid cu un trecut stalinist — au apreciat revoluția pașnică și legitimă din noiembrie anul trecut, drept o slăbiciune a mișcării democratice. La prima conferință la nivel național a „Noului Forum", considerat drept principala grupare de opoziție din RDG, delegații au decis ca acesta să rămînă o largă mișcare civică și să nu se transforme

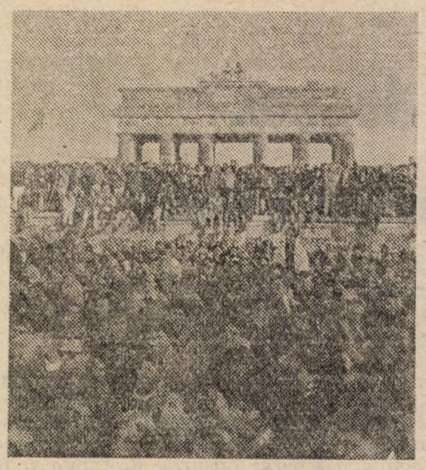

În cadrul unor demonstrații ce au reunit sute de mii de persoane, cetățenii R. D. Germane solicită urgentarea procesului de democratizare

într-un partid politic. În program se arată că principalele obiective sînt abolirea, o dată pentru totdeauna, a vechilor structuri și edificarea unui stat nou, democratic. Împreună cu alte cinci mișcări de opoziție nou apărute pe scena politică din R.D.G., „Noul Forum" a alcătuit o alianță în vederea alegerilor legislative.

De curînd, din Berlin, s-a făcut cunoscută formarea unui comitet „pentru reînființarea Partidului Comunist din Germania", pe baza principiului „distanțării de trecutul stalinist al PSUG și, implicit, de abuzul pe seama idealurilor comuniste". De asemenea, recent a avut loc congresul de constituire a unui nou partid marxist, „Garoafele", al cărui proiect — de program prevede orientarea către marxism, economia de piață și democrație în toate domeniile vieții.

Pe de altă parte, reprezentanți ai 12 mișcări de opoziție au decis, la Leipzig, să creeze partidul conservator „Uniunea Socială Germană" (U.S.G.), avînd drept obiective o politică creștină, unitatea germană și economia de piață, noul partid considerîndu-se partener al UCD/UCS din R.F.G. Sprijinind o confederație a celor două state germane, înnoiri democratice în R.D.G. și efectuarea unei reforme economice radicale. Partidul Național Democrat din Germania (P.N.D.G.) și-a desfășurat, la Berlin, al 14-lea congres, sub deviza „Pentru viitorul națiunii germane". Apreciind că instabilitatea politică din țară ar putea pune în pericol desfășurarea alegerilor prevăzute pentru 6 mai, președintele P.S.U.G.—P.S.D., Gregor Gysi a afirmat că aceste alegeri depind de „mai mulți factori", între care „cooperarea celorlalte partide cu P.S.U.G.—P.S.D., în vederea liniștirii populației, precum și de R.F.G., U.R.S.S., S.U.A.".

Părerile exprimate de cancelarul vest-german, Helmut Kohl, par, însă, diferite. El a criticat timpul pierdut — în opinia sa — de autoritățile din R.D.G. cu dezbaterile în legătură cu crearea unei poliții politice sau cu legea electorală. „Problema crucială a R.D.G. este faptul că se menține și chiar intensifică exodul populației sale de înaltă calificare spre R.F.G." — a precizat Kohl, apreciind că, dacă nu se va pune capăt acestui fenomen — pentru care Bonnul va face totul ca să-l împiedice — nu va exista stabilitate în R.D.G.

Liana Enescu

22 noiembrie. *Biroul Politic acceptă convorbiri la „masa rotundă".*

23 noiembrie. *Consiliul de Miniștri al RDG hotărăște introducerea de controale vamale împotriva hemoragiei de mărfuri din RDG. Cetățenii au posibilitatea ca, pe viitor, să călătorească în orice țară fără viză.*

1 decembrie. *Camera Populară radiază din Constituție articolul referitor la rolul conducător al PSUG în stat.*

3 decembrie. *Biroul Politic și Comitetul Central demisionează ; prin aceasta Egon Krenz își pierde funcția de conducător al partidului.*

6 decembrie. *Krenz demisionează și din funcția de șef al statului ; în locul lui este ales Manfred Gerlach.*

7 decembrie. *La „masa rotundă", se întrunesc cinci foste partide de bloc și șapte grupări de opoziție, care hotărăsc desființarea aparatului securității statului. Se recomandă ziua de 6 mai 1990 pentru primele alegeri libere.*

8 decembrie. *La Berlin, încep lucrările Congresului extraordinar al PSUG. Ca președinte al partidului este ales avocatul Gregor Gysi. Partidul își cere scuze în fața poporului „pentru faptul că fosta conducere a adus țara în stare de criză".*

15 decembrie. *Lucrările Congresului extraordinar al PSUG continuă. Partidul se va numi, pe viitor, Partidul Socialist Unit din Germania — Partidul Socialismului Democratic. (PSUG—PSD)*

Săptămîna trecută s-au întîlnit, la Bonn, miniștrii economiei ai celor două state germane — Helmut Haussmann (R.F.G.) și Christa Luft (R.D.G.). S-a căzut de acord să se treacă neîntîrziat la activitatea practică de cooperare într-o serie de sectoare economice importante. În acest sens, grupuri de experți urmează, în zilele următoare, să elaboreze un acord de protejare a investițiilor și de stimulare a întreprinderilor mici și mijlocii în R.D.G. S-au convenit, de asemenea, măsuri pentru liberalizarea, în interesul reciproc, a comerțului exterior.

Aflat în vizită oficială la Roma, ministrul ungar de externe, Gyula Horn, a avut convorbiri cu premierul Giulio Andreotti (stînga) și cu omologul său Gianni de Michelis (dreapta ; în centrul imaginii se află interpretul)

VARȘOVIA

„Terapie de șoc" sau „salt în necunoscut"?

Articol scris pentru „Lumea azi" de Alicja Brandys

Prezentat societății în octombrie, acceptat de parlament în decembrie, transpus în viață de la 1 ianuarie a.c., programul economic al guvernului poartă denumirea de „program de terapie intensivă" sau „programul ultimei șanse", sau, pur și simplu, „programul lui Balcerowicz", după numele vice prim-ministrului și ministrul finanțelor în guvernul Mazowiecki.

Ce cuprinde acest program ? Care este caracterul și sensul său ?

În principal, programul urmărește schimbarea sistemului economic în Polonia. Nu este vorba de îmbunătățire sau modificare, ci de completa sa transformare, și anume introducerea acelui model existent azi în țările occidentale dezvoltate. Ce reprezintă în practică ? În primul rînd — schimbarea raporturilor de proprietate în economie. Deci sfîrșitul dominației proprietății de stat, care cuprinde, în prezent, cea mai mare parte a avuției naționale, deci privatizarea și dezvoltarea altor forme de proprietate : comunală, cooperatistă, autonomă. În al doilea rînd — funcționarea completă a mecanismului de piață. Liberalizarea prețurilor, lichidarea oricăror forme de reglementare și intermediere obligatorie, piață normală liberă nu numai a mărfurilor, dar și a muncii și capitalului. În al treilea rînd — deschiderea deplină a economiei poloneze spre exterior și, prin urmare, renunțarea la monopolul statului în comerțul exterior, convertibilitatea zlotului, concurența mărfurilor indigene și străine pe piața internă, condiții normale de investiții ale capitalului străin în Polonia.

Aceste schimbări majore, avînd, după cum se vede, caracter de sistem, necesită, desigur, timp. Dar, pentru a putea fi realizate, trebuie să punem capăt fenomenelor maladive dificile, care macină economia poloneză: lipsurile profunde și inflația galopantă. Hiperinflația (al cărei nivel se estimează, pentru anul trecut, la 900 la sută) este dăunătoare economiei și, atîta timp cît există, nu poate fi vorba de efecte senzaționale. De aceea, singura soluție pentru succesul programului lui Balcerowicz este stabilizarea, care urmărește, în primul rînd, depășirea inflației și reducerea acesteia la cîteva procente, cu riscuri minime.

Și, deși sînt proiecte de perspectivă apropiată, cu caracter de primă urgență, în aparență de importanță minoră, în comparație cu planurile de perspectivă îndelungată de reconstrucție a sistemului economic, tocmai asupra lor se concentrează întreaga atenție și acțiunile guvernului. Pe tema lor se vorbește și se scrie, ele sînt cele care stîrnesc cele mai multe controverse. Și nu-i de mirare. Intră în discuție nu numai doctrine și idei, dar și condițiile de viață a 38 milioane de polonezi, și asta chiar de azi.

„Repede sau deloc" — enunțul repetat adesea de Leszek Balcerowicz — constituie motto-ul programului sau de stabilizare. Experiența altora demonstrează că ieșirea treptată, lentă dintr-o inflație atît de gravă este imposibilă. Cu cît coabitarea este mai lungă, cu atît impactul va fi mai greu. Țările Americii Latine cunosc bine acest adevăr. Polonia nu poate tolera inflația ridicată și din alte motive. Dacă ar dori să procedeze altfel, nu ar mai putea conta pe un sprijin financiar considerabil din partea Occidentului, și, astfel, s-ar autocondamna la eșec.

Acestea sînt premisele care stau la baza concepției guvernamentale, denumită de unii „terapie de șoc", iar de alții „salt în necunoscut". Dacă întreaga operațiune trebuie să se facă rapid, adică în cîteva luni, nu ne putem, însă, aștepta la o creștere masivă a cantității de mărfuri. Rămîne, deci, numai partea a doua a nivelării pieții : restrîngerea serioasă a cererii monetare.

După mulți ani în care bugetul a fost deficitar, (anul trecut în mod foarte serios), anul acesta el se va echilibra. Reducerea cheltuielilor se va obține, în primul rînd, prin restrîngerea radicală a subvențiilor (foarte ridicate, în special, la prețul cărbunelui și alimentelor), cît și prin reducerea cheltuielilor pentru investiții și în scopuri de apărare. Se vor asigura încasări ridicate la buget prin emisii de obligațiuni fiscale, vînzarea unor elemente din avuția națională, dar, înainte de toate, prin modificarea sistemului de impozite. Au fost anulate reducerile și sistemul priorităților acordate întreprinderilor (pentru export, pentru investiții, pentru economisirea de materii prime), introducîndu-se în mod riguros impozarea retribuțiilor și penalizarea severă a întreprinderii, în cazul depășirii limitei de creștere a salariilor. Au fost majorate impozitele în sectorul particular și pentru cetățeni.

Reducerea masei monetare în circulație este condiția sine qua non a succesului întregii operațiuni. Condiție necesară, dar nu suficientă. Așa cum afirma Leszek Balcerowicz, pentru a înăbuși hiperinflația, este necesară stabilizarea, la un moment dat, a cîtorva prețuri principale, hotărîtoare pentru toate celelalte prețuri din economie, pe o anumită perioadă de timp. În cele menționate mai sus, ne-am referit deja la prețul muncii, deci al salariilor. Dar este vorba și de prețul combustibilului și al energiei, cît și al valutelor străine, deci cursul valutar. Menținînd stabile, o perioadă de timp, aceste trei prețuri, se ajunge la frînarea, pe cale naturală, a majorării tuturor celorlalte.

Această rețetă, simplă în aparență, nu este deloc ușoară în condițiile poloneze, ba, mai mult, trezește o serie de suspiciuni și opoziții, datorită faptului că atît cursul valutar, cît și prețul combustibilului și energiei erau, de ani de zile, foarte scăzute în Polonia. Pentru obținerea aces-

Ani de conflicte

1970

Septembrie. *Gdansk (zonă industrială și portuară cu peste 700 000 locuitori, împreună cu Sopot și Gdynia) este scena unor revolte reprimate cu duritate : 45 morți și 100 răniți, potrivit unui bilanț oficial. Aceste tulburări vor antrena demisia lui Wladyslaw Gomulka și înlocuirea sa la conducerea partidului cu Edward Gierek.*

1980

14 august. *După o lună și jumătate de agitații provocate de creșterea prețurilor la alimente, muncitorii de la șantierele navale din Gdansk intră în grevă. Mișcarea se extinde în toată țara.*
31 august. *Semnarea „acordurilor de la Gdansk", la șantierele „Lenin". Guvernul le recunoaște muncitorilor dreptul de a se organiza în „sindicate independente cu autogestiune".*
5 septembrie. *Edward Gierek, primul secretar al partidului, este înlocuit cu Stanislav Kania.*
17 septembrie. *Sindicatul liber „Solidaritatea" este creat la Gdansk, avîndu-l drept lider pe Lech Walesa, electrician la șantierele „Lenin" și lider al greviștilor de la Gdansk.*

1981

9 februarie. *Generalul Jaruzelski devine șef al statului.*
13 decembrie. *Proclamarea „legii marțiale".*

1982

mai-iunie. *Noi greve, după noi creșteri de prețuri.*

1983

1 ianuarie. *Suspendarea „legii marțiale".*

1986

septembrie. *Amnistie politică : peste 13 000 de deținuți sînt eliberați.*

1987

30 noiembrie. *Eșecul referendumului privind politica de reforme economice. Programul guvernamental va fi, totuși, aplicat, în urma deciziei Dietei (parlamentul), de la 5 decembrie.*

1988

februarie. *Pînă în luna mai, grevele și manifestațiile se succed, pentru a protesta contra măririi prețurilor, în special la Nowa-Huta și Gdansk.*
11 mai. *Dieta acordă guvernului puteri extraordinare, pentru continuarea programului economic. Sînt decise mari creșteri de prețuri.*
22 august. *Șantierele navale de la Gdansk se alătură mișcării greviste declanșate de minerii din Silezia Superioară, pentru a cere legalizarea „Solidarității" și creșterea de salarii.*
30 august. *Întîlnire Lech Walesa și Czeslaw Kiszczak, ministrul de interne, în prezența unui reprezentant al Episcopatului. Este anunțată o „masă rotundă", la care se vor negocia condițiile restabilirii pluralismului sindical.*
1 septembrie. *Reluarea lucrului la Gdansk, după intervenția lui Lech Walesa.*
26 septembrie. *Mieczyslaw Rakowski este numit prim-ministru.*

tei stabilizări atît de necesare acum, se impune, cu stringență, majorarea serioasă a prețurilor acestor bunuri. Tocmai asta s-a și înfăptuit. Noul curs unitar, însoțit de convertibilitatea internă, duce la devalorizarea puternică a zlotului. Concomitent, prețul cărbunelui a fost majorat cu 400 la sută, al energiei electrice cu 300 la sută, iar prețul gazelor naturale și combustibililor lichizi a fost, de asemenea, majorat. Ca urmare, au crescut, desigur, și alte prețuri, iar procesul nu s-a încheiat încă. Balcerowicz și colegii săi afirmă că acesta este un fenomen inevitabil al inflației, supusă adaptării și corecturii. Dar faptul rămîne fapt și, pe deasupra, paradoxal : pentru a înăbuși inflația, ea trebuie, în primul rînd, stimulată.

Este de prisos să adăugăm faptul că Balcerowicz a avertizat, încă de la început, că operațiunea va fi dureroasă. Reducerea salariilor reale se estimează, în primele luni ale anului, la cel puțin 20 la sută. Creșterea masivă a prețurilor — în ciuda majorării prestațiilor — va fi puternic resimțită de toate categoriile de pensionari. Politica financiară severă a statului și băncilor va avea drept consecință falimentul întreprinderilor nerentabile. 400 000 de lucrători, și chiar mai mulți, își vor pierde locurile de muncă. În ciuda acordării de indemnizații și ajutoare bănești sau a recalificărilor, însuși faptul apariției șomajului — fenomen necunoscut în Polonia ultimilor 40 de ani — va reprezenta un șoc pentru societate.

Acesta este prețul pe care trebuie să-l plătim. În schimb, Balcerowicz promite, chiar pentru jumătatea acestui an, o inflație minimă și o piață de consum normală. Acolo unde există marfă nu sînt cozi și nici speculă. Și astfel, se va ajunge la ameliorarea lentă a condițiilor de viață.

Cum a fost primit programul lui Balcerowicz în Polonia ?

Așa cum reiese din sondajele de opinie, marea majoritate a societății i-a acordat credit, fiind gata să îndure, luni de zile, privațiunile și să sprijine acțiunile guvernului. Două sindicate puternice sprijină intențiile lui Balcerowicz, dar își exprimă neliniștea. „Solidaritatea" este moderată, căci guvernul, deși de coaliție, reprezintă, totuși, aceste sindicate. Celelalte sindicate, se manifestă mai sever. De curînd, ele și-au exprimat dezaprobarea cu privire la politica de liberalizare a prețurilor și înghețarea veniturilor oamenilor muncii, ceea ce va determina continua sărăcire a unei însemnate părți a societății poloneze. Opoziția cea mai serioasă se manifestă în mediul rural.

Tadeusz Mazowiecki (centru) și Lech Walesa la biserica Sf. Brigitte din Gdansk

Este de la sine înțeles că programul guvernamental a stîrnit discuții foarte vii și tăioase în rîndul economiștilor polonezi. Cursul economiei de piață și-a găsit aprobarea aproape deplină, cu toate că nu toți se pronunță pentru schimbarea din temelii a sistemului, pentru reîntoarcerea la calea economiei capitaliste.

Lui Balcerowicz i se reproșează, cel mai adesea, faptul că programul său se bazează pe doctrina pură a neoliberalismului, care, în această formă, nu-și găsește aplicare în practica economică a Occidentului și care, cu atît mai mult, nu va avea sorți de izbîndă în realitatea noastră economică. „Apoteoza pieței libere — spune președintele Asociației economiștilor polonezi, prof. Zdzisław Sadowski, trezește împotrivirea mea profesională". „Polonia nu este o țară dezvoltată. Nu putem adopta, pe viu, soluții proprii țărilor înaintate. Avem nevoie de un sistem bazat pe piață, dar ajutat puternic de politica economică și socială a statului".

Hotărîrea Congresului Asociației economiștilor polonezi, din noiembrie 1989, reprezintă chintesența opiniei specialiștilor în domeniu. „Declarăm că vom colabora deplin cu toate acțiunile guvernului, care au drept scop construirea unei economii sănătoase și eficiente bazate pe principiile de piață și liberă de anacronismele sistemului impus" — se menționează în acest document. Apare, totuși, un avertisment clar : „Programul nu se poate baza pe o încredere nefondată într-o acțiune rapidă de binefacere, de liberalizare a pieței și a schimbărilor de proprietate. Atragem atenția asupra pericolului unei deschideri prea rapide a economiei în favoarea unei acțiuni automate de piață, ceea ce, în condițiile noastre, ar putea duce la adîncirea haosului și scăderea producției, deci la o nouă destabilizare a economiei. Trebuie găsite modalități de corelare a liberalizării rapide a economiei cu dirijarea conștientă, de către stat, atît a proceselor de transformare, cît și a proceselor de stabilizare".

După cum se vede, începuturile realizării programului și speranțele uriașe legate de el sînt însoțite de avertismente și note de pesimism. Leszek Balcerowicz crede în succesul acestui program. Convingerea pare să și-o întemeieze pe două premise : 1. a apreciat că va obține ajutorul financiar al Occidentului și 2. consimțămîntul societății poloneze la această reformă. Și, pînă în prezent, nu s-a înșelat.

Ce s-a întîmplat în 1989

16 ianuarie. *La Varșovia încep lucrările, de trei zile, ale plenarei C.C. al P.M.U.P. Se adoptă programul pluralismului sindical și politic al unei „democrații parlamentare socialiste" și se recunoaște sindicatul „Solidaritatea" (pentru doi ani).*

6 februarie. *La Varșovia încep convorbirile la „masa rotundă", amînate din august 1988. Reprezentanții guvernului sînt conduși de Czeslaw Kiszak, ministru de interne, iar cei ai opoziției de Lech Walesa.*

15 februarie. *Se constituie din nou Partidul Creștin-democrat al Muncitorilor, interzis în 1946.*

15 martie. *Consiliul de Miniștri reabilitează 76 de ofițeri și patru politicieni aflați în exil, expulzați în 1946. Intră în vigoare o nouă lege a devizelor, care permite fiecărui polonez să cumpere devize.*

5 aprilie. *După încheierea convorbirilor la „masa rotundă", guvernul și opoziția parafează acorduri privitoare la reforme politice și economice. Punctele cele mai importante sînt introducerea a două camere ale parlamentului, alegerea liberă a deputaților, existența unei prese de opoziție.*

17 aprilie. *Sindicatul „Solidaritatea" este din nou recunoscut oficial. Purtătorul de cuvînt al guvernului, Jerzy Urban, demisionează.*

18 aprilie. *Șeful de stat și de partid, Wojciech Jaruzelski, se întîlnește cu conducerea „Solidarității", pentru prima oară după opt ani. Se constituie o „Comisie de reconciliere", sub conducerea lui Kiszak și Walesa, care urmează să clarifice respectarea celor decise la „masa rotundă" și să elucideze alte probleme de detaliu.*

15 mai. *Zlotul este devalorizat, pentru a șasea oară de la începutul anului.*

17 mai. *Se extind puternic drepturile comunităților religioase.*

4 iunie. *Alegerile parlamentare reprezintă un succes răsunător al opoziției. „Solidaritatea" obține în Seim, principala cameră a parlamentului, toate cele 161 de locuri (din totalul de 460) prevăzute de „masa rotundă" pentru grupările de opoziție. În cea de-a doua cameră, sindicatul obține 99 din 100 de locuri.*

17 iulie. *Polonia reia relațiile diplomatice cu Vaticanul.*

19 iulie. *Jaruzelski este ales de parlament în funcția de președinte al statului, cu o majoritate de un vot.*

29 iulie. *Fostul premier Mieczyslaw Rakowski este ales lider al P.M.U.P. după ce Jaruzelski a renunțat la toate funcțiile pe linie de partid ; pentru a putea fi „președintele tuturor polonezilor".*

2 august. *Premierul desemnat, Kiszak demisionează, după ce nu a izbutit să coopteze, în guvernul său, nici un membru al „Solidarității".*

17 august. *Parlamentul condamnă intrarea trupelor Tratatului de la Varșovia în Cehoslovacia, în 1968.*

22 august. *Biroul Politic al P.M.U.P. condamnă pactul Hitler-Stalin din 1939.*

24 august. *Este ales de parlament, cu o mare majoritate de voturi, primul premier necomunist, Tadeusz Mazowiecki, redactor-șef al publicației de opoziție „Tygodnik Solidarnosc".*

12 septembrie. *Parlamentul aprobă, în unanimitate, lista noului cabinet prezentată de Mazowiecki ; ea cuprinde 11 miniștri membri ai „Solidarității", un ministru fără de partid și 12 miniștri comuniști. În declarația guvernamentală a premierului se anunță introducerea economiei de piață, o reformă constituțională, precum și eforturi sporite pentru o reconciliere polono—vest-germană.*

29 octombrie. *P.M.U.P. intenționează să-și schimbe numele și programul pentru a deveni un partid de stînga, pe baza democrației parlamentare.*

6 noiembrie. *C.C. al P.M.U.P. proclamă eșecul socialismului și al partidului.*

14 noiembrie. *Cancelarul federal. Helmut Kohl, își încheie vizita în Polonia ; într-o declarație semnată împreună cu Mazowiecki, se stipulează că Tratatul din 1970, cu privire la bazele normalizării relațiilor reciproce dintre Polonia și R.F.G., reprezintă temelia relațiilor dintre cele două țări.*

27 noiembrie. *Încheierea vizitei în U.R.S.S. a lui Mazowiecki.*

Idei care nu mai sînt captive

Crima şi memoria

Alfred Grosser

Aproape oriunde în lume se aud apeluri la memorie : amintiţi-vă crimele comise, în aşa fel încît să nu se mai repete ! Irlanda, Argentina, Cambodgia şi atîtea alte denumiri răsună dureros, chiar în conştiinţa celor ce nu aparţin acelor naţiuni. De nenumărate ori s-a scris şi s-a vorbit despre Auschwitz, dar nu numai pentru a aminti oribilele crime ce nu trebuie să se mai repete, ci şi pentru a le compara cu altele, nu mai puţin inumane. Ultimele decenii au fost martorele unor abuzuri de nedescris în ce priveşte drepturile omului, proliferarea torturii, limitarea libertăţilor. Premiul Nobel pentru Pace a fost acordat de mai multe ori, în ultimele decenii, unor persoane, instituţii sau organizaţii care militau, de fapt, pentru drepturile omului, pentru libertatea individului, pentru înlăturarea opresiunii. De la sfîrşitul ultimului război mondial, există ţări în care liderii politici n-au încetat să discute despre apariţia ororii, printr-un hăţiş de refuzuri şi ipocrizii. Toate acestea, pentru că amintirea, memoria pot determina o luptă mai hotărîtă împotriva crimelor făptuite sau pe cale să se producă, indiferent unde. În alte locuri, dimpotrivă, s-a preferat uitarea, amnistia, indulgenţa. Cum e mai bine ?

Acesta este punctul de plecare al ultimei cărţi publicate de Alfred Grosser, *la editura pariziană Flammarion (în octombrie 1989),* Le crime et la mémoire *(Crima şi memoria). Cine este Alfred Grosser ? Născut în 1925, a fost asistent de limba şi literatura germană la Universitatea Sorbona, din Paris, între 1951 şi 1955. După 1956, a devenit profesor de ştiinţe politice la Institutul de studii politice din Paris, a predat şi la Universitatea Stanford din California şi a fost vicepreşedinte al Asociaţiei internaţionale de ştiinţe politice. Deopotrivă ziarist, este cronicar politic al ziarului „Le Monde" (după 1965) şi „Ouest-France" (după 1972). În 1975, a primit Premiul Păcii, acordat de Uniunea editorilor şi librarilor germani. Numeroasele sale cărţi au ca temă subiecte de strictă actualitate : urmările nazismului în Germania, refacerea Occidentului postbelic şi ajutorul american ş.a.*

Cartea — din care vom publica, începînd cu acest număr, ample fragmente — este un fel de meditaţie lucidă, sprijinită pe o mare cantitate de exemple. Grosser cere cititorului său să reflecteze asupra nenumăratelor crime comise în diferite ţări, în epoci diverse, şi asupra prezenţei sau absenţei acestora în memoria noastră. „Nu pentru plăcerea intelectuală de a împărtăşi certitudini şi îndoieli, ci pentru că autorul care vorbeşte în această carte crede că lumea poate fi puţin transformată şi că se diminuează, fie şi foarte puţin, suferinţa oamenilor, prin chiar modul în care sînt priviţi în trecutul şi în prezentul lor, mod legat de acela în care ne privim pe noi înşine şi în care îi privim pe ai noştri şi trecutul lor".

Într-adevăr „orice fiinţă umană" ?

La început se află o idee simplă. O crimă este echivalentul altei crime de aceeaşi natură şi cu aceleaşi dimensiuni, îndată ce fiinţe umane au fost victimele ei. Orice om valorează cît oricare altul, deci orice atingere a integrităţii sale este o crimă. Să citim declaraţia Independenţei americane din 4 iulie 1776 : „Toţi oamenii au fost creaţi egali ; ei sînt dotaţi de către Creator cu anumite drepturi inalienabile ; printre aceste drepturi se numără viaţa, libertatea şi căutarea fericirii". La 26 august 1789, Declaraţia drepturilor omului şi cetăţeanului proclamă : „Oamenii se nasc şi rămîn liberi şi egali în drepturi". Declaraţia universală a drepturilor omului, a cărei a 40-a aniversare s-a celebrat la 10 decembrie 1988, are în preambul o formulare solemnă : „Considerînd că recunoaşterea demnităţii inerente tuturor membrilor familiei umane şi a drepturilor lor egale şi inalienabile constituie fundamentul libertăţii, justiţiei şi păcii în lume..." Constituţia actuală a Franţei confirmă validitatea Preambulului Constituţiei din 1946, în care : „poporul francez proclamă din nou că orice fiinţă umană, fără deosebire de rasă, religie sau credinţă, are drepturi inalienabile şi sacre".

Dar cine a respectat pe deplin principiul demnităţii egale ? Pieile roşii şi negrii nu erau incluşi în democraţia americană, aşa cum nu erau nici sclavii în democraţia ateniană. La 4 februarie 1794, Convenţia a decretat abolirea sclaviei în toate coloniile, dar decretul n-a fost aplicat înainte de a fi fost anulat de Bonaparte, în 1802. Republica a IV-a, care se năştea, a refuzat egalitatea musulmanilor Algeriei, chiar atunci cînd obţinuseră această egalitate în faţa morţii în rîndurile armatei franceze.

Dar să ne ferim, totuşi, să judecăm contradicţiile de ieri aplicînd doar criteriile de astăzi ! Aceasta din două motive.

În primul rînd, pentru că inegalitatea între culturi, deci între oamenii care participă la aceste culturi, a apărut întotdeauna evidentă aproape tuturor creştinilor şi umaniştilor. Exemplul lui Alexis de Tocqueville poate fi considerat ca deosebit de semnificativ. „Raportul asupra Algeriei", supus de el, în 1847, Adunării, în numele comisiei pentru credite extraordinare în Africa, este plin de avertismente împotriva abuzurilor de putere : „Să nu reîncepem — spune el la sfîrşit —, în plin secol al XIX-lea, istoria cuceririi Americii. Să nu uităm exemple sîngeroase, pe care opinia umană le-a condamnat. Să ne gîndim că vom avea de o mie de ori mai puţine scuze, pentru că noi sîntem mai puţin fanatici, şi, în plus, dispunem de principii iluministe, pe care Revoluţia franceză le-a răspîndit în lume".

În al doilea rînd, deoarece contradicţia este încă trăită din plin astăzi. Nu, nu este adevărat că un masacru de africani este resimţit în acelaşi fel ca un masacru de europeni ! Sîntem oare mai scandalizaţi cînd atentatele împotriva căminelor sau hotelurilor imigranţilor fac să piară bărbaţi, femei, copii, tot atît de mult pe cît am fi atunci cînd este vorba de victime mai apropiate de statutul nostru naţional, social, etnic ?

Mulţi etnologi şi sociologi ne invită, parţial ca reacţie împotriva paternalismului cultural occidental, să ne abţinem de la orice judecată de valoare atunci cînd violări ale principiului nostru fundamental sînt comise ca acte normale, întrucît sînt obişnuite în cadrul unei anume culturi. Dar să nu ne lăsăm amăgiţi : dacă sîntem de părere că demnitatea egală a femeii ţine de acest principiu, mutilarea sexuală a fetelor este un act criminal, chiar dacă este practicată în mod tradiţional în cadrul unei culturi respectate.

Definirea crimei va trebui să plece de la judecata noastră actuală. Şi în cazul atentatului la integritatea corporală, şi în cazul suferinţei fizice aplicate în mod deliberat. Cînd Amnesty International denunţă tortura, cînd A.C.A.T. (Acţiunea creştinilor pentru abolirea torturii) reaminteşte, la rîndul ei, că, la patruzeci de ani de la Declaraţia universală a drepturilor omului, tortura se practică încă în jumătate din ţările membre ale O.N.U., cine va putea apăra public legitimitatea unei practici atît de evident criminale ? Vreme de secole, mutilările cele mai groaznice au avut loc în ţările cele mai cultivate, cele mai civilizate, fie pentru a pedepsi, fie pentru a obţine o mărturisire, cu aprobarea, sub controlul, la cererea oamenilor Legii şi a oamenilor Bisericii. Cine nu-i împins de pasiuni sadice va citi cu groază şi oroare o analiză istorică recentă, cum este „Muzeul supliciilor" (Roland Villeneuve, 1985). Fiecare îşi va putea spune că trebuie cunoscute aceste crime, pentru ca memoria să nu înfrumuseţeze pînă la exces o domnie, o epocă.

Tortura intră în această categorie. Şi masacrele. Toate masacrele ? Atunci, toate războaiele ? Sau numai uciderile pe care victoria nu le cerea ? Sau doar acelea ale căror victime erau „inocente" — vocabular care pare să implice că soldaţii sînt neinocenţi şi pot fi ucişi, astfel, mai legitim ? Crime de război, dar nu războiul ca o crimă ? Sau să distingem între războaie : apărarea bună şi cucerirea de neacceptat ? După normele de astăzi, negliindu-le pe cele de ieri ?

Dar nu numai armele pot aduce moartea. Foametea poate constitui, şi ea, un mijloc de masacru. Va urma cu siguranţă o crimă cînd există voinţa de masacru. Ca, de pildă, atunci cînd Stalin a izolat Ucraina şi a lipsit-o, în mod deliberat, de resurse alimentare. Tot o crimă este foametea, consecinţă a unei politici — de pildă, politica de „dechiaburizare" dusă de Stalin. Dar atunci cînd o putere ştie că abţinerea sa ucide şi, totuşi, se abţine ? Cum a făcut guvernul britanic în timpul marii foamete din Irlanda, în secolul trecut, sau cum fac guvernele europene în cazul foametelor africane din zilele noastre ?

Cum să nu fii sensibil la apropierea dintre actele de sîngeroasă violenţă şi suferinţele durabile provocate sau menţinute prin ceea ce a fost foarte pe drept numit violenţă structurală ? Fie şi doar pentru prezenţa în cutare sau cutare memorie.

Prezentare şi versiune românească
Stelian Ţurlea

(Va urma)

Corneliu Bogdan

Intitulat „PREVENIREA TENDINȚEI DE EXTINDERE A CRIZELOR INTERNE ÎN ARENA INTERNAȚIONALĂ. O nouă gîndire în Europa de est", acest studiu a fost prezentat, pe data de 26 ianuarie 1989, în cadrul unui colocviu al Centrului Wilson, din Washington. El a fost publicat în revista Foreign Policy, *nr. 75, mai 1989, sub titlul „Crossing European Divide". Corneliu Bogdan era, pe atunci, președintele secției de relații internaționale a Asociației de drept internațional și relații internaționale din România și fusese invitat de onoare al Centrului Wilson în perioada noiembrie 1988 — ianuarie 1989. După revoluția din 22 decembrie, a fost numit secretar de stat la Ministerul Afacerilor Externe. A decedat la 1 ianuarie 1990.*

Șansele Europei răsăritene

Dimensiunile internaționale ale crizei manifestate în Europa de est

Internaționalizarea politicii naționale a devenit astăzi una din principalele caracteristici ale vieții mondiale. Prevenirea tendinței de extindere a crizelor interne în arena mondială, valorificarea dezvoltării interne în vederea consolidării colaborării internaționale, fără a implica amestecul inoportun al altor state în afacerile interne, a devenit o chestiune cardinală pentru politicieni și, în același timp, o problemă tot mai acută, abordată în cadrul analizelor la nivel științific.

Europa de est este, din acest punct de vedere, unul din cele mai reprezentative cazuri, întrucît această zonă geografică este, acum, supusă celor mai rapide prefaceri sociale din Europa și, probabil, din întreaga lume. Această stare de lucruri creează atît premise, cît și pericole pentru pace, libertate și cooperare în Europa și în întreaga lume. Pe de o parte, există acum șansa reală de a elimina una din principalele surse de instabilitate și nesiguranță în Europa prin transformarea Europei de est dintr-un obiect al rivalității între marile puteri într-un actor activ, valoros pe scena politică europeană și mondială. Pe de altă parte, este tot atît de probabilă posibilitatea ca crizele interne din Europa de est să scape de sub control și să se extindă în arena mondială, cu consecințe total imprevizibile.

Ce poate face comunitatea internațională pentru a evita sau minimaliza aceste pericole și, în același timp, a se folosi de aceste prilejuri favorabile ?

Personal, pot să lansez doar două avertismente : în primul rînd, nu există nici un înlocuitor pentru efortul național, care rămîne, totuși, factorul decisiv. În al doilea rînd, deși viața internațională joacă un rol important, care, în anumite cazuri, poate înclina balanța, nici o formulă nu este lipsită de riscuri.

Acum, care este dimensiunea internațională a situației Europei de est ? Înțelepciunea tradițională ne spune că relațiile sovieto—est-europene reprezintă factorul internațional care afectează soarta națiunilor din regiune. Fără îndoială că acest lucru este adevărat. Dar nu trebuie să uităm că mai sînt și alte componente semnificative ale dimensiunii internaționale a problemelor Europei de est : (1) Contradicțiile existente între diferite țări est-europene, unele noi, altele mai vechi, care au fost înăbușite de-a lungul perioadei de dominare sovietică cvasi-totală ; și (2) relațiile Europei de est cu restul lumii și, în special, cu Statele Unite și Europa de vest. Deși acești factori acționează independent și își au propria lor dinamică, ei nu pot fi delimitați clar în anumite compartimente : există o interacțiune între ei.

În același timp, trebuie să luăm în considerare impactul trecutului asupra prezentului, faptul că divizarea Europei a început acum șase sute de ani prin separarea Imperiului Roman în timpul lui Dioclețian, și a continuat cu schisma Bisericii. Linia de demarcație, care separă aceste diviziuni, aproape că șochează prin similaritate, iar amîndouă se apropie de linia de demarcație politică și militară existentă în Europa astăzi [1].

În același timp, de-a lungul secolelor XVI și XVII, Europa de est (care, în linii mari, se întindea pînă la Elba) a intrat în declin, ajungînd într-o poziție economică de subordonare față de Vest. Acest statut s-a împămîntenit și a fost perpetuat în secolul XVII. Această diviziune continuă să aibă un deosebit impact asupra vieții internaționale chiar și astăzi : pe lîngă diviziunea Est-Vest, de pe continent, mai există și o dimensiune Nord-Sud[2]. Europa de est este, așadar, un pion în lupta marilor puteri pentru împărțirea zonelor de influență.

Factorul sovietic

Pe acest fundal ne putem îndrepta, acum, atenția asupra factorului sovietic din Europa de est. Există un consens general în privința faptului că rivalitatea dintre Statele Unite și Uniunea Sovietică și impunerea unei sfere sovietice de influență în zona Europei de est au generat constrîngeri care stau nemijlocit la originea actualei crize est-europene, și chiar a războiului rece. Pînă și specialiștii sovietici ajung, indirect, la o concluzie similară. Într-un document conceput de Institutul moscovit de politică economică al sistemului socialist mondial pentru o conferință sovieto-americană, purtînd titlul „Rolul și locul Europei de est în slăbirea tensiunii dintre SUA și URSS" (Alexandria, Virginia, 6—8 iulie, 1988), se spune: „Modelul administrativ de stat al socialismului stabilit în majoritatea țărilor est-europene, în anii 1950, sub influența Uniunii Sovietice, nu a rezistat testului timpului, dovedindu-și, astfel, ineficiența sa social-politică și economică" [3]; și, în continuare : „Deformări majore ale socialismului în Europa de est, greșelile majore intervenite în politica internă a țărilor din această zonă, ca și aspirațiile de hegemonie ale conducerii sovietice din acea perioadă au constituit unele din principalele motive ale adîncilor crize politice din Ungaria în 1968, Cehoslovacia în 1968 și Polonia în 1956, 1970 și 1980. Aceste crize au dobîndit o dimensiune internațională și au pus la încercare serios stabilitatea militară și politică a Europei. Distorsiunile negative din politicile interne ale țărilor socialiste și din cadrul sistemului de relații dintre ele persistă încă și astăzi" [4].

Aspectul cel mai îngrijorător al sferei sovietice de influență în Europa de est a fost, însă, componenta sa ideologică, pre-

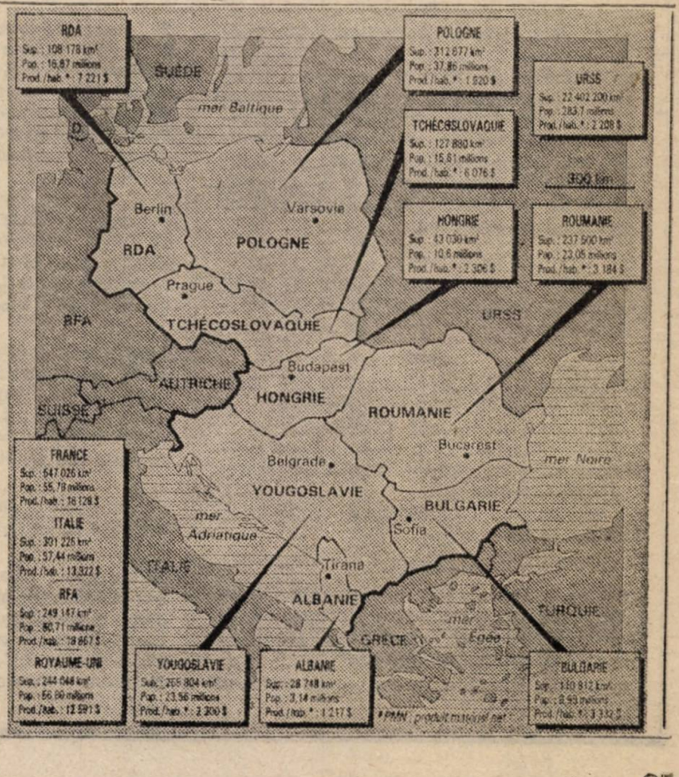

Din „Le Monde" „Dossiers et documents"

zumția Uniunii Sovietice că avea dreptul să intervină, chiar cu forța dacă era nevoie, într-o țară socialistă, în cazul în care se considera, unilateral, că socialismul se afla în pericol acolo (doctrina Brejnev). Din aceasta reiese că prima condiție internațională pentru aflarea unei soluții constructive a crizelor din Europa de est este crearea unui climat în Europa capabil să modereze și, în final, să elimine constrîngerile impuse de existența sferei sovietice de influență și rivalitatea superputerilor în Europa de est.

Ar fi incorect să nu amintim că, în trecut, s-au făcut pași importanți în această direcție. Meritul cel mai mare l-au avut, în primul rînd, înseși națiunile est-europene care au obținut progrese importante în ceea ce Ferenc Feher a denumit „lunga revoluție a Europei de est împotriva Yaltei"[5]. Dar acest lucru se referă, mai ales, la evenimentele interne care depășesc cadrul acestui studiu. Reîntorcîndu-ne la factorii internaționali, care au stat la baza cursului pozitiv manifestat în Europa de est, trebuie recunoscută, în primul rînd, îmbunătățirea relațiilor dintre URSS și SUA și dintre Est și Vest, în general. În acest context, pozițiile celor două supraputeri vizavi de Europa de est au devenit, desigur, în grade diferite, mai flexibile și mai sofisticate.

Factorul-cheie, care a schimbat radical situația din Europa de est, este trecerea Moscovei din ipostaza bastionului conservatorismului în cea a unui centru de reforme în lumea socialistă. După cum se exprimă Richard Ullman, regimul lui Gorbaciov ar putea fi primul regim sovietic „îndeajuns de stabil pe poziția sa internă pentru a nu se simți amenințat de întrebările referitoare la legitimitatea regimurilor din Europa de est"[6]. Deosebit de importante sînt declarațiile sovietice, care dau cîștig de cauză valorilor umane în dauna intereselor de clasă, dezideologizarea relațiilor internaționale și o diversitate mai largă a lagărului socialist. În cuvîntarea sa, rostită în Adunarea Generală a Națiunilor Unite, Gorbaciov a fost la un pas de a denunța doctrina Brejnev : „Libertatea alegerii, a spus el, este un principiu universal de la care nu trebuie să existe nici o excepție... Varietatea crescîndă a evenimentelor din diferite țări devine o caracteristică tot mai vizibilă a acestor procese. Aceasta se referă atît la sistemul socialist, cît și la cel capitalist"[7].

Cercetători și consilieri ai conducerii sovietice au mers chiar mai departe. Academicianul Oleg Bogomolov, conducătorul delegației sovietice la conferința mai sus menționată, de la Alexandria, a spus : „Toți trebuie să respecte, în mod strict, principiile suveranității, neamestecului în treburile interne și respectul reciproc. Doctrina Brejnev este totalmente de neacceptat și de neconceput... Înainte am dat prea multe sfaturi partenerilor noștri, și acest lucru le-a periclitat foarte mult situația. E timpul să ne păstrăm sfaturile doar pentru noi. Nu ne putem asuma responsabilitatea pentru toate greșelile săvîrșite de Stalin, (dar) trebuie să fim foarte responsabili pentru schimbarea propriului nostru mod de a acționa acum"[8]. Asemenea declarații sînt deosebit de importante și au avut deja un impact puternic asupra Europei de est. Este evident că națiunile din estul Europei au acum mai multă libertate de mișcare decît în oricare altă perioadă de după al doilea război mondial, iar conducerile est-europene sînt, adesea, criticate în propriile lor țări pentru faptul că nu se folosesc mai mult de aceste noi libertăți.

Totuși, ambiguitățile și incertitudinile poziției sovietice nu au dispărut cu totul. Insistența cu care Uniunea Sovietică accentuează necesitatea restructurării cooperării economice în cadrul Consiliului de Ajutor Economic Reciproc (CAER) are toate șansele — dacă va reuși — să producă efecte pozitive. Dar, în același timp, ea poate indica intenția Moscovei de a-și menține și consolida influența în acel cadru. Acest lucru poate da naștere la noi tensiuni între URSS și ceilalți membri ai CAER-ului.

Și mai semnificativă este, însă, actuala poziție sovietică în legătură cu invazia Cehoslovaciei de către Tratatul de la Varșovia în 1968. Felul în care declarațiile sovietice oficiale și mass media au tratat aniversarea a douăzeci de ani de la acel eveniment, s-a manifestat, mai degrabă, în spiritul vechii gîndiri, decît al celei noi. Este de înțeles, pentru conducătorii sovietici, să fie precauți mai ales într-o zonă atît de sensibilă cum este Europa de est. Dar, în același timp, dacă ne păstrăm realismul, trebuie să recunoaștem că un alt motiv care hrănește ambiguitatea Moscovei în legătură cu „Primăvara pragheză" izvorăște din dorința ei de a păstra opțiunea pentru limita cea mai joasă a libertății care trebuie acordată Europei de est. Nimeni, probabil că nici măcar conducerea sovietică (nu ar fi exclus ca reprezentanții ei să nu fi căzut de acord asupra acestei chestiuni între ei) nu știe cînd și unde să tragă această linie. Personal, sînt de acord cu Timothy Garton Ash care spune că cel puțin în actuala fază a evenimentelor din Europa de est, „această chestiune poate fi rezolvată numai pe cale practică".[9]

(Va urma)

---

[1] Jaroslav Pelikan, **Paths to Intellectual Reunification of East and West in Europe : A Historical Typology** (International Research and Exchanges Board, 1988), p. 1.
[2] L. S. Stavrianos, **Global Rift-The Third World Comes of Age** (New York : William Morrow and Company, 1981), pp. 62—68.
[3] „East-West Relations and Eastern Europe (An American-Soviet Dialogue) — The Soviet Perspective," **Problems of Communism** (May-August 1988), p. 60 (hereafter East-West).
[4] Ibid., p. 62.
[5] Ferenc Feher, „Eastern Europe's Long Revolution Against Yalta," **Eastern European Politics and Societies** (Winter 1988), pp. 1—34.
[6] Richard Ullman, "Ending the Cold War," **Foreign Policy** 72 (Fall 1988), p. 135.
[7] Mikhail Gorbachev, „United Nations Address," **FBIS-Sov-88-236** (8 December 1988), p. 13.
[8] East-West, pp. 55—56.
[9] Timothy Garton Ash, „The Empire in Decay," **New York Review of Books** (29 September 1988), p. 41.

De la Yalta la căderea „Zidului"

1945

4—11 februarie : *Conferința de la Yalta îi reunește pe Churchill, Roosevelt și Stalin. Comunicatul comun, publicat la 12 februarie, anunță o cooperare militară pentru înfrîngerea și dezarmarea Germaniei, participarea Franței la ocuparea Germaniei, o conferință a Națiunilor Unite la San Francisco și un acord asupra problemelor poloneză și iugoslavă.*

1947

5 iunie : *Anunțarea planului Marshall (program american pentru reconstrucția Europei).*

1949

21 ianuarie : *La Moscova, U.R.S.S., Bulgaria, Ungaria, Polonia, România și Cehoslovacia creează CAER-ul.*
23 mai : *Intrarea în vigoare a Legii fundamentale și crearea Republicii Federale Germania.*
7 octombrie : *Proclamarea Republicii Democrate Germane.*

1950

6 iunie : *Tratatul de la Zgorzelec (Görlitz) : R.D.G. și Polonia declară că linia Oder-Neisse „constituie frontiera dintre Germania și Polonia".*
9 iunie : *R.F.G. nu recunoaște acordul (vezi mai jos).*

1951

27 ianuarie : *Semnarea protocolului între R.D.G. și Polonia asupra frontierei Oder-Neisse. Franța nu recunoaște această frontieră.*

1952

26 mai : *Adenauer (R.F.G.), Schuman (Franța), Eden (Marea Britanie) și Acheson (S.U.A.) semnează, la Bonn, acordurile vest-germano-aliate care abrogă statutul de ocupație și reglementează raporturile dintre R.F.G. și aliații ei occidentali. R.F.G. dispune de suveranitate.*

1953

5 martie : *Moartea lui Stalin.*
17 iunie : *Au loc mari manifestații în Berlin și în alte orașe din R.D.G. Autoritățile sovietice decretează starea de urgență ; insurecția este reprimată.*

1955

Septembrie : *Guvernul R.F.G. se ralizează „doctrinei Hallstein", prin care recunoașterea diplomatică a R.D.G. de către orice stat, cu excepția U.R.S.S., va antrena ruperea relațiilor diplomatice ale R.F.G. cu acel stat.*

1956

27 ianuarie : *Intrarea R.D.G. în Tratatul de la Varșovia.*

1961

13 august : *În vederea împiedicării exodului cetățenilor R.D.G., autoritățile din această țară întreprind construirea „Zidului" de la Berlin.*
17 august : *S.U.A., Franța și Marea Britanie protestează împotriva ridicării Zidului.*

1969

Iulie—septembrie : *Guvernul R.F.G. renunță la doctrina Hallstein și începe să negocieze cu R.D.G. asupra problemelor de circulație și trafic poștal.*

1970

7 decembrie : *Semnarea la Varșovia a Tratatului dintre R.F.G. și Polonia care reafirmă inviolabilitatea frontierei Oder-Neisse.*

1972

26 mai : *Semnarea în Berlin (răsăritean) a Tratatului „asupra circulației" dintre R.D.G. și R.F.G. — primul tratat încheiat între cele două state germane.*
21 decembrie : *Semnarea, tot în Berlin (răsăritean), a „Tratatului fundamental" între cele două state germane, care a fost parafat la 8 noiembrie la Bonn. Acest eveniment a reprezentat punctul de pornire pentru normalizarea relațiilor lor diplomatice.*

1989

10 noiembrie : *Autoritățile din R.D.G. hotărăsc — sub presiunea populară — deschiderea frontierei : persoanele se pot deplasa liber de la Est spre Vest. Noapte de entuziasm la Berlin. Sute de mii de cetățeni ai R.D.G. trec „Zidul".*

1990

ianuarie : *Poarta Brandenburg se deschide și ea.*